

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

Maďarský študentský jazyk na oboch stranách hranice

Diplomová práca

Študijný program: UAP - história a maďarský jazyk a literatúra

Študijný odbor: 1.1.1. Učiteľstvo akademických predmetov

Školiace pracovisko: Katedra maďarského jazyka a literatúry

Školiteľ: PhDr. Katarína Misadová, PhD.

BRATISLAVA

2011

Bc. Boglárka Bilásová

**COMENIUS EGYETEM, POZSONY
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR**

Magyar diáknyelv határon innen és túl

Szakdolgozat

Oktatási program: UAP - história a maďarský jazyk a literatúra

Szakirány: 1.1.1. Učiteľstvo akademických predmetov

Tanszék: Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

Témavezető tanár: PhDr. Misad Katalin, PhD.

POZSONY

2011

Bc. Bilás Boglárka



ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Boglárka Bilásová
Študijný program: učiteľstvo histórie a maďarského jazyka a literatúry
(Učiteľské štúdium, magisterský II. st., denná forma)
Študijný odbor: 1.1.1. učiteľstvo akademických predmetov
Typ záverečnej práce: diplomová
Jazyk záverečnej práce: maďarský
Sekundárny jazyk: slovenský

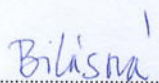
Názov: Magyar diáknyelv határon innen és túl

Školiteľ: PhDr. Katarína Misadová, PhD.
Katedra: FiF.KMJL - Katedra maďarského jazyka a literatúry
FiF vedúci katedry: PhDr. Anikó Dušíková, CSc.

Dátum zadania: 10.11.2010

Dátum schválenia: 10.11.2010

PhDr. Anikó Dušíková, CSc.
vedúci katedry


.....
študent


.....
Školiteľ

Čestné prehlásenie

Svojím podpisom potvrdzujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne, pomocou v zozname uvedenej literatúry.

Becsületbeli nyilatkozat

Kijelentem, hogy szakdolgozatomat önállóan, a feltüntetett szakirodalom segítségével írtam meg.

.....

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet szeretnék mondani témavezető tanárom, Misad Katalin adjunktus szakmai segítségéért, tanácsaiért, biztatásáért és rám fordított idejéért.

Abstrakt

Autor práce:	Boglárka Bilásová
Názov práce:	Maďarský študentský jazyk na oboch stranách hranice
Názov školy:	Univerzita Komenského
Názov fakulty:	Filozofická fakulta
Názov katedry:	Katedra maďarského jazyka a literatúry
Meno školiteľa:	PhDr. Katarína Misadová, PhD.
Komisia pre obhajobu:	Skúšobná komisia pre štátne skúšky bakalárskeho a magisterského vysokoškolského štúdia
Meno predsedu komisie:	Prof. PhDr. István Lanstyák, PhD.
Miesto:	Bratislava
Rok:	2011
Rozsah práce:	81 strán + príloha 17 strán
Stupeň odbornej kvalifikácie:	Mgr.

Text abstraktu

Témou mojej diplomovej práce je skúmanie a porovnanie charakteristických vlastností maďarského študentského jazyka na Slovensku a v Maďarsku, a to na základe výskumu realizovaného na dvoch gymnáziách, vo Veľkých Kapušanoch a v Sátorajjáújhelyi. Cieľom mojej práce je načrtnúť najdôležitejšie jazykové tendencie – podobnosti a rozdiely – v prípade skúmaných skupín respondentov na základe konkrétnych príkladov. Pri výbere témy ma inšpirovala jednak skutočnosť, že ako budúci učiteľ budem v každodennom kontakte so skúmanou vekovou skupinou, po druhé, že som sa už do značnej miery oboznámila s danou problematikou v rámci svojej bakalárskej práce. V diplomovej práci som sa pokúsila interpretovať pozbieraný jazykový materiál a načrtnúť tendencie používania jazyka na dvoch vybraných gymnáziách. Na základe skúmania dvoch skupín respondentov nie je možné dôjsť k všeobecným záverom, ale verím, že som poskytla niekoľko zaujímavých údajov k danej problematike a moja práca bude východiskom pre ďalšie vedecké výskumy v danej oblasti.

Abstract

Author:	Bc. Boglárka Bilásová
Title:	Language of Hungarian students on both sides of the borderline
University:	Comenius University
Faculty:	Faculty of Philosophy
Department:	Department of Hungarian Linguistics and Literature
Tutor:	PhDr. Katarína Misadová, PhD.
Place:	Bratislava
Year:	2011
Range:	98 pages
Degree of qualification:	Mgr.

Abstract

In my master's thesis I deal with exploring and comparing of characteristic features of the language of Hungarian students in Slovakia and Hungary on the basis of a research made in two grammar schools in Velke Kapusany and Satoraljaujhely. My aim was to sketch in the most important language tendencies – similarities and differences – on the basis of specific examples. I'm interested in this topic because as a future teacher I will be in everyday contact with the age-group I was observing and on the other hand I have already been acquainted with the topic as I was dealing with it in my bachelor thesis. In my master's thesis I tried to interpret the language material collected in the schools and I also tried to sketch in the tendencies of the language usage. By examining just two groups of respondents I can't draw a generalized conclusion but I believe that my work affords some interesting datas and that it can be a starting point for further researches in this area.

Előszó

Szakedolgozatom témája a diákok szleng jellegű nyelvhasználatának vizsgálata, mégpedig a Szlovákia és Magyarország között húzódó államhatár két oldalán, két magyar tannyelvű gimnázium diákjainak körében. Dolgozatom célja, hogy bemutassam a vizsgált iskolákban használt diáknyelv néhány nyelvhasználati jellemzőjét, valamint összehasonlítsam a két tanintézmény diákjainak szlenghasználatát, rámutatva az esetleges hasonlóságok és különbözőségek lehetséges okaira.

A dolgozat alapját képező kutatás módszerül a kérdőíves felmérést választottam, melynek adatai a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium diákjaitól és a sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium, Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény négyosztályos gimnáziumát látogató diákjaitól származnak. Az általam alkalmazott módszer nem megfelelő a két iskola szleng jellegű szókincsének maradéktalan jellemzésére vagy összegyűjtésére, de ez nem is célja a szakedolgozatnak. Az összegyűjtött nyelvi adatokat részletes elemzésnek vetem alá, melyben a fő hangsúlyt a két iskolát látogató diákok szlengjének összehasonlítására fektetem, ill. megpróbálom értelmezni a megfigyelhető nyelvi jelenségeket. A szakedolgozathoz mellékelem az egyes tanintézményekben megadott szavak jegyzékét és számbeli megoszlását.

Tanár szakos hallgatóként kötelességemnek érzem rövid módszertani kitérőt tenni, ezért külön fejezetben foglalkozom a szleng jelentőségével a nyelvtantanításban, mivel ez a diákokhoz olyan közel álló nyelvhasználati mód fontos eszköze lehet a motivációnak.

Tartalomjegyzék

Zadanie.....	3
Abstrakt.....	6
Előszó.....	8
Bevezetés.....	11
1. A szleng.....	17
1.1. Mi a szleng?.....	17
1.1.1. A szleng mint nyelvi univerzálé.....	18
1.1.2. A szleng definiálásának lehetőségei.....	20
1.1.3. A szleng felosztási lehetőségei.....	24
1.1.4. A tipikus szlenghasználó problémája.....	25
1.1.5. A szleng használati köre.....	26
1.2. Mi a diákszleng?.....	28
1.2.1. Terminológiai kérdések.....	28
1.2.2. A diákszleng témakörei.....	30
1.2.3. A diáknyelv jellemző jegyei.....	31
2. A diáknyelv jellemzése a vizsgált gimnáziumokban.....	33
2.1. Az adatközlők jellemzése.....	33
2.1.1. A Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium adatközlőinek jellemzése.....	33
2.1.2. A sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium adatközlőinek jellemzése.....	34
2.2. Az adatközlők nyelvi attitűdjének vizsgálata.....	35
2.3. Szlenghasználat a két vizsgált gimnáziumban.....	39
2.3.1. A két gimnázium diákjainak szlengszóismerete.....	39
2.3.1.1. Közös vonások az adatközlő csoportok szlengszóismeretében.....	41
2.3.1.2. Eltérő vonások az adatközlő csoportok szlengszóismeretében.....	44
2.3.2. A két gimnázium diákjainak szlengkifejezés-ismerete.....	48
2.3.2.1. Közös vonások az adatközlő csoportok szlengkifejezés-ismeretében.....	48
2.3.2.2. Eltérő vonások az adatközlő csoportok szlengkifejezés-ismeretében.....	51
2.3.3. A két gimnázium diákjainak szleng jellegű nyelvhasználata.....	53
2.3.3.1. A közszleng elemei az adatközlők nyelvhasználatában.....	53
2.3.3.2. Idegen nyelvi hatások megjelenése az adatközlők szlenghasználatában.....	56
2.3.3.2.1. A szlovák nyelv hatása az adatközlők nyelvhasználatára.....	57
2.3.3.2.2. Más idegen nyelvek hatása az adatközlők nyelvhasználatára.....	61

2.3.3.3. Egyéb sajátosságok az adatközlő csoportok szlenghasználatában.....	63
2.3.3.4. Újszerű állandósult szókapcsolatok az adatközlők nyelvhasználatában.....	66
2.3.3.5. Az internetes szleng és annak megjelenése a beszélt nyelvben.....	68
3. A diákszleng jelentősége az anyanyelvi oktatásban.....	71
3.1. A diákszleng szerepe a nyelvi tudatosság fejlesztésében.....	71
3.2. A diákszleng mint a motiváció eszköze.....	73
Összegzés.....	75
Resumé.....	77
A felhasznált irodalom jegyzéke.....	79
Melléklet.....	82

Bevezetés

A dolgozat témája

Szakedolgozatom témája a határon innen és túl használt magyar diáknyelv összehasonlítása, pontosabban a magyar diáknyelv jellemző jegyeinek megfigyelése egy szlovákiai magyar tannyelvű gimnáziumban és egy magyarországi gimnáziumban egy névtelen kérdőíves felmérés alapján.

A diáknyelv, mint téma adott volt számomra, mivel bakkalaureátusi dolgozatomat¹ a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium diákjainak szleng jellegű nyelvhasználatáról készítettem. Tovább mélyítették érdeklődésemet a nyelvhasználat különböző módjai és az ezekre hatást gyakoroló tényezők iránt a szociolingvisztika és más választható nyelvészeti kurzusokon szerzett ismeretek.

A kötelező pedagógiai gyakorlatot a nagykaposi gimnáziumban töltöttem, így közvetlen kapcsolatba kerültem az iskola diákjainak nyelvhasználatával, és ez további vizsgálatra sarkallt. Bakkalaureátusi dolgozatom eredményeit, miszerint a vizsgált tanintézmény diákjainak szleng jellegű nyelvhasználatára leginkább a szlovák nyelv, ill. a média által közvetített magyarországi közszleng van hatással, leginkább úgy vizsgálhatom felül, egészíthetem ki, ill. pontosíthatom, ha a nagykaposi gimnáziumban végzett felmérés eredményeit összevetem egy magyarországi tanintézmény diákjainak nyelvezetével. Érdekes eredményeket hozhat a határ két oldalán, egymástól mindössze kb. 50 km távolságra fekvő település gimnáziumát látogató diákok nyelvezetének vizsgálata.

Fontosnak tartom, hogy leendő pedagógusként ismerjem a diákok mindennapi nyelvhasználatát, ill. ennek a hozzájuk legközelebb álló kifejezési formának a segítségével felkeltsem érdeklődésüket a nyelvészet iránt, és tudatosabb nyelvhasználatra neveljem őket.

A dolgozat célja

Mivel a szleng fogalmára a nyelvészet jelen állása szerint nincs pontosan körülhatárolt, általánosan elfogadott definíció – különböző szerzők más-más nézeteket vallanak e

¹ Bilás Boglárka 2009. *A szlovákiai magyar diáknyelv jellegzetességei egy felmérés tükrében (a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium diákjainak körében)*. Szakedolgozat. Comenius Egyetem BTK: Pozsony

tekintetben –, ezért szakdolgozatom elején fontosnak tartom szakirodalmi ismereteim alapján értelmezni a szleng fogalmát, mely elméleti alapot nyújt majd a kutatás eredményeinek feldolgozásához.

Szakdolgozatom elsődleges célja a nagykaposi gimnázium diákjai és a sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium, Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény négyosztályos gimnáziumát látogató diákjai szleng jellegű nyelvhasználatának vizsgálata és összehasonlítása. A kérdőívek jellegéből adódóan főként a két tanintézmény diákjainak szókincsét vehetem górcső alá – annak is csak egy kis szeletét –, a kutatás mégis fontos információkkal szolgálhat az általánosan jelenlévő szóalkotási tendenciákról, kontaktusjelenségekről és más rájuk ható tényezőkről. Tehát szakdolgozatomnak nem célja összegyűjteni a két tanintézmény tanulójának szleng jellegű szókincsét, annál inkább az kérdőívek adatait elemezni, és az esetleges megfigyelhető tendenciákat megfogalmazni.

A kutatás helyszíne

Az adatgyűjtés helyszínéül a szlovák–magyar államhatár két oldalán, egymástól mindössze kb. 50 km-re fekvő két kisvárosi gimnáziumot választottam.

A szlovákiai helyszínen a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium, melyben a diákok nyelvezetét már vizsgáltam a bakkalaureátusi munkám keretében. Az oktatási intézmény érdekességét az adja, hogy közös igazgatás alatt működik négy magyar és négy szlovák tanítási nyelvű évfolyam, így az egyébként többségében magyarul beszélő területen élő diákok közvetlen kontaktushelyzetbe kerülnek szlovákul beszélő iskolatársaikkal. A kérdőívek adatközlői a magyar tannyelvű osztályok diákjai voltak, szám szerint 107 tanuló. Nagykapos kisváros, 9760 lakosa van, ebből 56,98% magyar, 35,92% pedig szlovák nemzetiségűnek vallotta magát a 2001-es népszámlálás adatai alapján.² Az adatközlő diákok nagy része a környező falvakból utazik be. Választásom azért esett erre az iskolára, mert két évvel ezelőtt itt végzett kutatásom sok érdekes eredményt hozott, ezért szerettem volna továbbra is figyelemmel követni a nagykaposi diákok szlengjének alakulását, ill. pedagógiai gyakorlatom alatt közvetlenül is kapcsolatba kerültem az itteni diákokkal, így pedig elengedhetetlenül nyelvhasználatukkal is.

² A Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatalának weboldala: Štatistický úrad Slovenskej republiky www.portal.statistics.sk, 2011. 4. 2.

A kutatás magyarországi helyszíne a sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium, Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény. A kérdőíveket a négyosztályos gimnázium 86 diákja töltötte ki. Sátoraljaújhely Borsod-Abaúj-Zemplén megye északkeleti részén fekvő 15 901³ lakosú kisváros. A diákok egy része sátoraljaújhelyi lakos, másik része a környező más városokból vagy falvakból származik. Az iskolát látogatja néhány szlovákiai diák is, ill. kapcsolatba kerülhetnek szlovákiai magyar diákokkal különböző szabadidős tevékenységek során (pl.: környékbeli koncertek, fesztiválok látogatása). A szlovák nyelvvel is találkozhatnak a város határszéli elhelyezkedéséből kifolyólag, ill. az iskola lehetőséget ad szlovák nyelv tanulására is.⁴ Több oka van, hogy kutatásom második helyszínéül ezt a tanintézményt választottam. Egyrészt a nagykaposi gimnázium diákjainak szleng jellegű nyelvhasználatát úgy vizsgálhatom leeffektívebben, ha mindezt egy kontrollcsoporttal összehasonlítva teszem. Mivel különös figyelmet szentelek a szlovákiai magyar diákok szlengjében megjelenő kontaktusjelenségeknek, ezért erre a célra, mindenképp egy magyarországi iskolát kellett választanom. A sátoraljaújhelyi gimnázium mellett szólt, hogy egyazon nyelvjárási régióban fekszik, mint Nagykapos és környéke (északkeleti nyelvjárási régió), így az esetleges különbségek nem tudhatók be dialektológiai eltérésnek. Fontos szempont volt még, hogy a diákok összetétele is hasonló legyen (kisvárosból, ill. a környező falvakból származzanak, valamint a régió általános gazdasági helyzete hasonló társadalmi háttérrel feltételezzen – bár ezt empirikus adatokkal nem tudom alátámasztani).

A felmérés módszere

A kutatási módszer kiválasztása hosszas mérlegelés eredménye. Mivel a cél egy konkrét beszélőközösség nyelvhasználatának minél objektívabb vizsgálata, ezért a legideálisabb adatgyűjtési módszer a hangfelvétel készítése. Bizonyos vélemények szerint – melyekkel egyetértek – a szleng nemcsak lexikológiai fogalom, hanem stílus, a nyelvhasználat módja is, így különösen hasznos lenne az ilyen jellegű nyelvhasználat hangzó formájú rögzítése, mivel a szupraszegmentális jelenségek, pragmatikai jelentések és más beszélt nyelvi elemek megragadása más módszerrel szinte lehetetlen. Mivel ez a

³ 2010. január 1-jén a *A Magyar Köztársaság helységnevkönyve 2010. január 1.* című kiadvány alapján <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/hnk/hnk2010.pdf>, 2011. 4. 2.

⁴ Az intézményhez tartozó szakközépiskolában idegenforgalmi két tannyelvű szakképzés folyik, melynek egyik célnyelve a szlovák és rendszeres kapcsolatot tartanak fent egy nagymihályi (szlovákiai szlovák tannyelvű) vendéglátó-ipari szakközépiskolával.

beszédhelyzet azonban nem biztosítja a kötetlen beszélgetés légkörét (és a szleng közvetlen, játékos jellegéből adódóan elsősorban bizalmas beszédhelyzetben használatos), ezért ennek a módszernek az alkalmazásával is elferdített képet kapnánk a szlenghasználat valódi jellegéről. A hangfelvételes felmérés ellen szól az a gyakorlati érv is, hogy ezzel a módszerrel csak hosszú idő alatt gyűjthető össze akkora adatmennyiség, mely a két iskola diákjainak szleng jellegű nyelvhasználatának összehasonlítását lehetővé tenné.

A leginkább „élethű” képet a diákok szlenghasználatáról talán abban az esetben kaphatnánk, ha elvegyülve közöttük, hosszas megfigyelés során lassan megszoknák a jelenlétünket, ám ekkor is csak feltételezhetnénk, hogy az egymás között alkalmazott szleng teljes mértékben feltárul előttünk. Ez a módszer azonban egy szakdolgozat keretein belül az időbeni igényesség miatt nem alkalmazható.

A kérdőíves felmérés mellett több érv is szól. Egyrészt ezzel a módszerrel lehetséges a legrövidebb idő alatt a legtöbb adat összegyűjtése. Másrészt a kérdőíves adatgyűjtésben több tapasztalatom van, mint más kutatási módszerek alkalmazásában. Továbbá az is fontos szempont volt, hogy a kutatás kivitelezéséhez az iskolák igazgatósága hozzájáruljon, tehát azt a módszert kellett választanom, mely a legkevésbé vonja el a diákokat az iskolai tevékenységtől. Igaz ugyan, hogy egy beszélt nyelvi jelenség vizsgálatára nem az írásos felmérés a legmegfelelőbb mód, de mivel egyrészt kötöttek az időbeni korlátok, másrészt a kutatási cél eléréséhez minél több adatra volt szükségem, ezért még az ebből adódó torzítások mellett is az anonim kérdőíves felmérés bizonyult a legmegfelelőbbnek.

A kérdőív felépítésében a bakkalaureátusi dolgozatomhoz kapcsolódó hasonló jellegű kutatáshoz használt kérdőívet vettem alapul. Elsőként a diákszleng általános definíciójára térek ki, hogy a diákok tisztában legyenek azzal, mit is értek a kérdőívben a fogalom alatt. Az első kitöltendő rész az adatközlőre jellemző szociolingvisztikai tényezőkre vonatkozik. A diákok feltüntették nemüket, életkorukat, a látogatott iskola nevét és az évfolyamot, valamint a lakhelyüket abból a szempontból, hogy faluból vagy városból jöttek-e, ill. állandó lakhelyüket, mely alatt az országot értem (ez azért fontos adat, mivel a Magyarországon tanuló adatközlők közül lehet valaki szlovákiai, és ez befolyásolhatja a szlenghasználatát). Nem elhanyagolható tényező a szleng vizsgálata során az idegennyelv-ismeret, mivel ez a szleng bővülésének jelentős forrása lehet.

A kérdőív első része a diákok szlenghez fűződő nyelvi attitűdjének feltérképezésére szolgál. Rákérdez a szlenghez való viszonyukra, arra, hogy hol és mikor használják, ill. arra is, hogy véleményük szerint a szleng milyen hatással van a nyelvre.

A kutatás szempontjából lényeges rész a kérdőív második szakaszában található. Két feladatban a diákoknak az általam megadott szlengszavakat, ill. -kifejezéseket kell magyarázniuk (a szavakat és kifejezéseket szlengszótárakból és a bakkalaureátusi dolgozatom keretein belül kitöltött kérdőívek adataiból válogattam, valamint saját nyelvhasználati tapasztalataim alapján). A másik feladattípusban, mely szintén két kérdést ölel fel, köznyelvi szavakhoz és gyűjtőfogalmakhoz kell szleng jellegű szavakat és kifejezéseket rendelni. A kérdőív utolsó két feladata szabad teret enged a diákoknak: az egyik feladatban szleng szólásokat és közmondásokat kell gyűjteniük, az utolsóban pedig teljesen szabad kezet kapnak, tetszés szerint írhatnak szlengszavakat és szlengkifejezéseket.

A nagykaposi gimnáziumban a kérdőív kitöltése az én és a magyar szakos tanár jelenlétében történt egy tanítási órán. Az óra elején igyekeztem mindenki számára érthetően elmagyarázni a szleng, ill. diáknyelv fogalmát, majd elmagyaráztam a kérdőív kitöltésének módját, és hogy mit várok tőlük. Külön felhívtam a figyelmüket a kérdőív névtelen jellegére, ezzel próbálva bizalmat kelteni bennük, hogy a lehető legobjektívabb adatokat gyűjthessem össze. A kérdőív kitöltése 30-35 percet vett igénybe a tanórából.

A sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnáziumban nem kaptam lehetőséget arra, hogy jelen legyek a kérdőívek kitöltésénél, a folyamatot az iskola egyik tanára felügyelte. Előtte minden instrukciót megadtam neki, és felhívtam a figyelmét azokra a dolgokra, melyekre Nagykaposon is hangsúlyt fektettem (a fogalom tisztázása, a kérdőív anonim jellege).

Elvárások és hipotézisek

A kutatás körülményeinek ismeretében a következő hipotéziseket állítom fel:

1. Valószínűnek tartom, hogy a két vizsgált iskola szlengjében előfordulnak megegyező és különböző elemek is.
2. A nagykaposi gimnázium diákjai szleng jellegű nyelvhasználatának elemeiben megfigyelhető egyrészt a magyarországi közszleng hatása – melyet a médiumok közvetítenek –, másrészt a szlovák nyelvvel érintkezve létrejövő kontaktusjelenségek.
3. A sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium diákjai körében túlsúlyban vannak a magyarországi közszleng elemei, de nyomokban megfigyelhető a szlovák nyelv

(vagy a szlovákiai magyar nyelv) hatása is, ha más esetben nem, azoknál a diákoknál mindenképp, akik Szlovákiából látogatják az intézményt.

4. Mindkét intézmény diákjainak szlengjében előfordulnak olyan szavak és kifejezések, melyek csak annak az adott közösségnek a nyelvhasználatát jellemzik.
5. Mindkét intézmény diákjainak nyelvhasználatára hatással van az angol nyelv.
6. Mindkét intézmény diákjainak szlengjében előfordulnak olyan nyelvi elemek, melyek a számítógépes kommunikáció következtében jöttek létre írásos formában, majd átkerültek a beszélt nyelvbe is. (Ez azért lehetséges, mert a chatelés olyan írott nyelvi megnyilvánulás, mely beszélt nyelvi sajátosságokat mutat, és általában bizalmas stílusú, akár csak a szleng.)

Bízom benne, hogy szakdolgozatom segítségével szolgálhatok a szlengkutatás számára néhány érdekes adattal, és még ha általános következtetéseket nem is vonhatunk le a kutatásból, néhány új probléma felvetése alapul szolgálhat újabb vizsgálatok megkezdéséhez.

1. A szleng

Mivel a nyelvészeti szakirodalomban még nem született egységes definíció a szleng fogalmának meghatározására, ezért mielőtt bárki górcső alá venné ezt a nyelvi jelenséget, első lépésként meg kell határozni, mit is ért vizsgálatának tárgya alatt.

A szleng fogalmát számtalanszor megpróbálták tömören, lényegretörően definiálni nyelvészek és laikusok egyaránt. Carl Sandburg szerint „A szleng az, amikor a nyelv feltűri az ingujját, beleköp a tenyerébe, s munkához lát.” (Sandburgtól idézi: Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm), Péter Mihály pedig Penttinen sokat idézett szlengmeghatározását, mely szerint a szlenget „Mindenki ismeri, de senki sem tudja meghatározni” (Penttinentől idézi: Péter http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword) a következőképpen módosította: „mindenki ismeri, és mindenki másként határozza meg” (Péter http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword). Kis Tamás megfogalmazásában pedig így jelenik meg: „A szleng ugyanis nem más, mint amit a beszélői annak tartanak” (Kis 2008: 78).

A fenti példákból jól látható, hogy bár egyik-másik definíció érvényes lehet a vizsgált jelenségre, meghatározásához viszont ennél bővebb kifejtésre van szükség. Főként a mi esetünkben fontos ez, mivel a szleng pontos értelmezése elengedhetetlen a kutatásban összegyűlt szóanyag értelmezéséhez, osztályozásához. Éppen ezért a továbbiakban megpróbálok egységes képet alkotni arról, hogy a szakdolgozatom keretein belül mit értek a *szleng* fogalma alatt, melyeket tartom a legjellemzőbb jegyeinek és milyen jelenségeket sorolok a szleng kategóriájába.

1.1. Mi a *szleng*?

Elsőként szeretnék néhány szót szentelni annak, miért a *szleng* műszót választottam a külföldi nyelvészek és a laikusok között elterjedt szinonimák, az *argó* vagy a *zsargon* helyett.

Az *argó* kifejezés – annak ellenére, hogy használatos az általam vizsgált jelenség szinonimájaként is⁵ – a társadalom peremén elhelyezkedő csoportok nyelvhasználatát jelöli, mely titkos nyelvként funkcionál (Domasnyev <http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/>

⁵ A szleng szinonimájaként főként abban az esetben fordul elő – és itt nem a laikus beszélők szóhasználatára, hanem a nyelvészekére gondolok –, ha az adott nyelv nyelvészeti gyakorlata így kívánja (vö. Jelisztratov 1998: 11).

szl_kut/03miaszl/tartal. htm#winword). A magyar nyelvészeti szakirodalomban az ún. *tolvajnyelvvél* azonosítható.

A *zsargon* olyan beszédmód, mely az azonos foglalkozású, tevékenységi körű beszélők összetartozását hivatott jelölni (vö. Lutz http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword). A szaknyelvtől erős érzelmi színezete és informális jellege határolja el, míg a szlengtől szakmai kötöttsége különbözteti meg (Péter http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword).

Esetünkben a *szleng* műszó használata mellett szól egyrészt a magyar szakmai hagyomány, másrészt az, hogy jelentése általánosabb, mint a másik két említett lehetőség. Szilágyi N. Sándor a szlenget csoportjellegű szöveggént írja le (Szilágyi [http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm #winword](http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword)). Meghatározható úgy is, mint a szociolektus és a regiszter érintkezési területén elhelyezkedő változatkészlet. Szociolektális jellegét az adja, hogy főként a fiatalság nyelvhasználatának része, mivel azonban adott csoporton belül érvényesül bizonyos beszédhelyzetekben, ezért regiszter volta sem kérdőjelezhető meg.⁶ A szleng hordozója lehet a köznyelv, de bármely dialektus is – ez a hordozó nyelvváltozat az ún. *bázisnyelv* (Kis 1997: 242).

1.1.1. A szleng mint nyelvi univerzálé

A korábbi kutatások (l. Bárczi 1932: 228–242) a szlenget elsősorban egyfajta városi népnyelvnek tekintették, Kis Tamás azonban *nyelvi univerzálénak* tartja, mely így nem köthető egy-egy társadalmi csoporthoz, nyelvhez vagy történelmi korszakhoz, hanem a nyelv kialakulásától kezdve jelen van, attól a pillanattól kezdve, amikor kialakult az első „beszélőközösség, amelynek tagjai napi intenzív beszédkapcsolatban állnak egymással.” (Kis 1997: 240–241). A szleng jelenségek létrejöttének tehát a beszélők közötti intenzív beszédkapcsolat a feltétele, és ez minél intenzívebb, annál gyakoribbak a szleng jelenségek az adott közösség nyelvi érintkezésében. „Ennek megfelelően a szleng minden beszélt nyelvnek minden korszakában jelen van” (Kis 1997: 241).

Felmerül azonban a szleng nyelvi univerzálé jellegének bizonyíthatósága. Kérdés, hogy beszélhetünk-e abszolút univerzáléről annak ellenére, hogy lehetetlen a világ összes nyelvében és azok minden nyelvtörténeti korszakában ennek vizsgálata. A szlenget egyfajta kváziuniverzálénak vagy implikációs univerzálénak tekinthetjük, ha elfogadjuk

⁶ A megállapítás elhangzott a Comenius Egyetemen Lanstyák István *Regiszterek* című előadásában.

azt a nézetet, mely szerint a szleng a standard „ellenváltozata”, így létezésének elengedhetetlen feltétele a standard nyelvváltozat megléte. Ez a nézet azért nem állja meg a helyét, mivel a szleng jelenléte nyelvtörténeti adatokkal bizonyítható néhány nyelvben már a standardizációs folyamatok befejeződése előtt. (Példaként felhozható az újlatin nyelvekben a vulgáris latinból átvett szavak szleng jellege vagy Villon tolvajnyelven írt balladáái.) Más szemszögből szemlélhetjük a szleng univerzálé jellegét, ha nem a standard nyelvváltozattal, hanem a nyelv egyfajta emelkedett változatával helyezzük szembe. Az viszont, hogy létezhet emelkedett változat nélküli nyelv, nagyon kevésbé valószínű – még ha csak rituális nyelvként van is jelen. Ez esetben a szlenget értelmezhetjük abszolút univerzáléként, mely a világ összes nyelvében, minden nyelvtörténeti korban jelen volt (Kis http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm).

A szleng abszolút univerzálé jellegét emellett azzal is bizonyíthatjuk, ha megfigyeljük az emberi evolúció folyamán a nyelv kialakulásának lehetséges okait, melyek közül a legalapvetőbb nem a gondolatok objektív közlésének, információátadásnak a szükségessége, hanem a beszélt nyelv társas funkciója. Ez azt jelenti, hogy a nyelv létrejöttének legfőbb evolúciós oka, hogy társas kapcsolatokat építsünk, ezeket fenntartsuk, segítségével kifejezzük csoportidentitásunkat, egymáshoz való viszonyunkat, valamint azt, hogy a csoport hierarchiájában milyen helyet foglalunk el. Ha ennek a felismerésnek a tükrében megfigyeljük a szleng használatának okait, „feltűnően és töményen őrizi az emberi nyelv eredeti funkcióit, hogy kis elfogultsággal fogalmazva a szlenget *nyelvesszenciának* is nevezhetjük“ (Kis http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm).

Az előzőekben kifejtett érvrendszer alapján egyet kell értenem Kis Tamás megállapításával, mely szerint: „A szleng abszolút univerzálé, létezése minden emberi nyelvben törvényszerű és törvényszerű volt. Sőt, mivel a szlenget (és vele együtt a nyelvet) létrehozó okok az ember legalapvetőbb emberi tulajdonságaiból, a *Homo sapiens* társas jellemzőiből származnak, azt is elmondhatjuk, hogy létrejöttének elsősorban nem nyelvi, hanem biológiai-etológiai-szociális okai vannak, épp ezért a szleng nem egyszerűen nyelvi, hanem »emberi« univerzálé is“ (Kis http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm).

1.1.2. A szleng definiálásának lehetőségei

A szleng definiálásának kérdése a magyar nyelvészek körében az utóbbi néhány évtizedben kezdett a marginális elemek közül egyre inkább a középpontba kerülni. Ez a jelenség annak köszönhető, hogy a háttérbe szorultak azok a nyelvművelői nézetek, melyek szerint a szleng nyelvi deviancia, és vizsgálata csak abból a szempontból lehet fontos, hogy a nyelvet minél hatékonyabban megtisztíthassuk ezektől a nemkívánatos elemektől. Az utóbbi húsz évben azonban a nyelvészek figyelme kezd a standard kizárólagos vizsgálatától más nyelvváltozatok felé is kitérni, lexikográfiai és elméleti kiadványok születnek ebben a témában. Egyre inkább az a nézet válik elfogadottá, hogy „a szleng nem valami fakultatív dolog a nyelvben, nem daganat, amely a nyelvi szervezet egészsége és szépsége érdekében eltávolítandó onnan, hanem éppen ellenkezőleg, a nemzeti nyelv sajátos struktúraalkotó tényezője“ (Jelisztratov 1998: 143).

„A szlengben egyetlen nyelvből van összegyűjtve a nyelv — mégpedig az eszközök teljes extralingvális szemiotikai palettájával együtt —, a mindennapi élet, a társadalmi viszonyok, a szociálpszichológia és az egyéni pszichológia s a legtágabban értelmezett kultúra“ (Jelisztratov 1998: 7). A behatárolást egyrészt éppen ez a sokrétűség nehezíti, mivel nem elegendő a szleng nyelvi aspektusait vagy társadalmi beágyazottságát vizsgálnunk, hanem ismernünk kell a szlenghasználók pszichológiáját és kulturális hátterét egyaránt. Ez a nagyszabású feladat pedig nemcsak egy szakdolgozat kereteit növi túl, hanem egy egész életmű születhetne a kutatásából. Péter Mihály a szleng megfoghatatlanságának másik okaként a nyelvi rendszer dinamikus, nyitott és labilis voltát jelöli meg: „a nyelvi rendszer olyan egyenlőtlen sűrűségű tér, amely a »centrum–periféria–átmenet« elve alapján van strukturálva, vagyis amelyben az egyes entitásokat és kategóriákat nem merev falak választják el egymástól, hanem közbülső, olykor diffúz kategóriák alkotják közöttük az átmenetet” (Péter http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#win word).

A szleng nyelvi regiszter, és mint olyan, szigorúan csak beszédhelyzetbe ágyazottan vizsgálható (lásd 1.1. Mi a *szleng*?). A szleng ezen tulajdonságán alapul Bethany Dumas és Jonathan Lighter szlengmeghatározása, mely a beszélők közötti kapcsolat minőségéből indul ki, és a szlenget nem mint nyelvi, hanem mint szociológiai jelenséget vizsgálja:

1. Jelenléte szembetűnően csökkenti – legalábbis pillanatnyilag – a formális vagy komoly beszéd vagy írásmű méltóságjelenségét.

2. Használata arra utal, hogy a használója vagy a megjelölt tartalmat ismeri, vagy az emberek azon alacsonyabb társadalmi helyzetű vagy kisebb felelősséggel bíró osztályát, akik e kifejezés sajátos ismerői és használói.

3. A mindennapos társalgásban magasabb társadalmi helyzetű vagy nagyobb felelősséget viselő személyek között tabukifejezésnek számít.

4. A jól ismert konvencionális szinonima helyett használják, elsősorban azért, hogy: **a)** megvédjék a használót a konvencionális kifejezés használata által okozott kényelmetlen érzéstől, illetve hogy: **b)** megvédjék a használót a további részletezés kényelmetlenségétől vagy fáradalmaitól (l. Dumas–Lighter 1978: 14–16, idézi: Eble http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword).

A szerzőpáros ezzel rámutat arra, hogy a szleng használata főként az informális beszédhelyzetre jellemző, feltételezi a beszélgetés résztvevőinek egyfajta közös háttértudását, tartalmaz tabuizált kifejezéseket, valamint a nyelvhasználó számára komfortérzetet biztosít, mely a informalitás fesztelenségével és közös háttértudással függ össze. A négy kritériumból kettőnek teljesülnie kell, hogy a vizsgált jelenséget szlengnek minősíthessük (Eble http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword).

A szleng más nyelvváltozatoktól történő elhatárolásának lehetséges módja a nyelvváltozatot alakító mechanizmusok vizsgálata. Péter Mihály Szleng és költői nyelvhasználat című tanulmányában rámutat arra, hogy ezt a két különböző típusú nyelvhasználatot összekötik az azonos nyelvi folyamatok, melyek segítségével az új elemeik létrejönnek – a belső nyelvteremtés legelterjedtebb eszköze mindkét esetben a metafora. „Ebben az értelemben a költői nyelvhasználatot a szlenggel alapvetően a kifejezési lehetőségek megújításának, az elkülönülésnek, a »másként mondásnak« igénye rokonítja” (Péter 1980: 276–277). Hasonló megközelítésből vizsgálja a kérdést Jelisztratov, mikor azt írja: „A szóalkotás egy módját, a szavak, kifejezések és szövegek keletkezésének a rendszerét tekintjük szlengnek, a poétikai művészet eljárásainak rendszerét, röviden, a poétikát, annak egy válfaját...A *hogyan* a fontos, nem a *mi*” (Jelisztratov 1998: 17). A *hogyan* – vagyis a szleng létrejöttének nyelvi mechanizmusainak – vizsgálata akkor van segítségünkre, ha a szlenget mint univerzális nyelvi jelenséget diakron vizsgálat során szeretnénk leírni. A szakdolgozatban elemzett kutatás esetében fókuszba a *mi* – vagyis a konkrét vizsgált iskolák diákjainak nyelvhasználatát – kerül, de kitérek majd néhány szóalkotási módokra és a nyelvhasználatra ható tényezőkre is, melyek a *hogyan* kategóriába tartoznak.

A szleng fogalmának meghatározásánál fontos megismerni keletkezésének okait, melyekkel már érintőlegesen foglalkoztam az 1.1.1. fejezetben. A szlengnek tehát a már elmondottak alapján ugyanaz a keletkezési oka, mint az emberi nyelvnek: emberi kapcsolatok kialakítása, ezek fenntartása, identitásjelzés. Kifejezhetjük vele beszélgetőtársunkhoz fűződő viszonyunkat, a társadalomban elfoglalt helyünket. „Egyszerre biztosítja a csoportok közötti elszigetelődést és stabilizálja a csoporton belüli hierarchiát” (Kis http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm). A szleng azért tölt be fontos szerepet a társadalmi stabilitás megőrzésében, mivel az ún. kiscsoport tagjai így a verbális lázadás segítségével levezetik az ún. nagycsoport nyomása által létrejött feszültséget, mégsem veszélyeztetik ezzel a saját életterüket, a nagycsoportot. Kis Tamás Bahtynra hivatkozva a karneválhoz hasonlítja a szleng szerepét, mely ideiglenesen megszünteti a társadalomban uralkodó hierarchiát. A szleng ezen célját hivatott beteljesíteni játékosága, tréfás hangvétele, expresszivitása és érzelmi telítettsége – Kis Tamás a „szlengnevetés” fogalmát használja (Kis http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm).

Bár a szlenghasználat okait éppoly nehéz meghatározni, mint bármely más emberi cselekedet okát, Partridge a teljesség igénye nélkül összeállított egy listát a szleng használatának lehetséges mozgatórugóiról szociálpszichológiai megközelítésben (Partridge http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword):

1. A kedély túláradásaként és a puszta életöröm avagy a pillanatnyi lelkesültség okán: „csak úgy poénból”, játékosan vagy tréfából.
2. A szellemesség, elmésség és humor tudatos gyakorlásaként, illetve teljesen vagy főként ezek spontán kifejeződéseként.
3. Megmutatni és talán bizonyítani, hogy „mások” vagyunk; újszerűnek lenni.
4. Szemléletesnek lenni, pozitívan és kreatívan, illetve negatívan — a színtelenség elkerülésére irányuló természetes vágy által hajtva.
5. A figyelmet lekötni, sőt meghökkentő vagy megdöbbenítő hatást elérni.
6. Megszabadulni a sablonoktól — olyan törekvés ez, amely rendszerint a létező szavakkal és kifejezésekkel szembeni türelmetlenségből fakad (Tömörnek, velősnek és összefogottnak lenni.)
7. Gazdagítani a nyelvet.
8. Konkrétummal tölteni fel az elvontat, valószerűséggel és földközelséggel az idealisztikusot, megfoghatósággal és közelséggel a távolit. (Míg a műveletlenek és

tanulatlanok körében az ilyen szellemi tevékenység rendszerint tudatalatti, addig a művelt és tanult embereknél ez általában előre megfontolt.)

9. a) Enyhíteni vagy éppenséggel egyértelművé tenni valaminek a visszautasítását vagy (ritkábban) formális megtagadását.
 - b) Csökkenteni vagy inkább eloszlatni egy társalgás, értekezlet, esszé vagy cikk ünnepélyességét vagy fellengzősségét.
 - c) Enyhíteni a halál vagy az örület rideg tényét, tompítani tragikumát, elkendőzni a hálátlanság és árulás csúfságát, s ezáltal lehetővé tenni a beszélőnek és hallgatóságának a fájdalom elviselését és a további normális életvitelt.
10. Szórakoztatni és mulattatni a magas közönséget, illetve leereszkedni szóban vagy írásban azokhoz, akiket alacsonyabb rangú közönségnek tartunk, vagy egyszerűen csak az egyenrangú közönséghez szólni vagy írni.
 11. Megkönnyíteni a társadalmi kommunikációt.
 12. Megteremteni vagy ápolni valamely mély és tartós barátságot vagy közelséget.
 13. Sugalmazni vagy esetleg bizonyítani, hogy egy bizonyos iskola vagy egyetem, szakma vagy foglalkozás, társadalmi osztály, művészeti, irodalmi vagy zenei csoport, kulturális közösség vagy réteg tagjai közé tartozunk vagy tartoztunk.
 14. Éppen ellenkezőleg: azt sugalmazni vagy esetleg bizonyítani, hogy valaki más nem tartozik valahová.
 15. Elkerülni, hogy társaink vagy a kívülállók megértsék, amit mondunk (Partridge [http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#win word](http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#win_word), vö. Erdős 1988: 144).

Ha összefoglaljuk ezeket pontokat, a szleng használatának fő okait a következőképpen nevezhetjük meg:

- kifejezni valamilyen csoporthoz való tartozást vagy elkülönülést,
- érzelmeket kifejezni és levezetni,
- játékosságra való törekvés és humor,
- újszerűség és meghökkentés,
- informális helyzet teremtése.

A felsoroltak közül problematikus lehet az a megállapítás, hogy a nyelvhasználó a nyelv gazdagítása céljából használja a szlenget. Véleményem szerint a laikus beszélő a nyelv gazdagságát nem tartja szem előtt sem tudatosan, sem tudatalatt, ez a pont egyedül

abban az esetben lehet érvényes, ha kikötésként értelmiségiekre, vagy még megfelelőbb, ha nyelvészekre szűkítjük.⁷

1.1.3. A szleng felosztási lehetőségei

A szlengről megjelent szakirodalomban többféle osztályozás is használatos. Az így létrejött típusokba az egyes kisebb szlengeket sorolják be különböző tulajdonságaik alapján (Kis 1997: 247).

A szleng szubstandard nyelvváltozat, arról azonban, hogy ennek a nyelvváltozatnak mely tartományait sorolhatjuk a szleng kategóriába, különböznek a vélemények (Lanstyák 1995: 190). Az angolszász nyelvészek a *general/standard* (általános szleng) és *special/vocational slang* (speciális szleng) terminusokat használják, vagyis megkülönböztetik az általánosan elterjedt és szűkebb körben használatos szlenget (vö. Kis 1997: 247, Lanstyák 1995: 190). Ezzel szemben a cseh nyelvészetben az angolszász *general* vagy *standard slang*et a cseh népnyelv (*obecná čeština*) részének tekintik, így a szleng kategóriájába csak azt a nyelvhasználatot sorolják, melyre a brit és amerikai szakirodalom a *special/vocational slang* kifejezést használja (vö. Nekvapil 1997: 82–83, Lanstyák 1995: 190).

Hasonló szempontok alapján osztályoz a finn Kaarina Karttunen. Megkülönbözteti a *közszlenget* – mely mind földrajzilag, mind társadalmilag széles körben ismert –, valamint a „*kis szlengeket*” – ide tartozik a helyi szleng, szakszleng, illetve a zárt intézményekben (börtön, katonaság stb.) létrejött szleng (Kaarina Karttunen 1979: 8, idézi: Kis 1997: 247). Ebben az esetben is – akárcsak a angolszász szakirodalomban – a szleng elterjedtsége a mérvadó az osztályozásban.

Ha a fenti felosztást az általam vizsgált csoportok szlengjére alkalmazzuk, valószínűsíthető, hogy nyelvhasználatukban előfordulnak az általános szleng (azaz a szélesebb beszélőközösségben is elterjedt elemek) és a speciális szleng (vagyis csak a vizsgált beszélőközösségben használt elemek) kategóriába sorolható szavak és kifejezések is.

Kis Tamás alapján véve egyetért az előbbi felfogással, helyesebbnek tartana azonban egy olyan felosztást „amely a szlengszavak kialakulását és egyre szélesebb

⁷ A gondolat Lanstyák István opponensi véleményéből származik, melyet Bilás Boglárka *A szlovákiai magyar diáknyelv jellegzetességei egy felmérés tükrében (a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium diákjainak körében)* című záródolgozatáról írt.

társadalmi rétegekben való elterjedését tartja szem előtt” (Kis 1997: 247). A szleng gyakorlatilag mindig egy beszélőközösségben keletkezik és funkcionál, éppen ezért minden további kategória a nyelvészek absztrakciója következtében jön létre. Az absztrakció foka alapján Kis Tamás három szintet különböztet meg:

1. *kiscsoport-szlengek* – mivel mindennemű szleng keletkezésének feltétele a beszélőközösség, ezért a szleng gyakorlatilag egy-egy – szociológiai értelemben vett – kiscsoport valós nyelvhasználatát jelenti. Ez a közösségen belül alkalmazott szleng lehet a nyelvészeti vizsgálat tárgya, és ezekből keletkezhetnek elméleti szinten a nagyobb kategóriák.
2. *nagycsoport-szlengek* – ez a kategória olyan kiscsoportok szlengjéből absztrahálódik, melyek valamiben azonosak, vagy valamilyen – lazább vagy szorosabb – kapcsolat van közöttük, esetleg tagjai között átfedés vagy érintkezés alakulhat ki. Ez az azonosság lehet területi vagy szakmai, ez alapján pedig megkülönböztetjük a *helyi*, ill. *szakszlenget*. (Egy adott iskola szlengje ennek a két típusnak a keveredése – vagyis helyi szakszlengek minősül. A valóságban sokkal reálisabb a kevert típus jelenléte, mintsem például „a” magyar diáknyelv kategória.)
3. *közszleng* – „Ez a nyelvközösség számára közös szlengtípus a helytől és a szakmától függetlenül ismert szlengszavak csoportját takarja” (Kis 1997: 247–251). Lexikológiai szempontból nézve a közszleng olyan elvont kategória, melyből a szlengszavak egy bizonyos idő elteltével – és megfelelő fokú elterjedés esetén – bekerülhetnek a köznyelvbe.

Ennek a felosztásnak a figyelembevételével megállapíthatjuk, hogy szakdolgozatomban a vizsgálat tárgya két olyan helyi szakszleng, mely valójában kiscsoportokban keletkezett (osztály- és baráti közösségek), az egyének nyelvhasználatának vizsgálatával mégis megállapíthatók olyan átfedések (területi és szakmai egyaránt), melyek alapján a nagycsoport-szlengek közé sorolhatók.

1.1.4. A tipikus szlenghasználó problémája

Kövecses Zoltán megállapítása szerint a tipikus szlenghasználó fiatal, műveletlen, nagyvárosi férfi – természetesen azzal a kikötéssel, hogy azon beszélők között is vannak szlenghasználók, akikre nem érvényesek ezek a feltételek (Kövecses 2009: 15–16).

Bakkalaureátusi dolgozatomban már vizsgáltam ezen nézet helytállóságát. A kutatásomban részt vevő adatközlők nagy része ugyanis nem tartozott a már leírt tipikus szlenghasználó kategóriájába. A dolgozatban összegyűlt gazdag szleng jellegű nyelvi anyagból kiindulva arra a következtetésre jutottam, hogy ez a kategória nem állja meg a helyét. Véleményem szerint leginkább a (nagy)város–falú ellentétpár veszített aktualitásából – ezt Kövecses is elismeri (Kövecses 2009: 16) –, mivel napjainkban a falun élők többségéhez is eljutnak azok a szleng jelenségek, melyek a városokban közismertek a televízió, internet és egyéb médiumok közvetítésével.

A szleng nyelvi univerzálé voltát az 1.1.1. fejezetben fejtettem ki. Abban az esetben, ha ezt az elméletet elfogadjuk – amit megtettem –, a tipikus szlenghasználó kérdése elveszti relevanciáját. Ha a szleng jelen van minden beszélőközösségben, akkor nem határozhatunk meg tipikus szlenghasználót, mivel bizonyos közösségben és beszédhelyzetben minden nyelvhasználó szlenghasználó.

1.1.5. A szleng használati köre

Kövecses a Magyar szlengszótár előszavában így vélekedik: „A szleng természetesen inkább a nyelv szóbeli használatára, a beszélt nyelvre jellemző. A szlenghasználat elsősorban a szóbeli kommunikációban nyilvánul meg, és írásbeli előfordulása tipikusan csak e szóbeli kommunikáció másodlagos megjelenéseként található meg (például regények dialógusaiban)” (Kövecses 2009: 17–18).

Az interneten történő kommunikáció nagymértékű térhódítása előtt ez a kijelentés teljes mértékben megállta a helyét. A beszélt nyelv spontán, kötetlen volta teret engedett a szleng kibontakozásának, míg a prototipikus írott nyelv sokkal kötöttebb és tudatosan előkészített, így a szövegalkotás közben főként stiláris elemként fordultak elő benne szleng elemek.

Napjainkban azonban a szlenghasználat egyik fő színtere az írásos kommunikáció lett. Az SMS-ben, chaten, internetes fórumokon és közösségi portálokon éppúgy használják a szlengkifejezéseket, mint a szóbeli megnyilvánulásokban. Valójában az így létrejött írásos szövegek sokkal inkább hordozzák a beszélt nyelv sajátosságait – spontán, kötetlen, szövegfüggetlen szövegalkotás⁸ –, tehát nem beszélünk prototipikus írott nyelvről, az azonban tény, hogy nem hangzó formában valósul meg. Rokonítja a beszélt

⁸ A megállapítás elhangzott a Comenius Egyetemen Lanstyák István *Az írott és beszélt nyelvi regiszterek* című előadásában.

nyelvvvel ezt a kommunikációs formát az a tény is, hogy általában párbeszédese formában jön létre.

A szleng megértéséhez majdhogynem elengedhetetlenül fontos a szupraszegmentális eszközök, gesztusok és mimika használata. Éppen ezért a kötetlen társalgás írásos formájának elterjedésével különböző módszerek alakultak ki a szavak mögött található érzelmi töltés kifejezésére is, napjainkban pedig már közismert emotikonok és rövidítések egész sora áll az írásban kommunikálók rendelkezésére.

Érdekes lenne megvizsgálni, hogy a beszélt nyelvben mennyire sikerült teret hódítaniuk az írásos formában közismertté vált rövidítéseknek és emotikonoknak. Az általam végzett felmérésben (és ezt saját tapasztalataimmal is alátámaszthatom) a már említett internetes kommunikációs eszközöket használók között elterjedt a beszélt nyelvben is néhány kifejezés pl.: lol, XD⁹. Megfigyelhető még az ilyen típusú szövegek esetében, hogy írásos formában is érvényesülnek a beszélt nyelvre jellemző lazításos jelenségek.

Egyre inkább jellemző, hogy a beszélt nyelvi elemek nagy arányú elterjedése spontán, kötetlen hangvételi írásos kommunikációban növeli ezek jelenlétét kötöttebb szövegalkotás esetében is, főként ha az illető célja a pozitív légkör megteremtése (levélben, ünnepi beszédben, tanár a tanórán stb.).

Visszatérve Kövecses állítására azt kell mondanunk, hogy nem feltétlenül igaz, hogy a szleng tipikus közege a beszélt nyelv, még ha az írott nyelv alatt a prototipikus írott nyelvet értjük is. Az azonban tény, hogy az írott nyelv azon változataiban, mely beszélt nyelvi jellemzőkkel rendelkezik, a szleng jelenségek térhódítása szembetűnő.

⁹ A *lol* az angol *laugh out loud* – magyarul 'hangosan felnevet' – rövidítése, kiejtése [lol]. Az XD egy emotikon, mely azt jelzi, hogy a használója annyira nevet, hogy a szemét is összehúzza, kiejtése [iksxdé]. Ha valaki nagyon nevet, többször is leírja, szóban pedig többször kimondja.

1.2. Mi a diákszleng?

Mivel szakdolgozatom közvetlen témája két iskola diákjai nyelvezetének vizsgálata, ezért elengedhetetlen, hogy az összegyűjtött nyelvi adatok vizsgálata előtt külön figyelmet szenteljek a diáknyelv kifejezés létjogosultságának, meghatározási lehetőségeinek, témaköri behatárolásának.

A diákszlengként vagy ifjúsági nyelvként emlegetett nyelvváltozat talán az egyik legismertebb szlengkategóriának nevezhető. A laikus nyelvhasználók a szleng említése kapcsán a fiatalok által használt beszédműfajra és ennek szókincsére asszociálnak, sőt a legelső szlenggel foglalkozó nyelvészeti munkák központi témája – a tolvajnyelv mellett – a diákok nyelvhasználata volt.

1.2.1. Terminológiai kérdések

Az általam vizsgált nyelvváltozat pontos meghatározása éppúgy nem egységes napjaink szakirodalmában, akárcsak a szleng fogalma esetében. Az vizsgált beszélőközösségek tagjai 15–18 éves gimnazista fiatalok. Vajon milyen kategóriába sorolható az ő nyelvezetük?

Elsőként fel kell hívnom a figyelmet a diáknyelv és az ifjúsági nyelv közötti különbségtételre. A témához kapcsolódó szakirodalom megegyezik abban, hogy a két kategória nehezen határolható el egymástól. Ezt bizonyítja, hogy míg Mizser Lajos az ifjúsági nyelv kategóriájába sorolja a diáknyelvet (Mizser 1972: 285), addig Rónaky Edit szerint – a *Hogyan beszél ma az ifjúság? (Avagy: Hogy hadováznak a skacok?)* című munkájához írt bevezető tanulmányában – a diáknyelv egy tágabb kategória, melyet a kisiskolások nyelve és az ifjúsági nyelv együttesen alkot (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm).

A fent leírtakból kiderül, hogy a tárgyalt kategóriák meghatározásánál mindenképp fontos szerepet kap az oktatás, és az életkor kérdése. H. Varga Gyula is ebből indul ki, mikor az ifjúsági nyelv kialakulását, az ifjúságnak, mint szociológiai értelemben vett társadalmi csoportnak a létrejöttéhez kötötte. Véleménye szerint ez a 60-as évekre tehető, mivel ekkor vált tömegessé a középiskolai oktatás. Az ezt megelőző időszakban a gyerekkor befejezése után egyenesen betagozódtak a felnőtt társadalomba, mihelyst munkába álltak. Ebből kifolyólag állítja H. Varga, hogy „a mai szleng fő alkotói a 15–18 éves korosztály” (H. Varga <http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/ifj-nyelv.htm>).

Rónaky teljes joggal az ifjúsági nyelvhez sorolhatónak a középiskolások és a szakmunkásképző intézeteket látogató diákok nyelvezetét tartja, tehát az oktatás intézményes keretihez való kötöttségben és a korcsoport meghatározásában egyetért H. Vargával (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szlang/ronaky/re_tart.htm).

Véleményem szerint a két szakkifejezés egyik legkézenfekvőbb értelmezési módja az lenne, ha az ifjúsági nyelvet tágabb kategóriaként értelmeznénk, melybe a középfokú oktatási intézményeket látogatók, az egyetemisták és azok tartoznának, akik az általános iskola vagy középiskola befejezése után munkába léptek, de a még iskolát látogató korcsoportba tartoznak. A diáknyelv kategóriájába sorolnám az általános iskola felső tagozatában tanulókat és a középfokú oktatási intézményeket látogató diákokat, mivel ezen tanulók szókinése – mely jelentős átfedést mutat az általam ifjúsági nyelvként meghatározott korcsoport nyelvezetével – kiegészül az iskolai élethez kapcsolódó szlengszavakkal és -kifejezésekkel. Rónaky Edit a főiskolások és egyetemisták nyelvezetére már nem tartja jellemzőnek az új nyelvi elemek létrehozását, szerinte inkább a középiskolából „hozott” szlenget használják (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szlang/ronaky/re_tart.htm). Ez a megállapítás egyrészt azért kérdőjelezhető meg, mivel a középiskolában kialakult kiscsoportok az egyetemi évek alatt általában szétszóródnak, tehát a közösen kialakított nyelvhasználat egy másik közösségbe való átmentése nem valószínű, hogy lehetséges. Az egyetemisták körében a „hozott” szleng inkább a szélesebb körben elterjedt vagy közszleng szavakat jelentheti. Másrészt bizonyára az újonnan kialakult kiscsoportokban is keletkeznek szleng kifejezések, melyekhez az egyetemi élet szolgáltató impulzusokat.¹⁰

Az általam vizsgált két csoport nyelvhasználata a fent tárgyalt kritériumok alapján tehát az ifjúsági nyelv kategóriájába sorolható, melyen belül a diáknyelv – vagy más néven diákszleng – csoportjába is tartozik, mivel az ifjúsági nyelvre jellemző szavakon és kifejezéseken kívül – melyek az életmódjukból adódnak – jellemzően az iskolai élethez kapcsolódó megnevezések is megtalálhatók a nyelvhasználatukban.

Az adatközlők nyelvhasználatában előforduló szleng elemek valószínűleg több összetevőből állnak: a közszleng elemei, az ifjúsági nyelv elemei, valamint a diákélethez kapcsolódó szavak és kifejezések. Éppen ezért lehetetlen lenne az adatközlők nyelvezetének csak egy összetevőjét vizsgálva átfogó képet kapni szleng jellegű

¹⁰ Ezek vizsgálata problematikus lehet, mivel az egyetemisták a különböző jellegű intézmények és szakok miatt sokkal több és elkülönültebb kiscsoportot alkotnak. Egyetemista körökben az általánosan elterjedt szlengszavak és -kifejezések legvalószínűbben a kollégiumi élethez kapcsolódhatnak.

nyelvhasználatukról. Mivel azonban a diákok nyelvezetét vizsgálom, melyet a szleng más típusaitól a diáknyelvi jelleg határol el, ezért a diáknyelv vagy diákszleng kifejezést használom, bár a vizsgált szavak és kifejezések nem csak az iskolai élethez kapcsolódnak.

1.2.2. A diákszleng témakörei

A Mizser Lajos által a Magyar Nyelvőr 1972-es számában meghatározott témakörök még csupán az iskolai élettel kapcsolatos kifejezőkészletet sorolták a diáknyelv kategóriájába (Mizser 1972: 285–286).¹¹ Vidra Anikó ezt a rendszerezést ötvözi a Bachát-félével, melynek eredménye a következő diáknyelvi témaköri csoportosítás lett:

1. Társas érintkezésre vonatkozó szavak
2. Mindennapi élet fogalmai
3. Emberi test részei
4. Ruházat
5. Közlekedés szavai
6. Testi szükségletek, tisztálkodás
7. Tetszés – nem tetszés – közömbösség kifejezése
8. Az iskola és intézmény részei
9. A tantárgyak és velük kapcsolatos felszerelések nevei
10. Az elégtelen, illetve a bukás megjelölései
11. A tanítási órán történt események elnevezései

A tematikus kategorizálás problematikus jellegét támasztja alá, hogy „bár a legalapvetőbb kategóriák: ruházat, étkezés, stb. életképessége még fenntartható, mégis szükség van a diákszleng rendszerezési kísérleteiben is egy olyan szemléletre, mely a diákszleng nyelvi univerzáléként kezeli és a napjainkban zajló, az ifjúsági kultúrát talán legmélyebben érintő társadalmi átrendeződéseket is figyelembe veszi“ (Vidra http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/vidra_elemei/vidra.htm). Teresa Labov a serdülőkorú fiatalok szlenghasználatáról írt tanulmányában három témakört különböztet meg:

1. azok, amelyek az emberek besorolására valók;
2. amelyek az embereket, a tevékenységeket és a helyeket mint pozitívat vagy negatívat festik le;

¹¹ 1. Az iskola intézményei, részei. 2. A tantárgyak és a velük kapcsolatos felszerelések nevei. 3. Az elégtelen, illetve a bukás megjelölései. 4. A tanítási órán történt események elnevezései. 4. Az egyéb, órán kívüli tevékenység elnevezései (Mizser 1972: 285-286).

3. amelyek a szabadidő eltöltésének különböző módjaira, elsősorban a szórakozásra irányulnak (beleértve a szexet, a bulikat és a kábítószer- és alkoholfogyasztást, valamint az ezekkel való visszaélést) — ahogy a semmittevés vagy a minimális aktivitás állapotát is (Labov http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/04_111ev/index.php).¹²

Hoffmann Ottó a Mini-tini-szótárhoz írt tanulmányában megállapítja, hogy már a legkorábbi diáknyelvi gyűjteményekből kiderül, „hogy a *diáknyelv nem korlátozódik* a szűkebb értelemben vett *iskolai és kollégiumi szókincsre*, hisz a diákoknak köznapi életük is volt, érintkeztek a lakossággal, s nem kis mértékben a »tiltott helyekre« is eljutottak. Így az italozás, a verekedés, a csínytevések, a pénz, az élelem, a foglalkozások elnevezései is bekerültek a diáknyelvi szótárakba“ (Hoffmann <http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/minitini/tanulm.htm>). Ez napjainkban sincs másképp: a diákok nyelvhasználatában az iskolai étellel kapcsolatos kifejezések mellett szinte mindenre találhatunk szleng jellegű megfelelőt, amivel az adott közösség rendszeresen kapcsolatba kerül.

1.2.3. A diáknyelv jellemző jegyei

„Az ifjúsághoz szorosan, elválaszthatatlanul hozzátartozik sajátos nyelvhasználata” (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm). Azt azonban nehéz meghatározni, hogy milyen korhatár szabható meg az ifjúság végeként. Mivel ezek a határok nagyon elmosódtak – mondhatnánk egyénfüggők –, az ifjúsági nyelv használóinak felső korhatárát sem lehet pontosan meghatározni (Vidra http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/vidra_elemei/vidra.htm). A diáknyelv esetében a használók azonosítását megkönnyíti az a tény, hogy az esetek többségében valamilyen oktatási intézményt látogatnak.

A beszélőközösségre jellemző, hogy tagjai hamar kicserélődnek – mivel befejezik az adott tanintézmény látogatását –, az idősebb nemzedék azonban nyelvhasználatának néhány szegmensét átadja a fiatalabb generációnak, ezáltal biztosítva bizonyos fokú kontinuitást (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm). Ennek ellenére a diákszleng szinte napról napra változik, a szókincs folyamatos megújulása jellemzi

¹² Elgondolkodtató, hogy Labov szlenggyűjteménye alapján meglepően kevés kifejezés születik az iskolával kapcsolatos dolgokra, annak ellenére, hogy a serdülőkorú fiatalok nagy része az iskolában és otthoni tanulással tölti a napjai nagyobb részét (Labov http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/04_111ev/index.php).

(Hoffmann <http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/miniini/tanulm.htm>).¹³ Ennek egyrészt az az oka, hogy a fiatalok nagyon gyorsan reagálnak az őket körülvevő társadalomban végbemenő változásokra, újdonságokra, másrészt mielőtt egy szleng elem a gyakori használat által veszít frappánságából – esetleg bekerül az informális köznyelvbe –, a diákok kifogyhatatlan fantáziával újabbakkal helyettesítik azokat (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm).

A diákszleng egyik legjellemzőbb ismérve sajátos szóincse. Jellemző rá a játékosság, szellemes rögtönzési képesség, érzelmi túlfűtöttség, de gyakori mozgatórugó az irónia vagy a gúny (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm). Az ötletesség és humor mellett azonban nem ritkán megjelenik a trágárság és a durvaság is (Vidra http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/vidra_elemei/vidra.htm).

A változékony diáknyelvi szóincsek leggyakoribb forrásai a következők:

- köznyelv – az átvett szavakat és kifejezéseket általában új vagy módosított jelentéssel látják el
- idegen nyelvek – ezek átvételével az a cél, hogy az avatatlanok számára minél kevésbé legyen érthető; egy része az argó közvetítésével került be az ifjúsági nyelvbe
- népnyelv – ezzel az a céljuk, hogy még akkor se használják a köznyelvet, ha az adott fogalomra vagy jelenségre még nem találtak ki szleng kifejezést
- más csoport- és rétegnyelvek – pl.: kártyások nyelve, sportnyelv, szaknyelvek stb.
- szállóigék – egy-egy mű, film vagy komikus szállóigévé vált mondatai
- archaikus, biblikus nyelvezetű művek anyaga (Rónaky http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm).

¹³ A diákszleng ezen tulajdonságából adódik, hogy vizsgálatával megfigyelhetjük a *nyelvfejlődés* átmeneti állapotát, „amelyben a szavak, képzők, sajátosságok, elváltozások – még a lét és nemlét határán küszködnek és forrognak” (Dobostól idézi: Hoffmann <http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/miniini/tanulm.htm>). Ez a megállapítás ma is helytálló (azzal a különbséggel, hogy a nyelvtudomány mai álláspontja szerint inkább *nyelvi változásról* beszélünk, mint *nyelvfejlődésről*.)

2. A diáknyelv jellemzése a vizsgált gimnáziumokban

2.1 Az adatközlők jellemzése

A kérdőíveket két tanintézményben összesen 193 adatközlő töltötte ki. Ebből 107 adatközlő a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium tanulója, 86 adatközlő pedig a sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnáziumot látogatja. A tanintézmények típusa bizonyos műveltségi szintet feltételez az adatközlőkkel kapcsolatban.

2.1.1. A Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium adatközlőinek jellemzése

A nagykaposi gimnáziumban tanuló adatközlők közül 49 diák és 58 diáklány, tehát a két nem közötti részvételi arányban nincs szignifikáns különbség.

Annál nagyobb az eltérés a település típusának tekintetében, ahonnan a diákok érkeztek: 63 faluról és 42 városból – falusi adatközlők aránya tehát nagyobb. Ezek a tanulók a környező falvakból (maximálisan 20 km-es körzetből) utaznak be Nagykaposra, míg a városiak jelentős része nagykaposi, mely kisváros jellegű (l. Melléklet, 1. sz. táblázat).

A gimnázium mind a négy évfolyamából vannak adatközlők – az elsőből 24-en, a másodikból 20-an, a harmadikból 36-an, a negyedikből 27-en –, átlagéletkoruk 16,7 év¹⁴.

Az idegennyelv-ismeretet saját bevallásuk alapján táblázatba foglaltam:

	alapfokú	középfokú	felsőfokú
szlovák	14	57	10
angol	33	38	1
német	46	2	-
francia	11	-	-

A nagykaposi diákok – állításuk szerint – a szlovák nyelvet bírják legjobban az idegen nyelvek közül. Összesen 81-en beszélnek valamilyen szinten, ebből a legtöbben középfokon, de 10 adatközlő saját állítása szerint felsőfokú nyelvismeretekkel rendelkezik. Ez az

¹⁴ Az átlagéletkor kiszámítására két adatközlő kihagyásával került sor, mivel ők nem adták meg életkort, ez az adat ezért csak hozzávetőleges. Ez érvényes a Kossuth Lajos Gimnázium adatközlőire is, ahol egy diák nem adott meg életkorra vonatkozó adatot.

eredmény nem meglepő, ugyanis szlovákiai kisebbségi helyzetükből adódóan ennek a nyelvnek a beszélőivel valószínűleg napi kapcsolatban vannak – mivel ez az országban a többségi nyelv –, és már óvodás koruk óta intézményes keretek között is tanulják ezt a nyelvet. A második helyen az angol nyelv áll, melyet összesen 71 adatközlő jelölt meg a kérdőívben. Ennek az lehet az oka, hogy a környező alapiskolákban az angol nyelvet tanítják idegen nyelvként. Az alapfok és középfok körülbelül azonos számú adatközlőnél jelent meg, de 1 adatközlő felsőfokúnak ítéli meg nyelvtudását. Ezzel szemben a németet senki sem bírja felsőfokon, és középfokú nyelvismeretet is csak 2 diák adott meg, a legtöbbben mindössze alapfokú német nyelvtudással rendelkeznek, mivel a többségük a gimnáziumban kezdte el ennek az idegen nyelvnek a tanulását. A francia nyelvet csak alapfokon ismerik, mégpedig mindössze 11 tanuló. Ebből 10-en az első évfolyamba járnak – valószínűleg ebben az évfolyamban folyik francia nyelvoktatás.

A nagykaposi gimnázium minden diákja szlovákiai állandó lakhellyel rendelkezik.

2.1.2 A sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium adatközlőinek jellemzése

A sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnáziumban tanuló adatközlők közül 36 diák, 48 diáklány, két adatközlő pedig nem adott meg a nemére vonatkozó adatot. A megoszlási arány ebben az esetben is viszonylag kiegyenlített.

Míg a nagykaposi adatközlőknél a falusiak aránya nagyobb, ebben az esetben a faluról érkezők száma 30, a városiaké 53, 3 adatközlő pedig nem válaszolt a lakóhellyel kapcsolatban feltett kérdésre. A faluról érkezők egy része beutazik, de vannak közöttük kollégisták is. A városiak főként Sátoraljaújhelyen és más környező kisvárosokban laknak (1. Melléklet, 1. sz. táblázat).

Az adatközlők zöme magyarországi lakos – 78-an –, de a megkérdezettek közül 5-en szlovákiai állandó lakhellyel rendelkeznek (erre a kérdésre 3-an nem válaszoltak). A szlovákiaiak közül 1 tanuló kilencedik évfolyamba jár, 1 a tizenegyedik évfolyamba, 3 pedig tizenkettedikes.

Az adatközlők csoportja három évfolyam diákjaiból tevődik össze – 20 tanuló a kilencedik évfolyamból, 42 a tizenegyedik évfolyamból és 24 a tizenkettedik évfolyamból – átlagéletkoruk pedig 16,4 év¹⁵.

¹⁵ Annak ellenére, hogy a két iskola diákjai között egy év különbség van (a szlovákiai elsős gimnazisták a magyarországi 10. évfolyammal tartoznak egy korcsoportba), az átlagéletkor alapján mégis körülbelül

A diákok idegennyelv-ismeretét a következő táblázat szemlélteti:

	alapfokú	középfokú	felsőfokú
angol	22	23	3
német	18	7	-
latin	12	-	-
portugál	1	-	-

A sátoraljaújhelyi adatközlők nyelvtudásáról nem kaptunk megbízható eredményt, mivel 27 adatközlő nem adott meg semmilyen erre vonatkozó adatot, így csak annyit következtethetünk ki a meglévő adatokból, hogy a tanintézményben valószínűleg folyik angol és német nyelvoktatás, melyekből az angol a diákok által jobban ismert idegen nyelv (ezt hárman felsőfokon is beszélik). A latin alapfokú nyelvismeret a kilencedik évfolyamban jelent meg 11 diáknál, valószínűleg ebben az évfolyamban tanulnak latint. A portugál nyelvismeret individuális érdeklődés eredménye lehet. Meglepőnek tartom, hogy a Magyarországon tanuló szlovákiai diákok körében nem jelent meg a szlovák nyelvtudás még alapfokon sem.

2.2. Az adatközlők nyelvi attitűdjének vizsgálata

Nyelvi attitűdnek azt a fogalmat nevezzük, „amely az egyes embereknek és emberek csoportjainak nyelvekkel, nyelvváltozatokkal, nyelvi jelenségekkel és elemekkel, illetőleg a konkrét nyelvhasználattal szembeni beállítottságát, hozzájuk való viszonyulását, róluk kialakult értékelő jellegű viselkedését jelöli. A nyelvi attitűdöt az egyént érő különböző természetű presztízshatások, az egyén nyelvi és a nyelvhez kapcsolódó ismeretei és hiedelmei, anyanyelvi és általános műveltsége, környezetének szokásai, véleménye formálják“ (Kiss 2002: 135).

Mivel a szleng társadalmunkban nem tartozik a nyelv presztízsváltozataihoz, ezért fontos a szlenghasználók nyelvi attitűdjének vizsgálata. A diákok az oktatás keretein belül és gyakran a mindennapi életben is a köznyelvvvel találkoznak, mint presztízsváltozattal, és az általuk előszeretettel használt szlenget ezzel szembeállítva megbélyegzik. A nyelvi attitűdök társadalmi eredetűek – egy beszélőközösség szokásait, viselkedési szabályait és

megegyező korosztályról beszélhetünk – ennek oka, hogy az adatközlők között nincs tizedikes diák, így kiegyenlítődik a különbség.

előítéleteit tükrözi –, nincs nyelvi alapjuk, nem fejeznek ki esztétikai vonatkozásokat (Kiss 2002: 136). Éppen ezért előfordulhat, hogy a nyelvhasználó saját vernakuláris nyelvhasználatát stigmatizálja, mely nyelvi bizonytalansághoz vezethet (Kiss 2002: 147).

Az iskolában történő kérdőíves felmérés esetében a vizsgált – általában megbélyegzett – nyelvváltozat megítélésének kérdése nem elhanyagolható, már csak azért sem, mert az iskolai számonkérés szituációját idéző adatgyűjtés során a diákok nehezebben oldódnak fel, és természetellenes lehet számukra az ilyenkor elvárt presztízsváltozat helyett egy stigmatizált változat használata.

Annak ellenére, hogy a szakemberek egyre nagyobb figyelmet szentelnek a szleng vizsgálatának, és megítélése is pozitív irányba tolódik el, a laikus közvélemény még mindig megbélyegzi a standardtól eltérő nyelvhasználatot. Az első kérdés is erre vonatkozik, vagyis a szlengszavak, ill. -kifejezések használatáról alkotott véleményükre kérdezek rá, mely lehet *a) pozitív, b) negatív* vagy *c) közömbös*. A következő kérdésben a gyakoriság kerül a középpontba, vagyis az, hogy milyen gyakran használnak szlengszavakat, ill. -kifejezéseket, melynél szintén háromféle lehetőségből választhatnak: *a) gyakran, b) ritkán, c) soha*. A következő kérdésben azokra a beszédhelyzetekre voltam kíváncsi, melyekben szlenget használnak (a megadott válaszlehetőségek közül többet is választhattak) – s a feltüntetett *a) baráti társaság, b) családi kör, c) tanítási óra* válaszlehetőségek mellett megadhattak *d) egyéb helyzeteket* is. Az utolsó kérdés a nyelvvel szembeni tudatosságukat hivatott vizsgálni. A szlengnek a köznyelvre kifejtett hatásáról kell véleményt alkotniuk, mely alapján a szleng *a) gazdagítja a nyelvet, b) háttérbe szorítja a nyelv többi rétegét* vagy *c) semmilyen hatása nincs*.¹⁶

A nagykaposi diákok több mint fele (58%) pozitívan vélekedik a szlengszavak, ill. -kifejezések használatáról, 38%-uk közömbös velük szemben, és mindössze 3 diák vélekedik negatívan a szlenghasználatról. A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői között is hasonló arányok jöttek létre, bár kevéssel a pozitív vélekedés irányába tolódtak el. A *pozitív* választ karikázta be 63%, közömbösen vélekedik a szlenghasználatról a diákok 36%-a és mindössze 1 adatközlőnél jelent meg a *negatív* válasz (1. Melléklet, 2. sz. táblázat).

A nagykaposi gimnázium adatközlői között, saját bevallásuk szerint, nincs olyan, aki sosem használ szlengszavakat vagy -kifejezéseket, gyakori szlenghasználónak mondja

¹⁶ Az adatokat százalékokban adom meg, mivel a két iskolából nem azonos számú adatközlőt vizsgálok, ezért az összehasonlítást megkönnyíti, hiszen így láthatók az egyes válaszok közötti arányok is. Az egyes kérdésekre adott válaszok esetében előfordul, hogy összesen nem adják ki a 100%-ot, mivel 1-2 adatközlő egyes kérdésekre nem adott választ, a harmadik kérdés esetében pedig több válaszlehetőséget is megjelölhettek.

magát a megkérdezettek 59%-a, és ritkán használ szlenget a 40%-uk. A sátoraljaújhelyi tanulók esetében ismét hasonló eredmény született: nincs olyan adatközlő, aki sosem használ szlenget, 63%-uk gyakran, 37%-uk pedig ritkán használ szlengszavakat és -kifejezéseket (1. Melléklet, 3. sz. táblázat). Meglepőnek találtam, hogy mindkét tanintézmény esetében viszonylag nagy számban voltak azok a diákok, akik állítják, ritkán használnak szlenget (mindkét iskolában a megkérdezettek több mint 1/3-a). Ennek okát egyrészt abban látom, hogy a kérdőív alapján nem megállapítható, esetükben, mi számít ritkának, ill. értelmezheték a kérdést más szlenghasználókhoz viszonyítva is. Másrészt nem biztos, hogy a szlenghasználat ténye minden esetben tudatosul a diákokban.¹⁷

Nem okozott meglepetést az a tény, hogy Nagykaposon a diákok 97%-a¹⁸, Sátoraljaújhelyen pedig minden adatközlő használja a szlenget baráti társaságban. Családi körben – mely szintén informális beszédhelyzetet feltételez – mindkét tanintézményben megközelítőleg a diákok fele használ szlenget (Nagykaposon 47%, Sátoraljaújhelyen 52%). A tanítási órán történő szlenghasználatban már különbség mutatkozik a két iskola diákjai között: Nagykaposon a diákok 27%-a használ szlengszavakat, ill. -kifejezéseket a tanórákon, míg Sátoraljaújhelyen ennél jóval kevesebb, a megkérdezettek 17%-a. Ennek lehetséges oka, hogy a kisebbségben élő magyar nyelvhasználók engedékenyebbek a nem standard nyelvváltozatokkal szemben, ugyanis a regionális köznyelv sem egyezik meg a magyarországi standarddal, és a nyelvjárások használata is sokkal inkább jellemző, mint Magyarországon, így a nyelvváltozatok közötti különbségek kevésbé élnek élesen az nyelvhasználók tudatában. Azok az adatközlők, akik a *d)* válaszlehetőséget adták meg mindkét tanintézmény esetében – Nagykaposon 9%, Sátoraljaújhelyen 8% – többségében baráti viszonyt vagy informalitást feltételező beszédhelyzeteket adtak meg (pl.: szünetekben, osztálykiránduláson, telefonbeszélgetésben, utcán, interneten, MSN-en, Skype-on), illetve megjelentek olyan iskolán kívüli tevékenységek, melyek oldottabb légkört feltételeznek (pl.: énekkarban, zeneiskolában) (1. Melléklet, 4. sz. táblázat).

Az utolsó kérdés azért fontos, mert felmérhető vele, hogy az adatközlők hogyan értékelik szleng nyelvhasználatuk hatását a nyelvre, illetve hogy mennyire hatnak nyelvszemléletükre a közismert nyelvművelői babonák. Míg a nagykaposi adatközlők többsége (43%) úgy vélekedik, hogy a szlengszavak, ill. -kifejezések használata gazdagítja

¹⁷ Magam tapasztaltam a nagykaposi adatközlők esetében a kérdőívek kitöltése során, hogy előfordult olyan diák, aki még a tanórán is – mely egy viszonylag formális beszédhelyzetet teremt – használt szleng elemeket, a kérdőív kitöltése kapcsán ennek ellenére teljes meggyőződéssel állította, hogy ő nem használ szlengszavakat.

¹⁸ Nagykaposon mindössze 3 adatközlő nem karikázta be ezt a lehetőséget, mely nem számottevő, ezért akár mérési hibának is betudható.

a nyelvet, addig a Kossuth Lajos Gimnázium tanulójának nagyobb része (47%) szerint a szlenghasználat háttérbe szorítja a nyelv többi rétegét. Ezzel azonban nem jellemezhetjük általánosan a két iskola diákjainak hozzáállását, mivel a nagykaposi gimnázium tanulójának 40%-a vélekedik úgy, hogy a szlenghasználat háttérbe szorítja a nyelv többi rétegét, és a sátoraljaújhelyi adatközlők 40%-a szerint viszont gazdagítja a nyelvet – tehát az a) és b) választ adók között egyik esetben sincs szignifikáns különbség. Arra a vélekedésre, hogy a szlenghasználat semmilyen hatással nincs a nyelvre mindkét iskolában a legkevesebb válasz érkezett – Nagykaposon 19% és Sátoraljaújhelyen az adatközlők 14%-a (l. Melléklet, 5. sz. táblázat) .

A két tanintézmény diákjainak szlenghez fűződő nyelvi attitűdjében – a vizsgálat során kitöltött kérdőív adatai alapján – nem tapasztalok nagyfokú eltérést. A legnagyobb eltérés a két iskola diákjainál a tanítási órán történő szlenghasználatban mutatkozott, mely esetben 10% különbséggel a nagykaposi diákok közül többen használják a szlengszavakat és -kifejezéseket a tanítási órán, mely azonban szintén nem szignifikáns különbség. A minimális eltérések nagyobb számú adatközlő esetében valószínűleg kiegyenlítődnének.

2.3. Szlenghasználat a két vizsgált gimnáziumban

A felmérés módszerét és a kérdőívek felépítését már kifejtettem a Bevezetés című fejezetben.

A kérdőíves felmérés eredményeinek elemzése során két nézőpont kerül a figyelem középpontjába. Elsőként azt vizsgálom, hogy az magyar–szlovák országhatár két oldalán található oktatási intézmények diákjai mennyire ismerik és használják a másik csoportra jellemző szleng szókészletet, illetve mekkora ebben az átfedés. A szakdolgozat következő részében a adatközlők által megadott szlengszavak és szlengkifejezések elemzésére kerül sor, melynek célja a két iskola diákjainak nyelvhasználata közötti megegyezésekre és különbségekre való rámutatás, és ennek lehetséges okainak vizsgálata.

Az összegyűjtött szlengszavak és -kifejezések az iskolai élethez kapcsolódó szókészleten kívül tartalmaznak még a családi élethez, a szórakozáshoz a véleménynyilvánításhoz és a fiatalok mindennapi életéhez kapcsolódó szavakat és kifejezéseket is, mivel – mint ahogy már a 1.2.2. fejezetben kifejtettem – a diákok nyelvhasználatában szinte mindenre található szleng jellegű kifejezés, amivel rendszeres kapcsolatban van az adott közösség.

2.3.1. A két gimnázium diákjainak szlengszóismerete

Az adatgyűjtést szolgáló kérdőívekben két feladat volt hivatott annak a vizsgálatára, hogy a szlovákiai magyar diákok mennyire ismerik és – saját bevallásuk szerint – használják a magyarországi nyelvhasználókra jellemző szleng, illetve a határ közelében élő magyarországi nyelvhasználók – akik kapcsolatba kerülnek szlovákiai magyar diákokkal is –, ismerik-e a szlovákiai magyar diákszleng elemeit, és ha igen, vajon része-e az a nyelvhasználatuknak.

Az általam megadott szlengszavak – *góré*, *haluskázik*, *lelkizik*, *IQ-vitéz*, *lájkol*, *gyökér*, *csávesz*, *felejtős*, *kocka (személy)*, *lájtos* – három forrásból származnak: szlengszótárak¹⁹, a bakkalaureátusi dolgozatomban összegyűjtött szóanyag és a saját nyelvhasználati tapasztalataim.

A *lelkizik*, *gyökér*, *csávesz*, *lájtos* szavak megtalálhatók a bakkalaureátusi dolgozatomhoz tartozó kérdőívben is, tehát ezeknek a nagykaposi gimnáziumban való

¹⁹ Kövecses Zoltán 2009. *Magyar szlengszótár*. (Második, átdolgozott kiadás.) Akadémiai Kiadó: Budapest; Nyelvész Józsi 2009. *Szlengblog – Ha érted, hogy mondom*. Silenos Könyvkiadó: Szekszárd

használatáról már rendelkezem adatokkal. Ezek közül a *lelkizik* – 'elbeszélget, társalog bizalmas ügyekről; panaszkodik (lelki dolgokról)' (Kövecses 2009: 174) –, *gyökér* – 'ellenszenves, gyenge, tehetetlen, buta ember' (Kövecses 2009: 122) – és *lájtos* – 'csökkentett, enyhített, könnyebb (változata valaminek)' (Kövecses 2009: 168) – szavak a Kövecses Zoltán által megadott jelentésben voltak közismertek (Bilás 2009: 29–31). Ezek a szavak azért kerültek be újfent a felmérésbe, hogy össze lehessen hasonlítani a nagykaposiak nyelvhasználatának esetleges változásait a Kossuth Lajos Gimnázium diákjainak nyelvhasználatával. A *csávesz* szlengszót a nagykaposi diákok nagy része nem a Magyar szlengszótárban meghatározott 'fiú, férfi' jelentésben (Kövecses 2009: 68) ismerte, hanem 56%-uk köszönési formaként adta meg, amit a szlovák nyelv hatásával magyarítottam (Bilás 2009: 30), ezért érdekes megvizsgálni, hogy vajon a magyarországi adatközlők hogyan értelmezik ezt a szót. A *haluskázik* szlovák eredetű szlengszót a nagykaposi diákok kérdőíveiből választottam, ahol a *mellébeszél* ige szleng megfelelőjeként adta meg az adatközlők 37%-a. A *góré* 'vezető, főnök' (Kövecses 2009: 118), *IQ-vitéz* 'buta ember' (Kövecses 2009: 136), *felejtős* 'kivitelezhetetlen (cselekvés, helyzet); alkalmatlan (tárgy)' (Nyelvész 2009: 68), *kocka* 'nagyon ért a számítógépekhez, számítástechnikához, aki tudása, érdeklődési köre miatt a társasági élet főáramából kirekesztődik' (vö. Kövecses 2009: 161; Nyelvész 2009: 110) szlengszavakat véletlenszerűen válogattam ki a már említett szlengszótárakból saját nyelvhasználati tapasztalataimra hagyatkozva. A *lájkol* szlengszó nem található meg egyik általam használt szlengszótárban sem, ami nem meglepő, hiszem az utóbbi két-három év termése, és a Facebook nevű közösségi portál elterjedésével jött létre, illetve vált szélesebb körben ismertté.²⁰ A szleng.blog.hu oldalon azonban már van *lájkol* szócikk, mely a szó jelentését '(valamit) szeret, kedvel; tetszik' értelemben adja meg.²¹ A közösségi portál egyik funkciója, hogy a regisztrált felhasználók, tetszésüket fejezhetik ki az ismerőseik fényképeivel és bejegyzéseivel kapcsolatban, az angol beállításokban a *like*, a magyar beállításokban a *tetszik* gombra klikkelve. Az angol *like* 'tetszik, szeret, kedvel' (Ország 1999: 489) igehez magyar igeképzőt illesztve jött létre a – általában magyar kiejtés szerinti helyesírással használt – *lájkol* ige, mely kezdetben csak a Facebookos funkció használatát jelentette, saját tapasztalatom és az interneten talált szövegek alapján azt mondhatjuk, kezd

²⁰ A Google keresőprogrammal 2011. március 11-én 434 találat.

²¹ szleng.blog.hu, 2011. 3. 11.

elterjedni más esetben is tetszésnyilvánítás kifejezésére (pl.: *A Kisnovi nem lájkolja annyira az angol tematikát az új ájfónon.*²²).

Az összegyűjtött adatok összesítése után öt szónak az ismeretében nagyfokú egyezést mutat a két vizsgált iskola, ezek pedig a *góré*, *lelkizik*, *lájkol*, *gyökér* és *lájtos* szavak. A *haluskázik*, *IQ-vitéz*, *csávesz*, *felejtős* és *kocka* szavak esetében azonban jelentős eltérés mutatkozik az ismeretük és használatuk terén.

2.3.1.1. Közös vonások az adatközlő csoportok szlengszóismeretében

Mint már említettem, szinte megegyezésig hasonló eredmények születtek a nagykaposi gimnázium és a sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium diákjainak szlengismeretében a *lájkol*, *góré*, *lájtos*, *gyökér* és *lelkizik* szlengszavak esetében (1. Melléklet, 8. sz. táblázat).

Mindkét tanintézmény diákjai körében egyértelműen a *lájkol* szlengszó a legismertebb és a leginkább használt szlengszavak közé tartozik.

A nagykaposi gimnázium adatközlőinek 93%-a, a sátoraljaújhelyi diákok közül pedig 90% magyarázta a *lájkol* igét 'szeret, tetszik, kedvel' értelemben. A nagykaposi diákok közül hatan említették meg a kérdőívben a Facebookhoz való kapcsolatát, a Kossuth Lajos Gimnázium tanulói közül három adatközlőnél jelent meg utalás a közösségi oldalra. A szlengszó használata a szlovákiai gimnáziumban 52%, a magyarországi gimnazisták közül pedig 41%, saját bevallása szerint, használja a *lájkol* igét 'szeret, tetszik, kedvel' jelentésben.

A *góré* szlengszó mindkét iskola diákjainál nagy százalékban a Kövecses által megadott 'vezető, főnök' (Kövecses 2009: 118) jelentésben fordult elő.

A nagykaposi gimnázium adatközlőinek 95%-a adott meg a Magyar szlengszótárban feltüntetett vagy ahhoz hasonló jelentést: *főnök/nagyfőnök* (77)²³, *nagyember* (11), *menő/nagymenő* (8) stb. Azok között a kifejezések között, melyekkel kevesebben (1-4 adatközlő) magyarázták az adott szót, érdemes megemlíteni néhányat, melyek a szlengszavak vagy -kifejezések közé sorolhatók: *csávó/nagycsávó*, *boss*, *viszi*

²² <http://szleng.blog.hu/2010/01/27/lajkol>

²³ A zárójelben megadott számok az adatközlők számát jelölik, akik az adott szót adták meg a kérdőív kitöltése során. Százalékos adatokat abban az esetben tüntetek fel, ha az a két iskola adatközlőinek nyelvhasználatának összehasonlítását könnyíti meg.

*magát, feszít, májer*²⁴, *teszi magából a nagyot, aki emberkedik, király*. Az adatközlők 32%-a mindemellett saját bevallása szerint használja is a *góré* szót ebben a jelentésben.

A Kossuth Lajos Gimnázium diákjai körében is csaknem ennyire ismert a *góré* szlengszó. Az adatközlők 87%-a adott meg Kövecses értelmezéséhez hasonló jelentést: *főnök/nagyfőnök* (70), *vezető személy* (4), *király* (2). Az adatközlők válaszai között az iskolai élet hierarchiájában található vezetők is megjelentek: *osztályfőnök* (2), *igazgató* (2). Ezekon kívül egy-egy diák szlengszóval is magyarázta a megadott szót: *nagygyerek, mayer, nagyfej, menő*. A sátoraljaújhelyi diákok közül 27% azt állítja, ebben a jelentésben használja is a *góré* szót.

A *lájtos* szlengszó szintén mindkét adatközlő csoport tagjai között ismert. Az esetek nagy részében itt sem volt eltérés a diákok magyarázata és a szlengszótár értelmezése között. A nagykaposi diákok 90%-a a *könnyű, laza, gyenge, egyszerű* stb. szavakkal magyarázta a megadott szlengszót. Ez az értelmezés jelent meg a Kossuth Lajos Gimnázium tanulóinak körében is 84%-os többségben. Ebben az értelemben használja a *lájtos* szót a szlovákiai gimnazisták 50%-a, a sátoraljaújhelyi adatközlők közül pedig 33%. Megjelent azonban egy másik, módosított értelmezés is a szlovákiai gimnáziumot látogatók között, mégpedig a *lájtos* szó használata olyan emberre, aki 'könnyen veszi a dolgokat, nyugodt, nem problémázik'. Ez a magyarázat 12 adatközlőnél jelent meg²⁵, ez a jelentés egyetlen magyarországi adatközlőnél fordult elő, mégpedig a *nem parázik semmin* kifejezéssel értelmezve.

A *gyökér* szlengszó esetében mindkét vizsgált gimnázium tanulóinak körében nagyon sok szinonima gyűlt össze, melyek segítségével magyarázni próbálták a megadott szót. A magyarázatok nagy része valamilyen negatív értékelést jelentett egy adott emberre nézve.

Nagykaposon a következő értelmezések jelentek meg a leggyakrabban: *paraszt* (22), *bunkó* (20), *rossz ember* (20), *hülye* (8), *rosszindulatú* (8), *ellenszenves/nem szimpatikus* (7), *szerencsétlen* (6) stb. Összesen az adatközlők 83%-a adott meg ilyen vagy nagyon hasonló értelmezést, és 29%-uk használja is a *gyökér* szót ebben a jelentésben. A negatív jelzők sorolása közben sokan szlengszavak segítségével próbálták megmagyarázni a megadott szót. Ilyenek a már említett *paraszt* és *bunkó* mellett a *barom, idióta, tapló, állat, béna, köcsög, nyomi, tuskó, majom, rosszfej, seggfej, ökör, lúzer, patkány, görény* szavak.

²⁴ Az adatközlők által megadott szlengszavak és -kifejezések helyesírását a többség által használt írásmóddal tüntetem fel.

²⁵ A két értelmezést megadó adatközlők között van átfedés, mivel néhányan mindkét értelmezést feltüntették.

A Kossuth Lajos Gimnázium diákjainak körében szintén negatív jelentéssel bír a *gyökér* szlengszó, mégpedig 86%-uk adott meg hasonló értelmezést A *szerencsétlen* (15), *bunkó* (12), *béna* (10) magyarázatok fordultak elő a leggyakrabban, megjelentek azonban olyan szlengszavak és -kifejezések is, mint a *csíra/csiragyerek*, *szemét*, *hülyegyerek*, *köcsög*, *nyomi*, *nyominger*, *fogyi* 'fogyatékos', *tapló*, *mindenkivel kiszúr*, *gyík*. Ebben a jelentésben használja a megadott szót a sátoraljaújhelyi gimnáziumot látogatók 40%-a.

Kevésbé egyértelmű jelentésben használt – azonban a két vizsgált iskola diákjai között mégis nagyon hasonló adatokat produkáló – szlengszó a *lelkizik*. Azokon az adatközlőkön kívül, akik nem értelmezték a megadott szót – Nagykaposon 14-en, Sátoraljaújhelyen 13-an – minden adatközlő a beszélgetéssel, és a negatív érzelmi állapottal hozta összefüggésbe. Az 'elbeszélget, társalog bizalmas ügyekről; panaszkodik (lelki dolgokról)' (Kövecses 2009: 174) értelemben a nagykaposi gimnáziumban 69% értelmezte a *lelkizik* szót, Sátoraljaújhelyen pedig 64%. Ebben a jelentésben használja Nagykaposon 21%, a Kossuth Lajos Gimnáziumban pedig 17%. Más jelentést tüntettek fel a nagykaposiak 21%-ban, a sátoraljaújhelyiek 22%-ban. Az eltérő magyarázatok közül a szlovákiai gimnáziumban a *lelkére beszél*, *hegyibeszédet/előadást tart*, *bölcselkedik*, *szavakkal próbál valakire hatni* jelent meg 9 adatközlőnél, a magyarországi tanintézményben pedig 3 adatközlőnél jelent meg a *lelkére beszél*, *beszél a fejével*, *szívére hat* jelentés.

Ezeknek a szavaknak a közismertsége nem meglepő. A *góré*, *lelkizik*, *gyökér* és *lájtos* szavak esetében ennek oka az lehet, hogy a közszleng részének tekinthetők, ugyanis, már a Magyar szlengszótárba is bekerültek, a három utóbbi pedig már a bakkalaureátusi dolgozatom megírásakor is ismert volt a nagykaposi adatközlők körében (Bilás 2009: 29–31). A *lájkol* ige elterjedtségének oka mással magyarázható. Ebben az esetben egy viszonylag új keletkezésű szlengszóról beszélünk, viszont egy olyan tevékenységhez köthető, mely széles körben elterjedt az ifjúság körében – a Facebook közösségi oldal használatához –, mely éppúgy közkedvelt Magyarországon és Szlovákiában is. Néhány szó vizsgálatából nem vonhatunk le általánosan érvényes következtetéseket, feltételezhető azonban, hogy a magyar közszlengbe sorolható, illetve régebbi keletű – a vizsgáltaktól eltérő – szlengszavak esetében is hasonló eredmény születne. Ez a helyzet feltételezhető az újabb keletű, de valamilyen globálisan elterjedt tevékenységhez vagy jelenséghez kapcsolódó szlengszavak esetében – akárcsak a vizsgált *lájkol* iginél megfigyelhettük.

2.3.1.2. Eltérő vonások az adatközlő csoportok szlengszóismeretében

A vizsgált szlengszavak felénél a két adatközlő csoport válaszai között jelentős eltéréseket tapasztalhatunk. Ezek pedig a következők: *haluskázik*, *felejtős*, *IQ-vitéz*, *csávesz*, *kocka* (l. Melléklet, 6., 7., 8. sz. táblázat).

A *haluskázik* a nagykaposi gimnázium diákjai körében jelentősen ismertebb, míg a *felejtős* a sátoraljaújhelyi gimnazisták esetében volt ismertebb a köznyelvitől eltérő jelentésben. Az *IQ-vitéz* és a *csávesz* szavak mindkét adatközlő csoport esetében két különböző jelentésben fordultak elő, azonban mindkét iskolában más-más jelentés van túlsúlyban. A *kocka* szlengszó pedig a nagykaposi gimnáziumban kevésbé konkrét jelentéssel bír, mint a Kossuth Lajos Gimnáziumban.

A *haluskázik* szlengszót a bakkalaureátusi dolgozatomhoz tartozó kérdőívemben a nagykaposi gimnázium diákjainak 37%-a a *mellébeszél* köznyelvi szóhoz rendelte szleng megfelelőként (Bilás 2009: 33). Ez a szó nem szerepel a Kövecses-féle szlengszótárban, a Termini-szótárban azonban benne van, mint a szlovákiai magyar nyelvhasználat része 'narkotikum hatására) hallucinál, képzeleg; találgat', 'badarságot, értelmetlenségeket beszél vagy csinál', 'mellébeszél; füllent, hazudik' jelentésben (Termini-szótár <http://ht.nyud.hu/htonline/htlista.php?action=search>). A *haluski/haluska* szlovák eredetű szavak 'badarság, értelmetlen beszéd' értelmezéssel szerepelnek az Idegen szavak szótárában, az ezekből a szavakból képzett igék – *haluskázik/haluski* – pedig 'badarságokat beszél, félrebeszél' jelentésben (Tolcsvai Nagy 2007: 413). A Hochel-féle szlovák szlengszótár²⁶ nem tartalmazza a vizsgált szót.

Jelen felmérésben a *haluskázik* ige a nagykaposi adatközlők 97%-ánál a *világot*, *összevissza beszél*, *értelmetlenséget/bolondokat beszél*, *butaságot hord össze*, *hülyeséget mond*, *hülyéskedik*, *mellébeszél*, *hadovál*, *félrebeszél*, *debilségeket dumál*, *hazudik* stb. értelmezéssel jelent meg. Mindössze 3 adatközlő nem adott választ és 63% használja is ezekben a jelentésekben a *haluskázik* szlengszót. Azt mondhatjuk tehát, hogy a nagykaposi diákok nyelvhasználatában nagyon elterjedt ez a szlengszó, mivel csaknem minden adatközlő ismeri, és a megkérdezettek csaknem kétharmada használja is 'mellébeszél, össze-vissza beszél' vagy 'hazudik' (9) jelentésben.

A Kossuth Lajos Gimnázium diákjai közül 31-en nem magyarázták a *haluskázik* szót. 34-en magyarázták *összevissza beszél*, *mellébeszél*, *félrebeszél*, *hülyeséget beszél*,

²⁶Hochel, Braňo 1993. *Slovník slovenského slangu*. Hevi: Bratislava

rizsázik, zagyvál, világot értelemben, 19-en adták meg magyarázatként a *hazudik/hazudgál* szavakat, ketten pedig 'eszik' értelemben magyarázták a szlovák *halušky* 'galuska' jelentés alapján a szó köznyelvi használatára asszociálva. Tehát a sátorlajaujhelyi gimnáziumot látogatók közül 86% értelmezte a szlovák kölesönszót a nagykaposi adatközlőkéhez hasonló jelentésben. A magyarországi gimnáziumban többen magyarázták a *haluskázik* igét 'hazudik' értelemben (22%-uk, míg Nagykaposon 8%), a szlovákiai gimnazistáknál viszont 'mellébeszél, félrebeszél, össze-vissza beszél' jelentésben fordult elő gyakrabban (Nagykaposon 89%, Sátorlajaujhelyen 40%). A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői közül 5 diák rendelkezik szlovákiai állandó lakhellyel, és ezek a diákok mindegyike 'mellébeszél, félrebeszél' jelentésben magyarázta a *haluskázik* szlengszót. Ezek alapján az adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a szlovákiai adatközlők között közismert szlengszó a magyarországi adatközlők meghatározó többsége számára is érthető. A legjelentősebb különbség a két adatközlő csoport között a *haluskázik* szó használatában mutatkozik, mert míg a nagykaposi gimnazisták 63%-a használja, a Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői közül csak 1 diák, aki pedig szlovákiai lakos, tehát valószínűleg gyakran érintkezik szlovákiai magyar szlenghasználó fiatalokkal is.

A *felejtős* szlengszó a Kossuth Lajos Gimnázium diákjai körében ismertebb és közülük is használják többen, a százalékos adatok alapján azonban nem mondhatjuk, hogy széles körben elterjedt szlengszóról lenne szó.

A nagykaposi gimnáziumban 40 adatközlő semmilyen értelmezést nem adott meg, 38-an pedig a köznyelvi 'feledékeny' jelentésben magyarázták – vagyis a 73%-uk nem ismeri szlengszóként a *felejtős* szót. Az itteni adatközlők 27%-ánál a következő magyarázatok jelentek meg, melyek a szleng értelmezést tükrözik: *nem nagy dolog, lényegtelen, semmiség, nem aktuális, nem nagy szám, nem tetszik, nem jó, közömbös, semmi érdekes, el lehet felejteni, nem fontos, nem fogott meg* stb. A szlovákiai gimnáziumot látogató adatközlők között mindössze 3-an használják a tárgyalt szlengszót.

A Kossuth Lajos Gimnáziumban valamivel többen ismerik a *felejtős* szleng jelentését – *nem lényeges, könnyen felejthető, nem fontos, hanyagolós*²⁷, *el kell felejteni, hétköznapi/mindennapos, nincs már jelentősége, érdektelen, nem megoldható dolog, ami nem valósul meg* stb. –, 48%-uk. Közülük 24-en nem próbálták meg értelmezni a megadott szót, 18-an a köznyelvi jelentését adták meg – 'feledékeny' –, de megjelent magyarázatként a *buta* és a *szeleburdi* is. Ez azt jelenti, hogy – a 3 adatközlővel, akik a *sík*

²⁷ A *hanyagolós* szó alaktanilag a *felejtős*szel mutat hasonlóságot, mely közrejátszhatott a kialakulásában. Két adatközlőnél jelent meg ez az alak.

és vége van magyarázatokat adták – a megkérdezettek 52%-a vagy nem ismeri vagy csak a köznyelvi jelentésével van tisztában a *felejtős* melléknévnek. Saját bevallásuk szerint 13%, vagyis 11 adatközlő használja ezt a szlengszót. Mindez azt jelenti, hogy bár a magyarországi gimnázium diákjainak csaknem fele ismeri a *felejtős* szó szleng jelentését, mégis csak kevesen használják.

Az *IQ-vitéz* szlengszó a Magyar szlengszótár értelmezése szerint 'buta ember' megjelölésére szolgál. Érdekes módon mindkét vizsgált adatközlő csoportban megjelentek olyan értelmezések is, melyek szerint a megadott szó épp az ellenkezőjét jelenti, vagyis okos emberre vonatkozik (1. Melléklet, 6. sz. táblázat).

A nagykaposi diákok 41%-a használja a buta, illetve okoskodó (de nem okos) ember megjelölésére az *IQ-vitéz* kifejezést. Az 'okos vagy stréber ember' jelentésben használja az adatközlők 49%-a.²⁸ Mindamelllett, hogy az 'okos/stréber' jelentés több adatközlőnél jelent meg, használói között a buta értelmezést előnyben részesítők vannak többen. Ez azonban nem reprezentatív adat, mivel az 'okos' jelentésben mindössze 1, 'buta' jelentésben pedig 4 adatközlő használja. Az adatközlők közül 12-en semmilyen magyarázatot nem adtak meg. Mivel az adott közösségben a szlengszó értelmezése nagyon bizonytalan, valószínűnek tartom, hogy a diákok nagy része hallotta már az *IQ-vitéz* szót, de jelentésében nem biztos. Lehetséges, ha valamilyen szöveggörnyezetbe helyezve kellene értelmezniük, nem okozna problémát nekik a jelentés megállapítása.

A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői közül már több, mint kétharmados többségben – 78% – voltak azok a diákok akik a Kövecses-féle értelmezést részesítették előnyben, illetve ebbe a kategóriába soroltam azokat az adatközlőket is, akik 'okoskodó' jelentést tulajdonítottak az *IQ-vitéz* kifejezésnek. Az 'okos/stréber' értelmezés ebben az esetben csak 16%-nál jelent meg – bár ez sem elhanyagolható. A magyarországi gimnáziumban a megadott szó használói közül is többen voltak, akik a 'buta' jelentést ismerik – 11 adatközlő. 'Okos' jelentésben mindössze 1 adatközlő használja. Hatan nem is próbálták megmagyarázni a megadott kifejezést. A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői esetében egyértelműbb az értelmezés: a diákok nagy része a szlengszótárban megadott jelentését ismeri a szónak, használata azonban nem túl elterjedt.

Mindkét adatközlő csoportban előfordultak szleng szinonimák a magyarázatokban. A nagykaposi adatközlők kérdőíveiben feltűntek az *IQ-betyár*, *IQ-bajnok*, *agyilag zokni*

²⁸ A két értelmezés között átfedések vannak, mivel voltak adatközlők, akik mindkét jelentést megadták, ez is az értelmezés bizonytalanságát erősíti meg.

szlengkifejezések. A Kossuth Lajos Gimnázium tanulói az *agyilag nem tiszta, dinka, IQ-fighter*²⁹ és – a másik csoportban is megjelent – *IQ-bajnok* szavakat adták meg.

A *csávesz* szlengszó jelentése a Magyar szlengszótár szerint a *csávó* szóéval azonos, tehát 'fiú, férfi' értelemben használatos (Kövecses 2009: 68).

A nagykaposi gimnázium diákjainak 56%-a a bakkalaureátusi dolgozatot megelőző adatgyűjtés folyamán a Kövecses által megadott jelentéstől eltérő értelmezést adott meg, köszönési formaként magyarázta a *csávesz* szót (Bilás 2009: 30).³⁰ A szakdolgozatához végzett felmérés során szintén nagyobb arányban voltak azok az adatközlők, akik köszönésként értelmezték a megadott szót – méghozzá a megkérdezettek 55%-a –, és 6 adatközlő használja ebben az jelentésben. A 'fiú, férfi' értelmezés 27%-uknál jelent meg, ebben a jelentésben 1 tanuló használja, és 21%-uk nem magyarázta a szlengszót.³¹

A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői körében egyértelműbb a *csávesz* szó értelmezése. A diákok 86%-a 'fiú, férfi' értelemben magyarázza, és 20%-uk használja is ebben a jelentésben. Köszönésként értelmezve mindössze 6 adatközlő magyarázta, és 1 van, aki használja is. Hat adatközlő nem adott meg választ. Az öt szlovákiai diák, aki Sátoraljaújhelyen tanul 'fiú, férfi' jelentésben ismeri a szlengszót (l. Melléklet, 7. sz. táblázat).

A rendelkezésemre álló adatok alapján megállapítható, hogy a szlovákiai szlenghasználók körében mindkét jelentésben ismert a *csávesz* szó, használata azonban nem gyakori. A 'fiú, férfi' értelmezés a magyarországi szleng hatására ismert, a 'köszönés' magyarázat nagy aránya, pedig a szlovák nyelvű szlenggel való érintkezés következménye. Magyarországon a 'fiú, férfi' jelentés a közismert, a 'köszönés' értelmezés lehetséges, hogy a szlovákiai magyarokkal történő érintkezés során került be néhány adatközlő passzív szókincsébe.

A *kocka* szlengszó esetében szintén mutat eltérést a két vizsgált csoport értelmezése, itt ez az eltérés inkább jelentésbővítés következménye.

A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői közül 73% a számítástechnikához köti a szót, vagyis a *kocka* 'olyan személy, aki sokat számítógépezik, internetezik, játszik a számítógépen', és ebben a jelentésben használja a 33%-uk. A nagykaposi adatközlők

²⁹ A *fighter* angol szó jeletése 'harcos' (Ország 1999: 310).

³⁰ „Valószínűleg a *Csá!* köszönésből képzett alakról van szó, mely a szlovák *čaves* – szintén szleng jellegű – köszönés hatására kerülhetett be a szlovákiai magyar szlenghasználók szókincsébe. Az olasz *ciao* ejtése a szlovák szlengben *čav* lett (Hochel 1993: 59), feltehetőleg ebből az alakból keletkezett a *čaves*“ (Bilás 2009: 30).

³¹ A két értelmezés között átfedések vannak, mivel voltak adatközlők, akik mindkét jelentést megadták.

körében a számítógéphez való kötése a szónak csak a 27%-uknál jelenik meg, 8 adatközlő használja szigorúan ebben a jelentésben. Szintén 27%-uk nem adott semmilyen magyarázatot. A maradék 46% esetében a *kocka* szót az 'okos', 'stréber', 'magánakvaló, nem társasági ember' jelentéssel azonosítja, mely a *kocka* szó Szlengblogban található értelmezése szerint csak a számítógéphez kötött életmódnak a következménye (Nyelvész 2009: 110). Ez a jelentés a magyarországi diákok esetében önmagában csak 19%-uknál állt, és csak 1 diák állítja, hogy ebben a jelentésben használja, míg a nagykaposi gimnázium diákjai közül ebben az értelemben használja 10%.

A magyarországi szlenghasználók nagy része a *kocka* szót szigorúan a gyakori számítógép-használathoz köti, a nagykaposi gimnazisták csaknem felénél ez nem feltétel – azokat a személyeket is nevezik így akik okosak vagy nem társasági emberek.

2.3.2. A két gimnázium diákjainak szlengkifejezés-ismerete

Az előző fejezetben tárgyaltakhoz hasonlóan megvizsgáltam a két adatközlő csoport szlengismeretét az általam megadott kifejezések esetében.

A bakkalaureátusi dolgozatomból átvett kifejezések mellett – *betart valakinek, köpött a maci, lövése sincs, eldurran az agya, bele van zuhanva, Moziba ne vigyelek?, Úgy néz ki, mint aki benéz.* – újak is bekerültek a kérdőívekbe – *dob egy hátast, rákattan valamire, Nekem pezsegsz, kicsi Plussz?*

2.3.2.1. Közös vonások az adatközlő csoportok szlengkifejezés-ismeretében

A vizsgált kifejezések többsége mindkét iskola adatközlőinek esetében meglehetősen ismert. Ezek pedig a következők: *dob egy hátast, rákattan valamire, lövése sincs, eldurran az agya, bele van zuhanva, Moziba ne vigyelek?, Nekem pezsegsz kicsi Plussz?* (1. Melléklet, 9. sz. táblázat).

A *dob egy hátast* kifejezés köznyelvi jelentése a 'meglepődik'. A nagykaposi adatközlők 71%-a ebben az értelemben ismeri, a Kossuth Lajos Gimnázium diákjai közül pedig 85%. Ez elég nagy arány ahhoz, hogy kijelenthessük, a kifejezés széles körben ismert az adatközlők között. Használatának elterjedtsége azonban nem nagy, Nagykaposon ebben a jelentésben használja az adatközlők 19%-a, a sátoraljaújhelyi megkérdezettek közül pedig 16%. Szleng magyarázatként mindkét iskola esetében megjelent a *lehidal* szó,

valamint a nagykaposi gimnázium adatközlői esetében a *valami odabasz* 'meglepő dolog történik' és *eldobja magát valamitől*.

A *Moziba ne vigyelek?* ironikus kérdés a Magyar szlengszótár értelmezése szerint 'méltatlankodás túlzott elvárások miatt' (Kövecses 2009: 205). Mindkét gimnáziumban ebben a jelentésben ismeri a megkérdezettek közel 90%-a – Nagykaposon 89%, Sátoraljaújhelyen 88%. Használata azonban a szlovákiai gimnáziumban elterjedtebb. A nagykaposi adatközlők 52%-a – saját bevallása szerint – használja, míg a Kossuth Lajos Gimnázium adatközlőinek csak 28%-a. A nagykaposi gimnázium diákjai közül ketten megadták az erre a kérdésre adandó, provokáló szándékú választ: *elég a jegy*. A sátoraljaújhelyi diákoknál pedig válaszként az jelent meg, hogy *de* vagy *ne*. Egyik nagykaposi gimnazista megjegyezte, hogy ez „már elég régi duma”, mert még az apja is használja. Valószínűsíthető, hogy nem új keletű szleng, hisz már szótárazottá vált, és talán ez az oka a széles körű ismertségének is. A szlovákiai gimnázium diákjainak mégis több mint a fele használja ezt a kifejezést, melynek oka a határon túli nyelvhasználók konzervatívabb nyelvhasználata lehet.

A *rákattan valamire* kifejezés Kövecses szlengszótárában három hasonló jelentésben szerepel: 'szereti, kedveli, tetszik neki', 'mohón lecsap vmire, kap vmin', 'hozzászokik, rászokik' (Kövecses 2009: 243). A Szlengblog című kiadványban '(Személy iránt) váratlanul erős vonzalmat kezd érezni', '(szokás vagy viselkedés) rabja lesz' értelmezés jelenik meg (Nyelvész 2009: 174). Az adott szlengkifejezés mindkét tanintézményben ismert: Nagykaposon az adatközlők 92%-a ismeri a szlengszótárakban megtalálható jelentésben – 16% használja is –, a Kossuth Lajos Gimnázium megkérdezett diákjainak 91%-a ismeri a kifejezést ebben a jelentésben – 13%-uk használja. A rendelkezésemre álló adatok alapján megállapítható, hogy bár a kifejezés meglehetősen ismert az adatközlők körében, használata nem gyakori. Ennek oka az is lehet, hogy a szlengkifejezés már a közszleng kategóriába sorolható, éppen ezért a diákok számára már nem eléggé újszerű.

A *lövése sincs* 'nem tud valamit' szlengkifejezés mindkét tanintézmény esetében a legtöbbször által ismert kategóriába sorolható. A nagykaposi gimnazisták közül 98%, a Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői közül 92% magyarázta a már említett jelentésben. A szlovákiai gimnáziumban 28%, a magyarországiiban 29% használja ezt a szlengkifejezést. Tehát elmondhatjuk, hogy a közismertség mellett a használata is viszonylag gyakori.³²

³² Használatát tekintve a nagykaposi gimnáziumban a harmadik, a Kossuth Lajos Gimnáziumban pedig a leggyakoribb a megadott kifejezések közül.

Szlang jellegű kifejezések is előfordultak a magyarázatok között: Nagykaposon a *fiingja/gőze sincs, hantróger*; Sátoraljaújhelyen *fiingja/gőze sincs, halványlila gőze sincs, passzolja a dolgot*.

A *Nekem pezssegsz, kicsi Plussz?* jelentése 'nekem beszélsz?', általában lenéző felhanggal. Ez a kifejezés mindkét adatközlő csoport tagjai között ismert, használata azonban mindkét esetben ritka. A szlovákiai gimnáziumban az adatközlők 75%-a ismeri a már említett jelentésben, de csak 10%-uk használja. A Kossuth Lajos Gimnázium diákjai körében 79%-os arányban ismert, és csak 6%-uk használja. Érdekes megjegyezni, hogy akik nem ismerték a 'nekem beszélsz?' jelentést – egy kivétellel –, nem adtak meg semmilyen értelmezést. A magyarázatokban előfordultak hasonló mintára keletkezett, azonos jelentéssel bíró kifejezések is: *Nekem zörögysz, papírzacskó?*; *Nekem pattogysz, kukorica?*; *Nekem csobogysz, kis patak?*; *Nekem dudálsz, kis autó?* Ezek a típuskifejezések a nagykaposi adatközlőknél fordultak elő, a utolsó kettő magyarországi gimnazistánál is megjelent. Más szlang kifejezések, melyek megjelentek: *Emberkedysz?*; *Kibe ugrálsz?*; *Ne szójjá' be!*; *Nekem hadoválsz?*; *Mit pattogysz?*; *Beszóltál?* – Nagykaposon –, és *Nekem ugatsz?*; *Beszóltál?*; *Velem keménykedysz?*; *Meg akarsz halni?*; *pattogás* – Sátoraljaújhelyen.

Az *eldurran az agya* szlengkifejezés Kövecsesnél 'dühös lesz' jelentésben van értelmezve (Kövecses 2009: 86). Ez a kifejezés szintén az ismertek közé sorolható mindkét iskolában. A nagykaposi gimnáziumban az adatközlők 73%-a ismeri az adott jelentésben, és ebben az értelemben használja 19%-uk. Sátoraljaújhelyen 84%-ban ismerik az adatközlők, de itt még kevesebben, mindössze 13%-uk használja. A nagykaposi gimnázium adatközlői körében azonos jelentésű szlengkifejezésként megjelent a *jó ideges vagy*³³, *átkattan neki, hótt ideg, begurul, felforr az agyvize, tiszta ideg* stb. A Kossuth Lajos Gimnázium diákjai is használtak a magyarázatokban szlengszavakat: *tiszta ideg, kiakad, berág, bepöccen, bekattan, bepipul* stb.

A *bele van zuhanva* kifejezés 'szerelmes valakibe' jelentésben a nagykaposi diákok körében ismertebb, használata azonban egyik intézményben sem gyakori. A szlovákiai gimnázium tanuló közül 81% ismeri a kifejezés fent említett jelentését, használata azonban csak 11%-nál jelent meg. A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlőinek 69%-a mellett, akik

³³ Köznyelvi kifejezésként is használatos. Pedagógiai gyakorlatomat a nagykaposi gimnáziumban töltöttem, és megfigyeltem, hogy az adott kifejezést szlengként használják, annak ellenére, hogy mindössze 4 adatközlőnél jelent meg. A vizsgált közösség tagjai a *jó ideges vagy* kifejezést jellegzetes hanglejtéssel ejtik, és a köznyelvi jelentés mellett nem csak megállapítást fejez ki, hanem azt is magában hordozza, hogy az illetőnek meg kellene nyugodnia.

'szerelmes valakibe' jelentésben ismerik a kifejezést, 14 diák feltüntette a *be van fordulva*, *depis/depressziós*, *érzékenyen érinti* magyarázatot is. Ez utóbbi értelmezést megadóok – vagyis a 'lelki problémákkal küzd, depressziós' jelentést – valószínűleg a *meg van zuhanva* 'rosszul van, beteg' (Kövecses 2009: 197) kifejezésre asszociáltak. A 'szerelmes valakibe' jelentésben használja a sátoraljaújhelyi adatközlők 13%-a, ami ugyan nem sok, de nem is elhanyagolható mennyiség.

A fent tárgyalt kifejezések mindkét vizsgált adatközlő csoport esetében több mint 70%-os arányban ismertek voltak, ennek oka valószínűleg régebbi keletkezésük. Ez alól a *Nekem pezsegsz, kicsi Plussz?* képezhet kivételt. Ennek ismertségét azzal magyarázom, hogy azok közé az új típusú szlengkifejezések közé tartozik, melyek egy megadott mintára keletkeznek, az interneten keresztül terjednek, és a fiatalok körében rendkívül népszerűek. A széleskörű ismertség ellenére használatuk – a nagykaposon 52%-ot elért *Moziba ne vigyelek?* kivételével – nem haladta meg a 30%-ot sem.

2.3.2.2. Eltérő vonások az adatközlő csoportok szlengkifejezés-ismeretében

Bár a szlengkifejezések ismeretében nagyobb fokú egyezést mutatott a két vizsgált adatközlő csoport, mint a szlengszavak esetében, mégis akadtak olyan példák, melyben a két iskola diákjai különböző képet mutattak. Ezek a következők: *betart valakinek*, *köpött a maci*, *Úgy néz ki, mint aki benéz* (1. Melléklet, 9. sz. táblázat).

A *betart valakinek* kifejezés esetében a két csoport között csaknem 20%-os különbség alakult ki. A Magyar szlengszótárban található 'szándékosan árt valakinek' (Kövecses 2009: 53) jelentésben ismeri a nagykaposi gimnázium tanulóinak 38%-a, 50% azonban nem adott meg semmilyen értelmezést. A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői ezzel szemben 57%-os arányban ismerik a kifejezés szótári jelentését, és válasz nélkül csak 17%-uk hagyta. Azok között, akik nem a fent említett jelentésben ismerik a sátoraljaújhelyi gimnáziumból, nagy arányban akadtak olyan adatközlők, akik a *bemutat/beint/kabbe*³⁴ jelentéssel azonosították, vagyis 'középső ujját feltartva nyilvánít véleményt', szám szerint 13-an. Használata nem jellemző egyik gimnáziumban sem: Nagykaposon 3, Sátoraljaújhelyen 2 adatközlő használja.

³⁴ Ez utóbbinál felhívom a figyelmet a szóban forgó kifejezés helyesírására, mely a nagykaposi adatközlők esetében is a kiejtést tükrözi. Nem írták tehát a szóelemző írásmódnak megfelelően külön a *kapd be* szót, mely az adott szó köznyelvitől eltérő jelentésére utal.

Az *Úgy néz ki, mint aki benéz.* új keletű szleng jellegű hasonlatot szintén a Kossuth Lajos Gimnázium diákjai közül ismerik többen 'furcsán néz ki, csúnya' jelentésben, mégpedig az ottani adatközlők 41%-a. A sátoraljaújhelyi diákok 38%-a nem magyarázta a kifejezést, 21%-uk pedig eltérő jelentést tulajdonított neki. Az eltérő jelentések között nagyobb számban előfordult a 'szomorú' értelmezés – szleng kifejezésekkel is: *búval baszott, depis* –, mégpedig 14 adatközlőnél. A nagykaposi gimnáziumban ezzel szemben 'furcsán néz ki, csúnya' jelentésben mindössze 18%-nál jelent meg, 64%-uk pedig semmilyen magyarázatot nem fűzött hozzá. Azok között a nagykaposi adatközlők között, akik nem a fent említett jelentésben ismerik, nagyobb számban azok voltak, akik a 'tudatmódosító szer hatása alatt van' értelmezést adták meg, mégpedig 9 tanuló. Amellett, hogy a kifejezést ismerők száma nem éri el az adatközlők felét, azok közül, akik a megadott jelentésben ismerik Nagykaposon senki sem használja, míg Sátoraljaújhelyen 5 adatközlő.

A legnagyobb eltérés a két adatközlő csoport szlengismeretében a *köpött a maci* kifejezés esetében alakult ki, melynek jelentése 'ideje aludni'³⁵. Ebben a jelentésben ismerte a nagykaposi adatközlők 87%-a, és 38%-a használja is. A válaszokból kiderült, hogy gúnyos stílusértékű, az illető személy fiatal korára utal, illetve ha valakinek korán haza kell mennie. Ezzel a viszonylag magas százalékaránnyal szemben a magyarországi gimnázium diákjai közül mindössze 12% azonosította a szlengkifejezést az 'ideje aludni' jelentéssel, és mindössze 5 adatközlő használja ebben az értelemben. Az itteni adatközlők 60%-a adott meg más jelentést, melyek közül – 1 adatközlő kivételével – mindannyian 'besúg, elárul' jelentésben magyarázták. Ennek oka az lehet, hogy a *köpött a maci* kifejezés értelmével nincsenek tisztában, és a *köp* ige jelenlétéből a *beköp valakit* 'besúg, elárul' (Kövecses 2009: 46) jelentésű szlengszóra asszociáltak, mely a magyarázatokban is megjelent. A Kossuth Lajos Gimnázium szlovákiai tanulói mind az öten az 'ideje aludni' jelentést adták meg.

³⁵ „A magyar televízió által sugárzott Esti mese főcímében szereplő mackó volt az ihletője, mely épp lefekvéshez készülődött, és fogmosás után belekötött a mosdóba” (Bilás 2009: 38).

2.3.2. A két gimnázium diákjainak szleng jellegű nyelvhasználata

A továbbiakban megpróbálom néhány fontosabb sajátosságát kiragadva jellemezni a két vizsgált gimnázium diákjainak szleng nyelvhasználatát, melynek alapja a kérdőívek segítségével végzett adatgyűjtés.

Az adatközlők tíz köznyelvi szóhoz – *pénz, idegesít, csókolózik, tetszik (valami/valaki), ügyetlen ember, eszik, barát, osztályfőnök, szórakozás, beszél* – és tíz témakörhöz – *valami nagyon jó, valami nagyon rossz, köszönés, tantárgyak nevei, érdeklődés módja, valaki rossz jegyet kapott, családtagok nevei, ember, felszólítás beszéd abbahagyására, felszólítás tevékenység abbahagyására* – rendelhetek szleng jellegű szavakat és kifejezéseket.³⁶

Az alábbi fejezetekben az összegyűjtött szóanyag elemeivel alátámasztva vizsgálom meg kezdeti hipotéziseim helytállóságát, és próbálok egységes képet alkotni a két vizsgált gimnázium diákjainak nyelvezetéről.

2.3.2.1. A közszleng elemei az adatközlők nyelvhasználatában

A *közszleng* kategória – mint a szleng vizsgálatának megannyi fogalma – nehezen határolható körül. Olyan szleng elemekről van szó, melyek nem új keletűek, ebből kifolyólag széles körben ismertek, gyakran szótárazottak, sőt némelyik az Magyar értelmező kéziszótárba³⁷ is bekerült *bizalmas, familiáris* – vagy más, informális beszédhelyzetet feltételező – stílusminősítéssel. Ennek megfelelően az összegyűjtött szóanyagból ezen szempontok alapján választottam ki a *közszleng* kategóriába sorolt szavakat.

A témakörök többségében közszleng szót adott meg a legnagyobb számú adatközlő. Ez azt jelenti, hogy az egyes köznyelvi szavak és témakörök mellé mindkét iskola diákjai egy régebbi keletkezésű, közismert szlengszót adtak meg. Egyrészt feltételezhető volt ez az eredmény, hiszen ezeket a szavakat sokan ismerik és használják is, sőt megeskik, hogy még azok a nyelvhasználók is alkalmazzák őket nem formális beszédhelyzetben, akik az esetek többségében köznyelvet használnak, sokszor pedig még szleng jellegük is

³⁶ Ezek teljes listája a *Mellékletben* található *Szó- és kifejezésgyűjtemény* cím alatt, a szövegben példaanyagként jelennek meg az egyes tárgyalt jelenségek demonstrálására.

³⁷ Pusztai Ferenc szerk. 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. (Második, átdolgozott kiadás.) Akadémiai Kiadó: Budapest

megkérdőjelezhető, éppen nagyfokú elterjedtségük miatt. Másrészt közszleng szavak éppúgy részei lehetnek egy-egy közösség szleng jellegű nyelvezetének, mint más, az adott csoportban létrejött szlengszó és -kifejezés. Ezekkel – éppen széles körben elterjedt használatuk és régebbi keletkezésük okán – már többen foglalkoztak, magyarázták, elemezték őket, így én szeretnék ebben a fejezetben a két iskola összehasonlítására koncentrálni, és az egyezéseket, de főként az eltéréseket vizsgálni, magyarázni.

A leggyakrabban megadott szlengszavak vagy -kifejezések tekintetében a két adatközlő csoport a legtöbb esetben teljesen egyező képet mutatott. A *pénz* szóhoz mindkét csoportból a *lóvé*, *money/mani/máni/many*, *zsé*, *lé*, *zseton* szlengszavakat rendelték a legtöbben.³⁸ A *csókolózik* esetében a *smárol* és a *smacizik* mindkét iskolában a három leggyakoribb között volt, akárcsak az *ügyetlen ember* esetében a *szerencsétlen*³⁹, a *béna*, a *tetszik valaki/valami* kifejezéshez pedig a *lájkl/like/lájkol/likeol* és a *bejön* szlengszavakat rendelték a legtöbben mindkét csoportból. Az *eszik* köznyelvi szó szleng megfelelőjeként mindkét gimnáziumban a *kajál* és a *fal* jelentek meg leggyakrabban, ugyanígy a *barát* szónál a *haver/hawer* és a *tesó*. A *szórakozás* szleng megnevezésében is egyhangú eredmény született: a *buli/bulizás*, *party/parti/partyzás/partizás* szavakat adták meg legtöbben mindkét adatközlői csoportból. A *beszél* esetében a két csoport már nem mutat ekkora egyezést, mert ugyan a *dumál* mindkét iskolában egyértelműen a legtöbbször megadott szlengszó, a Kossuth Lajos Gimnáziumban 21 adatközlőnél megjelenő *poházik* Nagykaposon csak 7 diáknál adatolható (de még így is a harmadik leggyakoribb ebben a jelentésben). A *valami nagyon jó* kategóriához is ugyanazokat a szlengszavakat adták meg legtöbben mindkét csoportban: *király*, *zsr*, *cool*, *fasza/afaxa*. A *valami nagyon rossz* esetében a *szar*, *gáz* és *tré* szavak mindkét iskolában az első négy közé kerültek. A *köszönési módoknál* a *csá* és a *hello/helló/helo* szavak mindkét adatközlő csoport esetében a három leggyakoribb közé tartoznak. A *tantárgyak elnevezéseinél* a *matek*, *töri*, *info/infó*, *teszi* szlengszavak jelentek meg a legtöbb megkérdezettnél mindkét iskolában. Az *érdeklődés módjaként* a négy legtöbbek által megadott szleng kifejezés szintén megegyező: *Mizu?*, *Mi a pálya?*, *Mi a helyzet?*, *Mizújs?*, a *valaki rossz jegyet kap* kifejezésére pedig mindkét esetben a *karó/karót kap* szlengszót, ill. -kifejezést adták meg legnagyobb

³⁸ Számadatok a *Mellékletben* találhatóak a *Szó- és kifejezésgyűjteményben*.

³⁹ Bár a *szerencsétlen* köznyelvi szó, szlengnek minősítem az alapján, hogy a nagykaposi diákok több, mint 20%-a – szám szerint 32-en – ezt adta meg az *ügyetlen ember* szleng megfelelőjeként. Valószínűsítem, hogy az adott közösségben a diákok szlengként használják. Ezt a százalékos határt a továbbiakban is használni fogom a köznyelvi szavak szlengbe való besorolhatóságának határaként. A sátoraljaújhelyi gimnazistáknak csak 15%-a adta meg a *szerencsétlen* szót, ezért lehetséges, hogy csak azért adták meg mert más nem jutott eszükbe, de tény, hogy így is a harmadik leggyakrabban megadott szó az *ügyetlen ember* esetében.

számban. A családtagok nevei közül a három leggyakoribb mindkét iskolában a *fater* 'apa', *muter* 'anya', és *tesó* 'testvér' szavak voltak. A *csávó* és *tag* szlengszavak az *ember* megfelelőjeként jelentek meg, és mindkét esetben a három legtöbbek által megadott szleng ekvivalensek között voltak. A *felszólítás beszéd abbahagyására* kategóriában az első öt legtöbb adatközlő által megadott szó egyezik, bár a sorrend nem azonos: *fogd (má/már) be*, *kuss (mán)/kussolj (már)*, *pofa be*, *dugulj (már) el*. A *felszólítás tevékenység abbahagyására* témakörnél mindkét esetben a három leggyakoribb között voltak a *hagyd (már) abba* és a *fejezd (már) be* köznyelvi kifejezések, melyeket nem sorolok a szleng kategóriába, mivel az adatközlők kevesebb, mint 20%-ánál fordult elő. Szintén benne volt a három leggyakrabban megadott kifejezésben az *állj/álljál (má/már) le*, mely kétség kívül a szleng kategóriába sorolható.

Csak néhány esetben fordult elő, hogy egy-egy közszlengbe tartozó szó vagy kifejezés az egyik adatközlő csoportnál a legtöbbek által megadottak közé tartozott, míg a másik csoportnál csak néhány esetben jelent meg. Ilyen az 'idegesít' jelentésben használt *felbasz* szó, mely Nagykaposon 30 adatközlőnél fordult elő⁴⁰, de a Kossuth Lajos Gimnáziumban csak 2-en adták meg. A *bamba* 'ügyetlen ember' jelentésben a nagykaposi adatközlők közül 21-nél jelent meg, míg a magyarországi gimnáziumban csak 2-en tüntették fel ezt a szlengszót. A *tömi a fejét* 'eszik' szlengkifejezéssel is hasonló a helyzet: Nagykaposon 38-an, Sátoraljaújhelyen csak 6-an adták meg. A *zabál* szlengszó – ugyanebben a jelentésben – szintén Nagykaposon fordult elő többször – 34-szer –, a Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői közül mindössze 2-nél. Érdekes, hogy míg a nagykaposi adatközlőknél a *csű* (43) az egyik legtöbbek által megadott köszönési mód, addig ez a szó csak 2 sátoraljaújhelyi gimnazistánál jelent meg, de mindkettő szlovákiai. A *cső* köszönési forma viszont a magyarországi gimnáziumban gyakoribb (34 adatközlő), Szlovákiában mindössze 14 diáknál jelent meg. Ebből arra következtethetünk, hogy a *csű* tipikusan szlovákiai forma, míg a *cső* inkább a magyarországi nyelvhasználatra jellemző, de néhány szlovákiai gimnazista is ismeri. A tantárgyak megnevezései esetében a legnagyobb különbség a biológia- és földrajzóra esetében alakult ki. A biológiaóra Nagykaposon nagyobb arányban *bio* (37), és csak néhány adatközlőnél *biosz* (6), míg a Kossuth Lajos Gimnázium diákjainak körében csak a *biosz* (29) jelent meg. A földrajz elnevezése a nagykaposi gimnáziumban többnyire *geo* (31) – mivel a tantárgy hivatalos neve *geográfia* –, és csak 4 adatközlőnél *föci*, Sátoraljaújhelyen viszont csak a *föcít* (44)

⁴⁰ Az *idegesít* köznyelvi szóhoz Nagykaposon a *felbasz* szlengszót rendelték a legtöbben.

adták meg, méghozzá kimagasló arányban. Ez azt jelenti, hogy a biológia- és földrajzórák elterjedtebb elnevezése Szlovákiában a *bio*, ill. *geo*, míg Magyarországon a *biosz*, ill. *föci*.

Megállapíthatjuk tehát, hogy mindkét adatközlő csoport esetében a legtöbb megkérdezett által megadott nyelvi adat a közszleng kategóriába sorolható. Ennek két oka lehet, mégpedig:

1. A diákok a közszleng szavakkal azonosítják a szleng fogalmát, így a feladat teljesítésekor ezek jutottak először eszükbe.
2. Valóban a közismertebb szlengszavak és -kifejezések vannak túlsúlyban a nyelvhasználatukban.

Véleményem szerint részben mindkét feltételezés igaz. Egyrészt az összegyűjtött szóanyagból látható, hogy a közszleng széles körben elterjedt szavai részei a diákok nyelvhasználatának – ellenkező esetben nem jelentek volna meg ilyen nagy számú adatközlőnél –, méghozzá hosszabb távon, esetleg több generáción keresztül is (ez által válnak fokozatosan közszleng jellegűvé). Időről időre azonban ezeket felváltják, vagy ezek variációjaként megjelennek új, az adott közösség által alkotott, az éppen aktuális helyzetből adódó szlengszavak és -kifejezések. Ezek kisebb számú adatközlőnél jelennek meg, ez azonban nem jelenti feltétlenül azt, hogy nem használják őket olyan gyakorisággal, de lehetséges, hogy egy kérdőíves felmérésben nem ezek jutnak elsőként eszükbe.

Mindkét gimnázium esetében a legnagyobb számú adatközlőnél a közszleng szavak fordultak elő, és ezeknél mutatták a két iskola adatközlői a legnagyobb fokú egyezést. Mivel ezek a szavak és kifejezések már hosszabb idő óta a nyelv részei, valószínűleg a szlovákiai diákok körében is már több generáció óta elterjedtek (pl.: *dumál*, *lóvé*, *poľázik* stb.). Néhány esetben a közszleng kategóriába sorolhatunk olyan szlengszavakat is, melyek újabb keletűek (pl.: *lájkol*, *Mizu?* stb.), de közismertek, mivel valamilyen aktuális problémához, széles körben elterjedt tevékenységhez köthetők. A szlovákiai diákok ezekkel a szlengszavakkal és -kifejezésekkel személyes kapcsolatok által, ill. főként különböző médiumokon (televízió, internet stb.) keresztül ismerkedhetnek meg.

2.3.2.2. Idegen nyelvi hatások megjelenése az adatközlők szlenghasználatában

Több okból is elengedhetetlenül fontos figyelembe venni az idegen nyelvek hatását a vizsgált gimnáziumok diákjainak nyelvhasználatában. Egyrészt az egyik adatközlő csoport kisebbségi helyzetben él, tehát a többségi nyelv hatása valószínűleg az egyik legfontosabb

elkülönítő tényező a két gimnázium diákjainak nyelvhasználatában. Másrészt a 21. században nem hagyhatjuk figyelmen kívül a világnyelvek hatását, melyek közül térségünkben az angol nyelv nyilvánul meg a legintezívebben, de más – a diákok által ismert vagy használt – nyelv is befolyásolhatja a vizsgált adatközlők nyelvhasználatát.

2.3.2.2.1. A szlovák nyelv hatása az adatközlők nyelvhasználatára

A szlovák nyelvnek az adatközlő csoportok nyelvezetére kifejtett hatásával külön fejezetben foglalkozom, mégpedig a következő okok miatt:

1. A nagykaposi gimnázium diákjai kisebbségi helyzetükből adódóan kontaktusba kerülnek a szlovákkal, mint többségi nyelvvel.
2. A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői között is van 5 szlovákiai lakos.
3. A magyarországi diákok is érintkezésbe kerülhetnek szlovákiai nyelvhasználókkal a kis földrajzi távolság miatt.
4. Fontos, hogy külön figyelmet szenteljünk a szlovák nyelv hatásának, mivel a két iskola adatközlőinek szlenghasználatában meglévő különbségek egyik legvalószínűsíthetőbb oka éppen a nagykaposi diákok kisebbségi helyzete.

Elsőként a nagykaposi diákok szleng nyelvhasználatában előforduló kölcsönszavakból mutatok be és elemzek néhányat.

A szorosabban vett közvetlen kölcsönszavak kategóriába sorolhatók a következő nagykaposi adatközlők által megadott szavak: *bratu, kámo, kamoš, pani triedna, člen, ľudok, si zabila, dokonca, vôbec, odkúr, halúz, zlatokopky, sztyihál, uak, mof, mofka, nas, konyec*⁴¹.

A *bratu* (3), *kámo* (1), *kamoš* (1) szavakat 'barát' jelentésben adta meg néhány adatközlő. Annak ellenére, hogy kis számú diáknál jelent meg, azért foglalkozom velük, mivel a bc-dolgozatomhoz összegyűjtött szlenganyagban is szerepeltek, tehát megjelenésük nem lehet véletlen. A *bratu* a szlovák nyelv kelet-szlovákiai nyelvjárásában 'barát' jelentésben használatos, és egy adatközlőnél megjelent a *köszönés* kategóriában a *szerusz bratu* szókapcsolatban is. A *kamoš* és *kámo* szavak a szlovák *kamarát* 'barát' szó szleng változatai, melyeket valószínűleg szlovák iskolatársaiktól, barátaiktól vettek át az adatközlők, esetleg már régebben bekerülhetett a közösség nyelvhasználatába.

⁴¹ Érdekes, hogy a *konyec* és a *sztyihál* kivételével minden szlovák nyelvből származó szót szlovák helyesírással adtak meg, míg az angol nyelvből átvett szavak többségénél az angol írásmód mellett megjelent a magyar kiejtés szerinti írás. Pl.: *cool/kúl, cash/kess* stb.

A tantárgyak neveinél sok esetben a tantárgy szlovák nyelvű megnevezéséből keletkezett rövidítést adták meg a nagykaposi adatközlők. Az *uak* (9) elnevezés a *művészet és kultúra* nevű tantárgyat takarja, mely az azonos jelentésű szlovák *umenie a kultúra* (UAK) rövidítése. A *mof* (9) vagy *moff* (2) megadott szavak a szlovákul *manažment osobnej financií* (MOF) elnevezésű, közgazdasági témájú kurzus rövidítései. Két adatközlőnél megjelent a *mofka* megnevezés is, mely jellemzően szlovák nyelvi hatás, hisz a szlovák beszélt nyelvben gyakori, hogy a rövidítések után *-ka* toldalékot használnak (melynek átvételét segíti az a tény is, hogy ez alakilag egybeesik a magyar *-ka* kicsinyítő képzővel). A *nas/nasz* (4) szlengszó a polgári nevelés szlovák megfelelőjének – *náuka o spoločnosti* – rövidítéséből származik. Érdekes, hogy az egyébként hivatalosan NOS-ként rövidített tantárgy a diákok nyelvhasználatában *nassá* alakult, mely valószínűleg szintén a szlovák tantárgynévből vezethető le.

A *si zabil/-la* szlovák kifejezés szó szerinti fordítása 'megöltél valakit'. Két adatközlő adta meg ezt a kifejezést abban az értelemben, hogy 'olyan személynek mondjuk, akinek valamilyen jó beszólása volt, jól megmondta valakinek'. A szlengbeli jelentése tehát rokonítható a szlovák köznyelvi jelentéssel, vagyis 'szavakkal megsemmisített valakit'. Arról, hogy a kifejezés része-e a szlovák szlengnek, nincsenek információim, mivel a Hochel-féle szlovák szlengszótárban nincs benne, újabb kiadása pedig még nem jelent meg a szótárnak.

A *zlatokopky* (2) és *odkúr* (2) szavak valós elemei a szlovák szlengnek.⁴² A nagykaposi adatközlők a *zlatokopky* – magyarul 'aranyásók' – szót 'prostituált, kihívóan öltözködő személy' jelentésben használják, mely a szlovák szlengben meglévő jelentésével azonos. Az *odkúr* magyarázataként a 'nagy szégyen' értelmezés jelent meg, míg a szlovák szlengben 'valakivel lenézően beszélni' jelentésű főnévként használatos.

A *konyec* (1) 'vége', *dokonca* (1) 'ráadásul, sőt', *pani triedna* (1) 'osztályfőnök', *človek* (1) 'ember' szavakat szlovák köznyelvi jelentésükben adta meg egy kis számú adatközlő, ezért további vizsgálat nélkül nem állapítható meg, valóban szlengként használják-e őket az adott közösségben. A *vôbec* (4) 'egyáltalán' valószínűleg szlengszó, mely ugyan szintén nem sok adatközlőnél jelent meg, azonban a kérdőív azon részében tüntették fel, melyben nem voltak megkötések, tehát véleményem szerint ebben az esetben ez a mennyiség is mérvadó. A *člen* (1) 'tag' szleng jellege azért valószínűsíthető, mert nem

⁴² Ugyan ezek sincsenek benne a Hochel-féle szlengszótárban, de a környezetemben élő szlovák fiatalok körében végzett közvéleménykutatás és a Google keresőprogram segítségével megtalált szlovák szövegek, melyekben ezek a szavak fellelhetők, ezt bizonyítják.

a szlovák köznyelvi 'tag' értelemben használják, hanem a magyar szleng jellegű *tag* 'ember' jelentésben.

A bakkalaureátusi dolgozatomban megjelent egy rejtélyes keletkezésű, minden bizonnyal szlovák eredetű szlengszó, a *sztyihál* 'mellébeszél' (Bilás 2009: 33). A szlovák *stíhat* 'üldöz valakit', *stíhnút* 'ráér, érkezik valamit megcsinálni' vagy *stíchnut* 'elhallgat' (Kačala–Pisarčíková 2003: 706) szavak jöhetnek szóba eredetként, jelentése azonban egyik felsorolt ige értelmével sem esik egybe. Az újabb adatgyűjtés folyamán a nagykaposi gimnazistáknál ismét megjelent a *sztyihál* (4) szó, most azonban 'idegesít' értelemben, sőt a *Ne sztyihálj!* kifejezés a 'felszólítás tevékenység abbahagyására' témakörben fordult elő. Ebben a jelentésben a szlovák *stíhat* 'üldöz valakit' szó értelmével rokonítható.

A *info* szlengszó véleményem szerint alaki kölcsönszónak tekinthető, mert míg a magyarországi iskolában az informatika megnevezésére az *infó* szót adták meg, addig Szlovákiában az *info* is megjelent, mely a szlovák nyelvben is használatos a tantárgy megnevezésére.

A *vége a filmnek* ugyan csak egy adatközlőnél fordult elő, mint 'felszólítás tevékenység abbahagyására', mégis érdekes, mivel kalkról van szó. A tükörfelfejtés a szlovák *konec filma* kifejezés szó szerinti fordítása, melynek jelentése, 'vége van valaminek'. Ebben az esetben is erről az értelemről van szó, vagyis egy bizonyos tevékenység befejezését jelenti.

Többedleges kölcsönszavak is találhatók a szlovákiai gimnazistáktól összegyűjtött szóanyagban. A *haluskázik* (15) és *haluzová* (1) szavak 'beszél' jelentésben fordultak elő, míg a *haluskázás* (2) és *haluzová* (1) a 'szórakozás' köznyelvi szó szleng megfelelőjeként jelentek meg. A *haluskázik* szlengszó eredetét a 2.3.1.2. fejezetben már magyaráztam, s ott kiderült, hogy bc-dolgozatomban alapján a nagykaposi adatközlők 37%-a 'mellébeszél' jelentésben ismeri (Bilás 2009: 33), ezért a 'beszél' megfelelőjeként kis jelentésbeli módosítással könnyen megjelenhet. A 'szórakozás' értelem azonban meglepő, mivel viszont csak 2 adatközlő adta meg, lehetséges, hogy ebben a jelentésben nem elterjedt a használata. A *haluzová* esetében a szlovák szótó mellett – mely a szlengbe tartozó *haluz* 'valami jó' értelmű szó – egy szlovák morféma töredéke is megtalálható a magyar igeképző előtt. Ezt a szót bc-dolgozatomban adatközlői 'szórakozik' értelemben használták, így ebben az esetben a 'beszél' jelentés eredete tisztázatlan, mivel a szlovák szlengszó is a 'szórakozás' értelemhez áll közel.

Érdekes, hogy a szóanyagban megjelent egy magyar ige szlovák igeraggal ellátva, mégpedig az *imádujem* – 'szeretem' jelentésben –, mely véleményem szerint az *imádom* és

a *zbožňujem* azonos jelentésű szlovák szó összevonásával jöhetett létre. A *nyomorák* (2) 'ügyetlen ember' két adatközlőnél jelent meg, és szintén magyar szótövből és szlovák toldalékból áll. A *nyomor-* relatív tövből és a szlovák nyelvi *-ák* derivációs morfémből jött létre (vö. *mrzák*). A szóalak létrejöttéhez valószínűleg hozzájárult az azonos jelentésű magyar *nyomorék* szóval való alaki hasonlóság (lásd: Bilás 2009: 33).

A szlovák nyelvi környezet hatásaként értékelem az érdeklődést kifejező *Hogyi vagy?* és a *Hogyi vagyol?* kifejezéseket. A *hogy* és *vagy* szavak végére az *i-t*, valószínűleg a *Hogy vagy?* magyarul nem tudó szlovákok által gyakran *Hogi vagi?*-nak olvasott kiejtéséből asszociálták.

A szlovák nyelv hatása a nagykaposi adatközlőknél nemcsak a közvetlen vagy közvetett szókölcsonzésben nyilvánult meg, hanem jelentősen hozzájárulhatott bizonyos szavak gyakoribb megjelenéséhez.

Ilyen például a szlovákiai gimnáziumban 17 adatközlőnél megjelent *ciao/csáu/csáo* köszönési forma, melyet a Kossuth Lajos Gimnáziumban csak 4 diák adott meg. Ennek oka a szlovák fiatalok körében nagyon elterjedt *čáv* köszönés. A matematika óra megnevezésénél a nagykaposi gimnáziumban a *matek* mellett 5 adatközlőnél megjelent a – szlovák diákszlengben is használatos – *matika*, míg a magyarországi gimnazistáknál csak 1 esetben. Az *eszik* köznyelvi szónál pedig valószínűleg azért jelenhetett meg a nagykaposiaknál a gyermeknyelvi *papál* szó, mert a szlovák nyelvben gyakran használt *papka'* megfelelője, mely felnőtt emberek közötti érintkezésben is előfordul.

Valószínűsíthető volt, hogy a szlovákiai gimnázium diákjainak nyelvhasználatára hatással van a szlovák nyelv, néhány esetben azonban a Kossuth Lajos Gimnázium diákjai körében is megjelentek szlovák kölcsönszavak.

A 'barát' megfelelőjeként két adatközlőnél jelent meg a szlovák nyelvjárási *bratu* szó, azonban mindketten Szlovákiából látogatják az magyarországi gimnáziumot. Szintén két adatközlő adta meg, mint 'felszólítás tevékenység abbahagyására' a *nyeee* szót, mely a szlovák *nie* 'nem' átvétele. Ez a két adatközlő magyarországi állandó lakhellyel rendelkezik. Szintén egy magyarországi lakos tüntette fel köszönésként az *ahoj* szlovák üdvözlési módot, melynek a jelentése 'szia'. Mivel több nyelven is előfordultak köszönések, valószínűleg éppen ez a „szleng” benne, hogy minél több nyelven tudjanak köszönni.

Megállapíthatjuk, hogy a nagykaposi gimnázium adatközlőinek szlenghasználatában a szókölcsonzések mellett az egyes Magyarországon is használt

szavak gyakoriságára is hatással van a szlovák nyelv.⁴³ A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői között kis mértékben érvényesül a szlovák nyelv hatása a szlovákiai lakhellyel rendelkező diákok esetében, a Magyarországon élő diákok nyelvhasználatában azonban szinte egyáltalán nem érzékelhető a szlovák államhatár közelsége, illetve a szlovákiai magyar nyelvhasználókkal való érintkezés.

2.3.2.2.2. Más idegen nyelvek hatása az adatközlők nyelvhasználatára

Az összegyűjtött szlengszavak és -kifejezések között a szlovák mellett más idegen nyelvek hatása is megfigyelhető. A legtöbb idegen szó az angolból került a diákok szókészletébe, de megtalálhatók benne német, cigány és kis számban latin, spanyol, sőt egy esetben orosz szavak is.

Az angolból átvett szavak és kifejezések egy része nem a közelmúltban vált a magyar szleng részévé. Ezek általában mindkét adatközlő csoport válaszaiban megtalálhatóak, és az angol helyesírás mellett megjelent a magyar írásmód alkalmazása is: *money/mani/máni*, *cash/kess* 'pénz', *cool/kúl*, *szuper* 'valami nagyon jó', *lúzer* 'ügyetlen ember', *party/parti* 'szórakozás', *hello/heló*, *hi/háj* 'köszönés' stb.

Akadnak olyan angol nyelvből származó szavak, melyek ugyan csak a közelmúltban váltak a magyar fiatalok szókészletének részévé, mégis közismertek, sőt sok esetben szintén megjelentek magyar helyesírással is. Mindkét adatközlő csoportban előfordultak a következő szavak és kifejezések: *lájkl/lájkol*, *love/lávol* 'tetszik valami', *LOL*⁴⁴ 'tetszik valami, valami nagyon jó', *friend/frend* 'barát', *OMG* 'valami nagyon tetszik vagy valami nagyon rossz', *man/men* 'ember', *What's up?/Wazzup?/Váccáp?/Sup?* 'érdeklődés módja' stb. Ezek jelentős része az internetes kommunikációhoz és a közösségi oldalak használatához köthető, de gyors elterjedésüknek egyik oka lehet az is, hogy a fiatalok sok angol nyelvű zenei, illetve filmeket sugárzó tévécsatornát néznek.

A már tárgyalt angol szavakon és kifejezéseken kívül volt jó néhány, mely csak az egyik adatközlő csoportban fordult elő, és csak 1-2 diáknál. Nagykaposton ilyen volt például a *juró* 'euró', *bro* 'fiútestvér', *sis* 'lánytestvér', *best* 'valami nagyon jó', *yellow* 'köszönés' – valószínűleg a *helóval* való hasonló hangzás miatt –, *no stress*, *no para* 'nyugodj meg', *ice* 'valaki nem reagál, maga elé bámul' – a 'jég' jelentésű szó használata a

⁴³ Ha egy bizonyos szóalak a szlovák nyelvben is előfordul, megnövelheti az adott szó gyakoriságát a szlovákiai magyar nyelvhasználók körében.

⁴⁴ Az internetes nyelvhasználatból a beszélt nyelvbe bekerült szavakkal (*szmájli stb.*) és rövidítésekkel (*LOL*, *OMG*, *WTF stb.*) egy külön fejezetben foglalkozom.

magyar *lefagy* kifejezéshez köthető, melyet parancsra nem reagáló számítógépekre használnak – stb. szavak. A *hot gay* kifejezés hétszer jelent meg a kérdőívekben, egyszer 'barát' és 3-3 alkalommal 'ember', 'homoszexuális fiú' jelentésben. A *hot* 'forró, nagyon meleg' jelentése miatt a magyar *meleg* 'homoszexuális' szóról asszociálódhatott, míg a *gay* szó használatos 'homoszexuális' jelentésben az angol nyelvben is.

A Kossuth Lajos Gimnázium adatközlői körében szintén voltak ilyen kevesek által megadott szavak: *partytime*, *action* 'szórakozás', *yes* 'valami nagyon jó', *oh shit* 'valami nagyon rossz', *fail* 'valaki rossz jegyet kap', *cute* 'aranyos', *fake* 'hamis'. Több esetben képeztek a magyarországi gimnázium diákjai angol igékből – akár csak a *lájkol* esetében – *ol/el* magyar igeképző segítségével új alakot: *kissel* 'csókolózik', *talkol*, *speakol* 'beszél'.

Arra is akadt példa, hogy angol szó mintájára egy hasonló hangalakú magyar szót az eredeti angol szó jelentésében kezdenek használni. Az angol szlengben megtalálható *lame* 'ügyetlen, valamiben járatlan ember' mindkét adatközlő csoport esetében megjelent *láma* formában, de 'ügyetlen ember' jelentésben. Ez a jelentésátvitel figyelhető meg az angol *human* 'ember' és az adatközlők által ugyanebben az értelemben megadott *humán* szavak között – bár ebben az esetben a jelentések között van bizonyos hasonlóság, mert angol *human* szó jelentheti azt, hogy 'emberi, humán'.

Az angol nyelv hatása nem csak angol szavak átvételében nyilvánul meg. A nagykaposi gimnázium adatközlői között 5, a sátoraljaújhelyi gimnazisták között pedig 3 esetben a *buláj* szót adták meg 'szórakozás' értelemben. Ez valószínűleg az azonos jelentésű *buli* szó angol nyelvi kiejtési szabályok szerinti ejtismódjából keletkezett, véleményem szerint humorkeltés céljából.

A német nyelv hatása a két adatközlő csoport tagjaira csak nagyon kis számú szóképzési elem esetében figyelhető meg. A német eredetű *fater* 'apa' és *muter* 'anya' mindkét iskolában a legtöbbször által megadott szavak a családtagok megnevezése témakörben, de ezek már generációk óta részei az ifjúsági nyelvnek, tehát nem a német nyelv közvetlen hatásáról van szó. Ez érvényes a *nagyfater* 'nagyapa', *nagymuter* 'nagymama' szavakra is. Az *über-* előtagként való használata, mely az alapszó jelentését fokozza, szintén nem új keletű (pl.: *überállat*, *überkirály* 'valami nagyon jó'). A nagykaposi gimnáziumban a *pénz* szleng jellegű megnevezésnél megjelent az *ojró* szó, mely az *euró* német neve, tehát egy konkrét pénznemre utal.

Az összegyűjtött adatok között néhány cigány eredetű szó is található, de ezek már annyira régen bekerültek a magyar nyelvhasználatba, hogy semmiképp sem beszélhetünk közvetlen kontaktushatásról. A cigány eredetű *csávó* 'fiú' mindkét adatközlői csoportban a

legtöbbek által megadott szó volt az ember megnevezésére, de ugyanitt megjelentek a *csaj* 'lány' és *gádzsó/gádzsi* 'nem cigány ember' megnevezések is. A *beszél* köznyelvi szó szleng megfelelőjeként mindkét iskolában előfordult a cigány eredetű *vakerál/nyomja a vakert*, ill. véleményem szerint a *vakerál* szóból származik a *vakarózik* 'beszél' jelentésben, melyet Sátoraljaújhelyen adtak meg.

Más nyelvekből csak a Kossuth Lajos Gimnázium diákjainál jelent meg néhány szó. Mint már említettem, a köszönések több nyelven is előfordultak: a spanyol *hola*, az orosz *daszvidánya* és a hawai *aloha* köszöntés. A spanyol nyelvből megjelent még a *madre* 'anya', *padre* 'apa' és *ombre* 'ember' szavak. Két latin szó is bekerült: *dominátusz* az 'Úr Isten' felkiáltás helyett, valamint a *korpusz* 'ember' jelentésben, mely latinul 'testet' jelent.

A fent tárgyalt idegen nyelvek hatása körülbelül egyforma mértékben érvényesül a két adatközlő csoportban. A legnagyobb hatást mindkét esetben az angol nyelv fejt ki, más nyelvek hatása nem számottevő. Ennek egyrészt az lehet az oka, hogy mindkét iskola adatközlői közül az angol nyelvet nevezték meg a legtöbben valamilyen szintű idegennyelv-ismeretként, másrészt az angol nyelv hatása a nyelv számos más területén is érvényesül.

A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a 21. században már nem az az idegen nyelv fejt ki leginkább hatását egy adott nyelvre, mellyel a beszélői leginkább személyes kontaktusba kerülhetnek, hanem sokkal inkább a nagyobb világnyelvek, melyek a hétköznapi emberekhez is könnyen eljuthatnak különböző a médiumokon keresztül.

2.3.2.3. Egyéb sajátosságok az adatközlő csoportok szlenghasználatában

Ebben a fejezetben megpróbálok kiemelni néhány jellegzetes tulajdonságot mindkét adatközlői csoport nyelvhasználatában az összegyűjtött szleng szóképzési elemek alapján.

A nagykaposi gimnázium diákszlengjének egyik legjellegzetesebb vonása, mely markánsan megkülönbözteti a magyarországi adatközlők körében gyűjtött adatoktól, hogy nyelvjárási jellegű hangtani sajátosságok figyelhetők meg benne. Ezen tulajdonság pontos vizsgálatához hangfelvételek készítésére lenne szükség, de az a kérdőívekből is kiderült, hogy ez a jelenség meghatározó a vizsgált közösségben. Felmerülhet tehát a kérdés, hogy vajon nem beszélhetünk-e inkább nyelvjárási jelenségről, semmint szleng jellegű vonásról? Ha eleve hangfelvétel segítségével történt volna az adatgyűjtés, valószínűleg gondolkodás nélkül nyelvjárási jelenségnek tulajdonítottam volna az eseteket, mivel azonban a feladatban szlengszavak megadását kértem, és ennek ellenére a hangtani sajátosságok

írásban is jelölésre kerültek, véleményem szerint – a nagy számú előfordulás mellett szinte biztosan – szleng minőségben vannak jelen az adatközlők nyelvhasználatában.

Az egyik tárgyalt jelenség az *ou* diftongus használata a *jó* szóban 'nagyon' módhatározói jelentés esetén, melyet írásban is jelöltek *jóu* vagy *jóó* formában. Az *ou* diftongus használata jellemző az északkeleti nyelvjárási régióra. Több szlengként megadott kifejezésben is előfordult: *jóuféle*, *jókép* 'valami ami tetszik', *jóuszar* 'valami nagyon rossz'. Lehetségesnek tartom, hogy más esetekben is használják a diftongizált ejtést, csak nem jelölték írásban, ahogy az előző kifejezések esetében sem tette mindenki: *jó bőr*, *jó csávó* stb. A kettőshangzó a *hellou* 'köszönés' esetében is megjelent egy adatközlőnél.

Több nyelvi adat esetében megfigyelhető az *í-zés*, mely ugyan jellemző az adott nyelvjárási régió bizonyos részeire, a fiatalabb generáció nyelvhasználatában nagyon ritkán fordul elő. Mégis megjelentek olyan alakok, mint a *pínz/píz* 'pénz' jelentésben, *níma* 'ügyetlen ember' értelemben, *tesvír/tessír* 'barát', *pocsík* 'valami nagyon rossz' és *nímet* 'németóra' jelentésben.

Továbbá előfordultak még olyan nyelvjárási alakok, mint a *dűt* 'valami nagyon jó' jelentésben, *oszt mi?* 'érdektelenséget kifejező kérdés, ha valaki rossz jegyet kap', *jány* az ember megnevezésre, mely mellett megjelent kitöltött hiátussal a *fiju* is.

A magyarországi gimnáziumban a nyelvjárási alakok használata nem jellemző. A szlovákiai gimnáziumban véleményem szerint az is segíthette elterjedésüket, hogy a kisebbségi helyzetben élő magyarok körében a nyelvjárási nyelvhasználat jóval kevésbé van megbélyegezve, mint Magyarországon.

Mindkét csoport esetében előfordultak olyan szavak és kifejezések, melyek jellegzetesek voltak – csak az egyik vagy másik közösséghez köthetők – földrajzi kötöttségük miatt, vagy mert konkrét személyhez kapcsolódnak.

Egyik ilyen kategória az *osztályfőnök* megnevezése volt. A leggyakoribb *ofő*, *ofi* stb. szlengszavakon kívül sok esetben a konkrét osztályfőnök valamilyen tulajdonságából, vagy a nevéből levezethető megnevezés, ragadványnév jelent meg. Ezek váltakozása pedig osztályonként nyomon követhető. Az egyik nagykaposi osztályban, melynek Mária keresztnevű az osztályfőnöke, megjelent a *Mari*, ill. egy szappanopera szereplőjének a neve: *Marichuy*. Egy másik osztályban a *szóke* megnevezést adták meg, mely a tanár hajszínére utal. Szintén a tanárnő neve alapján kerülhetett a kérdőívekbe a *Zsuzsi* elnevezés. A Kossuth Lajos Gimnáziumban is megfigyelhető ez a jelenség. A *papamaci* és *jegesmedve* megnevezések valószínűleg a tanár testalkatára utalnak, és az is kiderül belőle,

hogy férfi az illető. Az *ezredes*, *parancsnok* és *first lady* kifejezések valószínűleg a tanárnő mentalitásához köthetők. A *fészek fejű* pedig az osztályfőnök hajviseletéből keletkezhetett.

A nagykaposi gimnazisták körében megjelent egy kifejezés a dohányosok megnevezésére: *vajáni kémény*. Ez a Nagykapos melletti faluhoz, Vajánhoz tartozó hőerőműre utal, éppen ezért földrajzilag kötött a keletkezése. A szlovákiai diákok között előfordultak a *pénz* megnevezésére a *juró*, *ojró* szavak, melyek az ország pénznemére, az euróra utalnak – valószínűleg ezért nem adta meg egy magyarországi adatközlő sem.

Hasonló a helyzet néhány tantárgy esetében is, melyet csak az egyik vagy másik iskolában oktatnak. Ilyen tantárgyak a szlovákiai gimnáziumban a szlovák nyelv hatását elemző részben már említett *mof* vagy *uak* megnevezések, vagy a szlovák óra megfelelőjeként 14 adatközlő által megadott *tót/tóth*. A magyarországi gimnáziumban hasonló a helyzet az ének-zene tantárgy megnevezésével⁴⁵: *kornyika*, *kornyikálás*, *muzsika*.

Bc-dolgozatom szógyűjteményében jellemzően gyakori volt az *-i*, *-csi* kicsinyítő és becéző képzők használata, és ezen szóképzési módok jelenléte az újabb felmérés eredményeiben is kimutatható. Mindkét adatközlő csoport esetében sok ilyen módon keletkezett szót gyűjtöttem: *cuki*, *ciki*, *dolcsi*, *teszi*, *töri*, *dizsi*, *depi*, *ügyi* stb. Mivel nagyon sok ilyen szlengszó van, csak néhány érdekesebb esettel foglalkozom bővebben. A nagykaposi adatközlők közül négyen adták meg a köszönés módjaként a *csumi puszi majd dumi* kifejezést, melyet búcsúzaskor használnak. A *csoki* köszönésként mindkét iskolában előfordult. Szintén mindkét adatközlő csoportnál megjelent a *szarcsi-foscsi* kifejezés 'valami rossz' jelentésben, melyet egy magyarországi humorista használt stand up előadásában az ún. „csiző” nyelvhasználat kigúnyolására, így vált közismertté. A magyarországi diákoknál pár új keletű tantárgymegnevezés is létrejött ezzel a szóalkotási móddal: *irci* 'irodalom', *törcci* 'történelem'.

Mindkét adatközlői csoport tagjainál előfordultak olyan szlengszavak, melyek a várttól eltérő toldalékolással keletkeztek. A *fal* iktelen ige 'eszik' jelentése közismert, de mindkét iskola diákjainál megtalálható ikes alakban: *falik*. Vélhetően a köznyelvi *eszik* ige ikes volta is közrejátszott a rendhagyó alak létrejöttében. Hasonló a helyzet a Nagykaposon megjelent *dumázik* szóalakkal, mely a *dumál* 'beszél' igéből keletkezett, de a *duma* főnévhez az *-l* képző helyett a *-z* igeképző járult, ezt ikesítették. Az *-l* és *-z* képző felcserélése figyelhető meg a *zabáz* 'eszik' igénél, mely szintén a nagykaposi gimnáziumban jelent meg.

⁴⁵ A szlovákiai gimnáziumokban nincs zenei nevelés.

Jellemzően a nagykaposi diákoknál fordult elő néhány érdekes szlengszó vagy - kifejezés. A *nyal* (62) 'csókolózik' jelentésben meglehetősen újszerű, nem található meg egyik általam használt szlengszótárban sem, ugyanakkor a sátoraljaújhelyi diákok közül csak két Szlovákiából származó adatközlő adta meg ebben a jelentésben. Ezekből az adatokból egyértelműen kiderül, hogy tipikusan a szlovákiai adatközlők szlengjére jellemző igéről van szó. Az *egy ötös nem ötös* 'rossz jegy szerzése után használt mondás' szintén nagykaposi jellegzetesség, mely az előző felmérésben 12 (Bilás 2009: 66), az újabb felmérésben pedig 10 adatközlőnél jelent meg.

A Kossuth Lajos Gimnázium diákjainál előfordult néhány meglepő és érdekes szó vagy szócsalád. Erre példa a 'valaki rossz jegyet kap' esetében megjelent *karó* és *kapa* szlengszavak körül kialakult szó és kifejezéscsalád. A *karó* szóhoz kapcsolódnak a *bekarózott* (8) ige, a *fásítás* (2), *karót nyelt* (2), *fát ültet* (1), *kerítést épít* (1), *karez* (1) szavak és kifejezések. A *kapa* szlengszóból keletkezett a *kapazin* (5) kifejezés, mely valószínűleg egy tévéműsor nevének – a Havazin című téli utazási magazin – hangzását imitálja.

2.3.2.4. Újszerű állandósult szókapcsolatok az adatközlők nyelvhasználatában

A fiatalok nyelvhasználatához elengedhetetlenül hozzátartoznak az újabb keletkezésű állandósult szókapcsolatok. Ez az oka annak, hogy ezekre külön feladatban kérdeztem rá.

Az új keletű állandósult szókapcsolatok egyik típusának fő terjedési csatornája az internet, éppen ezért általában közismertek a fiatalok körében, és humoros újszerűségük miatt nagyon népszerűek. Mert a fő célja a humorkeltés, nagyon gyorsan változnak és megújulnak, és inkább a sémák megfigyelése az érdekes, nem pedig a konkrét állandósult szókapcsolatoké. Az adatközlők adataiban leggyakrabban az új keletű szóláshasonlatok voltak túlsúlyban, mindkét iskola esetében. A leggyakoribbakat az ismétlődő főmondati rész alapján sorolhatjuk ezekbe a csoportokba:

1. „Kevés vagy, mint...”

Pl.: *Kevés vagy, mint Győzike showban a Goethe-idézet.*

dobostortában a ritmusérzék.

a térdkalácsban a mazsola.

mókuspisi/vízipisztoly az erdőtüzben.

Győziken a zebracsík.

börtönben a vészkiárat.

apácazárdában az óvszerautomata.

Anettka a vizespólóversenyen.

Hitlerben a jóindulat.

Balaton szeletben a hullámozás. stb.

2. „Lefejellek, mint...”

Pl.: *Lefejellek, mint Zidane Materazzit.*

kezdő sáska a harangvirágot.

Kiszel Tünde az ötezres kérdést.

kezdő hering a stéget.

vak bálna a tengeralattjárót.

gyalogbéka a földiepret. stb.

3. „Olyan/Akkora paraszt vagy, hogy...”

Pl.: *Olyan/Akkora paraszt vagy, hogy ostorral váltasz csatornát.*

szédiülsz a betonon.

a vattacukrot is bicskával eszed.

a diszkóba is traktorral mégy.

kolbász lóg a kocsidban illatosító helyett.

neked még a százas szög is integrált

áramkör. stb.

Ezekon a típusokon kívül még mások is megjelentek az adatközlőknél, helyszűke miatt azonban nem foglalkozhatok mindegyikkel. Fontos azonban megfigyelni, hogy az egy-egy sémához tartozó elemek mekkora változatosságot mutatnak. Gyors változásuk következtében gyakran megjelennek bennük aktuális történések, közéleti személyiségek. Az állandósult szókapcsolatok ezen típusa mindkét adatközlő csoport tagjai körében egyformán ismert, mivel mindkét beszélőközösség tagjaihoz az interneten keresztül jutnak el a legfrissebb változatok.

A nagykaposi gimnazistáknál előfordultak olyan esetek, melyekben szintén az ismert sémákat használták fel, azonban az újabb kapcsolatokban valamilyen sajátosság jelenik meg. Ilyen például a földrajzi meghatározottság a *Füstöl, mint a vajáni kémény* és az *Álltok, mint a jónép az ukrán határon* hasonlatokban, vagy a személyhez kötöttség az *Utálja, mint Erika a német órát* esetében. Szlovákiai jellegzetességről van szó azokban az esetekben, amikor kölcsönszavak találhatók az átalakított szóláshasonlatokban: *Szedi, mint cigány a podporát* (szl. *podpora* 'segély'); *Lefejellek, mint vakondot a rotovátor* (szl. *rotovátor* 'forgókapa').

A forrásanyagban előfordultak olyan állandósult szókapcsolatok is, melyek egy-egy szólás vagy közmondás kifigurázása céljából keletkeztek, elferdített életbölcességeket tartalmaznak. Nagykaposon ilyenek voltak a következők: *Ajándék szónak ne nézd a lapát; Néma gyermeknek anyja se látja a fától az erdőt; Türelem nagy szart terem.* A Kossuth Lajos Gimnáziumban megjelent a *próba cseresznye* és a *Megy, mint a hurkatöltés* átalakított frazeologizmusok.

A nagykaposi gimnáziumban megadott *A siker sukár!* mondás arra vonatkozik, hogy valaki jó jegyet kap, melynek szlogenszerű a hangzása, és ilyen jellegű a Sátoraljaújhelyen megjelent *Védd a fákat, egyél hódót!* humoros felszólítás is. Nem meglepő, hogy a sok reklám, politikai és egyéb szlogen, mely szinte az élet minden területén körülvesz bennünket, a diákok nyelvhasználatát sem hagyta érintetlenül.

Következő jellegzetesség, mely szintén megjelent mindkét csoportnál, a rigmusszerű rímelő sorok. Nagykaposon a *Adja egy pacsit, nyald meg a zacsit* és a *Még egy ilyen aforizma, szádon cuppan seggem izma* jelentek meg. A Kossuth Lajos Gimnáziumban a következőket adták meg: *Még egy ilyen mendemonda, fejed a betonba; Megesik, hogy a kígyó is elesik. – mondta a kobra és elfordult jobbra.; Mi a pálya rája?; Hello szevasz van nálatok terasz?* Mindkét adatközlő csoportnál előfordult a *Még egy ilyen humor, fejedden egy dudor* mondás.

Tanulásként azt vonhatjuk le, hogy a két iskola diákjainak nyelvhasználatában megjelenő újszerű frazeológiai jelenségek között – néhány egyedi alkotástól eltekintve – nincs nagy különbség, mivel a létrejöttük során hasonló mechanizmusok működnek. Ennek oka elsősorban ezek közös forrása, a világháló.

2.3.2.5. Az internetes szleng és annak megjelenése a beszélt nyelvben

Ahogy már az 1.1.5. fejezetben kifejtettem, a különböző elektronikus kommunikációs formák – SMS, chat, fórumok, közösségi oldalak stb. – szókészlete egyre nagyobb hatással van az ezeket használók nyelvezetére. Az általam vizsgált adatközlők éppen abba a korosztályba tartoznak, melynek tagjaira a leginkább jellemző ezeknek az eszközöknek a használata, ezért az internetes szleng jelenléte az összegyűjtött szóanyagban is határozottan megnyilvánul.

A kommunikáció felgyorsítása érdekében gyakran különböző rövidítéseket alkalmaznak. Mindkét adatközlői csoportnál megjelent a *LOL* betűszó, mely az angol *laugh out loud* rövidítése, jelentése pedig 'hangosan felnevet'. Rokon jelentésű az egyik

sátoraljaújhelyi diák által megadott *ROFL*, vagyis *roll on the floor laughing* 'fetreng a nevetéstől' értelemben használt betűszó. A nagykaposi gimnazistáknál megadott *OMG* az angol *Oh my God!* 'Ó, Istenem!' felkiáltást helyettesíti az internetes kommunikációban, és a magyarországi gimnáziumban csak *MG* vagyis *My God!* 'Istenem!' formában jelent meg. Meglepetést fejez ki a *WTF* – az angol *What a fuck?*-ből – 'Mi a fene?' jelentésben. A 'barát' szleng megfelelőjeként Nagykaposon előfordult a *BF*, vagyis a *best friend* 'legjobb barát' rövidítése, valamint a *BFF*, mely *best friend forever* 'legjobb barátok örökre' jelentéssel bír. Ennek analógiájára jöhetett létre a magyarországi gimnáziumban megadott *LGB* 'legjobb barát' értelemben.

Rövidítéssel jött létre az angol *thanks* 'köszönöm' szóból a *thx*. A számítógéptől való eltávozást jelzi az angol *second* 'pillanat' szóból létrejött *sec*, és a magyar *pillanat* szóból a *pill* rövidítés. Annak jelzésére, hogy visszatértünk a *return* 'visszatér' szóból kialakult *re* rövidítést küldjük el a beszélgetőpartnernek. A bocsánatkérést az angol *sorry* 'bocsánat' *sry* alakjával fejezhetjük ki. A *semmi különös* az *SK* vagy a *semmi küll* rövidítések útján is közölhető. Az *amúgy* rövidítése az *am*, a *találkozásé* pedig a *tal*. Az angol *thx*, *re*, *sec*, *sry* alakok a sátoraljaújhelyieknél jelentek meg, a magyar *pill*, *SK*, *semmi küll*, *am* és *tali* pedig a szlovákiai gimnáziumban.

Tipikus tulajdonsága az internetes kommunikációnak, hogy közel áll a beszélt nyelvhez, ezért megtalálható benne néhány beszélt nyelvre jellemző lazításos jelenség. Erre egy példa jelent meg a nagykaposi gimnáziumban, az *azt hiszem* megfelelőjeként az *asszem*. Előfordultak azonban mindkét csoportban olyan szócsonkítások, melyek a kommunikációt hivatottak meggyorsítani. Mindkét iskolában előfordult a *szerintem* helyett használt *sztem*, a *vagyok* csonkított változata a *vok*, Sátoraljaújhelyen pedig a *tudoból* keletkezett *tood*, és a *nagyonból* létrejött *naon* is.

A fent tárgyalt rövidítések és rövidített szóalakok egyre nagyobb teret hódítanak a szóbeli érintkezés során is. A betűszókat hangzó szövegben általában magyar betűzés szerint ejtik ki: LOL [lol], WTF [vötöfö], OMG [óemgé], BFF [béfef]. Érdekes az XD emotikon esete, mivel ez a nevető fejet szemléltető betűpár sok esetben betűszóként [ikszdÉ] kiejtéssel jelenik meg a beszélt nyelvben.

A különböző rövidített változatok mellett az internetes kommunikáció révén került be a diákok nyelvhasználatába a már tárgyalt *lájk* szó és származékai, melynek ellentéte a *dislike* 'ellenszenv, idegenkedés' szintén megjelent egy nagykaposi adatközlőnél. Valószínűleg a közösségi oldalak elterjedése szélesítette ki az *ismerős* és az ebből

keletkezett *ismi* szavakat 'barát' jelentéssel, mivel az angol alkalmazásokban a *friend* 'barát' a megfelelője.

Vizsgálatom nem az internetes kommunikáció nyelvezetére és ennek a beszélt nyelvre kifejtett hatására irányult, mégis találhatunk olyan példákat az összegyűjtött szóanyagban, mely ennek a kölcsönhatásnak a jelenlétét támasztja alá. Olyan vizsgálati területről van tehát szó, melynek érdemes lenne több figyelmet szentelni.

3. A diákszleng jelentősége az anyanyelvi oktatásban

Mint tanár szakos hallgató fontosnak tartom, hogy szakdolgozatom keretein belül foglalkozzak a szleng jelentőségével az anyanyelv tanításának szempontjából is. Szakmai gyakorlat híján nem lehet céloom konkrét módszerek leírása vagy tanácsadás, de véleményem szerint ebben az esetben már a probléma felvetése is fontos kiindulópont lehet néhány apróbb változtatás megfontolására, melyek minőségi változást eredményezhetnek az anyanyelvi nevelésben, főképp pedig a megfelelő nyelvi attitűd kialakításában.

A diákok saját nyelvváltozatának felhasználási lehetőségeivel két szempontból szeretnék foglalkozni. Egyrészt fontosnak tartom, hogy a diákok megfelelő anyanyelvi kompetenciákkal rendelkezzenek a különböző belső nyelvváltozatok használatával kapcsolatban, másrészt a szleng megjelenése a tanórákon fontos motivációs eszköz lehet a feladatokban való aktív bekapcsolódáshoz, és pozitív tanulási légkört teremt.

Ebben a fejezetben a szlovákiai magyar tannyelvű gimnáziumok helyzetét és lehetőségeit veszem alapul. Ennek oka, hogy a bakkalaureátusi dolgozatom és a szakdolgozatom kapcsán is egy szlovákiai magyar tanítási nyelvű gimnázium nyelvhasználatával ismerkedtem meg közelebbről, másrészt a szlovákiai magyar anyanyelvoktatással kapcsolatban vannak bővebb ismereteim és tapasztalataim.

3.1. A diákszleng szerepe a nyelvi tudatosság fejlesztésében

A szlovákiai magyar tannyelvű gimnáziumokra vonatkozó tanterv alapján a nyelvtanórákra minden évfolyamban egy tanóra jut hetente.⁴⁶ Be kell látnunk, hogy ez az óraszám nagyon kevés mozgásteret enged a tanári kreativitásnak, mivel a tananyag rendkívül széleskörű. Azonban éppen ebből a tényből kifolyólag nő meg a pedagógusok felelőssége, hogy a szűkös időkereteken belül hangsúlyos figyelmet szenteljenek olyan készségek kifejlesztésének, melyek a diákok későbbi érvényesülési lehetőségei szempontjából nélkülözhetetlenek.

A szleng vizsgálatában a legfontosabb a szociolingvisztikai nyelv szemlélet, éppen ezért a tanítási órán való felhasználásának lehetősége is ebben a megközelítésben rejlik (Lózsai <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=270>). Az iskolában, a tanórákon általában elvárják a diákoktól a köznyelv normáihoz való alkalmazkodást, mivel

⁴⁶ www.statpedu.sk

elsődleges célként a köznyelv tanítását tűzik ki célul. Ezzel természetesen nincs baj, hisz a diákok további érvényesülése szempontjából szükséges ennek a presztízsváltozatnak az elsajátítása, az azonban, hogy az iskola ezzel az igényével egy – elérhetetlen – nyelvi eszmény elérését várja a diákoktól, és a helyes-helytelen szembeállítással esetleg saját nyelvhasználatukat megbélyegzi (legyen szó dialektusról vagy szociolektusról), nagyfokú nyelvi bizonytalanságot eredményezhet (vö. Wacha 1981: 104; Nagy L.–Péntek 2000: 17; Kiss 2002: 147).

Az alapkultúrás követelmény szerint a diákok kommunikációs készségébe bele kell tartoznia, hogy tudjanak „a kommunikáció tényezőihez alkalmazkodni a különféle konkrét kommunikációs helyzetekben”⁴⁷. Ez pedig nem csak a köznyelv ismeretét kell, hogy jelentse, hiszen fontos része a nyelvi szocializációnak, hogy ismerjük a nyelv belső változatait, és ezeket a beszédhelyzetnek megfelelően használni is tudjuk – a különböző beszédhelyzetekben más-más beszédviselkedés a megfelelő (Nagy L.–Péntek 2000: 20, Adamikné 2001: 194). A megfelelő nyelvi változat kiválasztása nem csak rólunk mond el sokat, hanem a kommunikációs helyzet résztvevői között lévő viszonyt is jelzi (Wacha 1981: 23). A nyelvi tudatosság fejlesztése, tehát kulcskérdés az anyanyelvi nevelésben (Adamikné 2001: 19).

A különböző nyelvváltozatok megismerése, és ezek tudatos használata azonban csak akkor lehetséges, ha a diákok tisztában vannak saját vernakuláris nyelvhasználatukkal (Lócsi <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=270>). „Az anyanyelvi oktatás a ráismertetés és rendszerezés által segíti elő a meglévő (gyakorlati) ismeretanyag tudatosítását. Elősegíti, hogy a *még ösztönös* nyelvismeret és nyelvhasználat *már tudatossá* váljon. Célja szerint – egy *még tudatos* fokon túljutva – el kellene érnie, hogy a tudatossá vált ismeretek és a hozzájuk kapcsolt újabb gyakorlati tudnivalók a gyakorlatban *már ösztönössé* váljanak.” (Wacha 1981: 103)

Mivel a diákok hétköznapi, számukra természetes nyelvváltozata a diákszleng (akár egy nyelvjárás vagy a köznyelv szolgál bázisnyelvként), a nyelvváltozatok közötti különbségekre ebből kiindulva könnyen rámutathatunk. Erre szolgálhatnak különböző szituációs gyakorlatok vagy fogalmazástémák, esetleg a nyelven belüli fordítás is. A legfontosabb, hogy a diákok először saját nyelvhasználatukat tudatosítsák.

„Ha homogén nyelvi rendszert feltételeznénk, vagy akár szigorúan kodifikált főváltozat használatához ragaszkodnánk, nagymértékben leszűkítenők mind a nyelvi

⁴⁷ www.statpedu.sk; Véleményem szerint ez a megközelítés a gyakorlatban kevésbé érvényesül (lásd http://www.statpedu.sk/documents//31/UO_4r_gym_madarsky_jaz_liter.pdf).

produktivitást, mind a kreativitás lehetőségeit“ (Nagy L.–Péntek 2000: 29). A nyelvi változatosság tudatosításának és „legalizálásának“ tehát rendkívül fontos szerepe van a diákok nyelvi kreativitásának fejlesztésében, melynek legtermékenyebb területe épp a diák- vagy ifjúsági nyelv. Ennek megbélyegzésével elmarasztaljuk a diák természetes nyelvi környezetét, mely a kreativitás nagymértékű megbéklyózását vonja maga után. Ahelyett, hogy a fiatalokat a saját nyelvhasználatuk elhagyására próbálnánk rávenni, fontos feladat, hogy kifejlesszük bennük a nyelvi rugalmasság képességét, mely a beszédhelyzethez és beszéd társhoz való alkalmazkodást jelenti. A nyelvi kreativitás magasabb szintjét jelenti a nyelvi problémák tudatosítása – például a nyelvi változók közötti stiláris és presztízs jellegű különbségeinek az érzékelésében is ez nyilvánul meg (Nagy L.–Péntek 2000: 39).

A továbbiakban mutatok néhány olyan feladattípust, melyek a diákszleng segítségével fejlesztik a diákok tudatos nyelvhasználatát:

1. Meséld el a barátod csínytevését az egyik osztálytársadnak/az iskolaigazgatónak/az édesanyádnak!
 - Milyen nyelvváltozatokat használtál az egyes helyzetekben? Mely szavak mutatják, hogy milyen nyelvváltozatot használsz?
 - Hogyan függ össze a nyelvhasználat a beszélgetés résztvevői közötti viszonyal?
 - Mi történe, hogy a szövegeket felcserélnék a címzettek között (pl.: az iskolaigazgató kapná meg az osztálytársnak címzett elbeszélést)?
2. A megadott köznyelvi szöveget alakítsd át szlengszöveggé! (Vagy: Alakítsd át a következő szlengszöveget köznyelvi szöveggé! Más nyelvváltozatok közötti fordítás is lehetséges, pl.: szleng–nyelvjárás.)
3. Csoportosítsd a megadott szavakat a következő kategóriák szerint: köznyelvi, nyelvjárási, szleng!
4. Nyelvi napló készítése: Jegyezd fel azokat az alkalmakat, amikor problémát okozott neked a megfelelő nyelvváltozat kiválasztása az adott szituációban! Hogy oldottad meg a helyzetet?

3.2. A diákszleng mint a motiváció eszköze

„A motiváció didaktikai alapelvként azt jelenti, hogy a tanulóknak kedvező attitűdöket építünk ki az iskolai munkához, a tantárgy tanulásához és az aktuális témához.

A motivációt elősegíti például a tanulók egyéni sajátosságainak ismerete és az ehhez szabott feladatok, valamint a kedvező tanár-diák viszony kialakítása“ (Bicskeinetől idézi Lózsi <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=270>).

Ha elismerjük létjogosultságát a oktatásban, a diákszleng nagyon hasznos motivációs eszköz lehet. A nyelvi tények felismerésében segíthet az ún. „aha-élmény“, mikor a saját nyelvhasználatunkban fedezzük fel egy általános szabály jelenlétét. A diákok rájönnek, hogy saját nyelvezetükben is ugyanazok a grammatikai szabályok érvényesülnek, mint a presztízsváltozatban (vö. Wacha 1981: 103, Lózsi <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=270>). Fontos mozzanat, mikor a diákok tudatosítják, hogy a nyelv nem a nyelvtani szabályok alapján jön létre, hanem a nyelvtani rendszer van levezetve a nyelvből. Ez azért fontos, mivel a fő motiváció a nyelvtanulásban az érdeklődés fenntartása (Adamikné 2001: 28). A diáknyelv beiktatása a példaanyagban ráébreszti a diákokat, hogy nem egy elvont, nem létező rendszerről tanulnak, hanem egy élő entitásról, mely az ő mindennapi életüknek is a része. Ezek segítségével játékos kedvet és kedvező lélektani helyzetet alakíthatunk ki az egyébként száraz nyelvtani anyagrészek esetében is. Például mondatelemzéskor becsempészhetünk a feladatokba egy-egy diáknyelvi példát, hadd tudatosítsák, hogy az ő nyelvezetükben is van alany és állítmány. Esetleg a kölcsönszavak vizsgálatakor a sokat emlegetett *párki* és *horcsica* mellett megemlíthetjük a diáknyelvi *haluskázik* vagy *lájkol* szavakat. Fontos azonban, hogy ez a motiváció ne legyen öncélú, és mindig szerepeljenek mellette más nyelvváltozatok is (Lózsi <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=270>).

Összegzés

Szakedolgozatomban a szlovákiai és a magyarországi magyar diáknyelv jellegzetességeinek vizsgálatával és összehasonlításával foglalkoztam. A kutatás alapját a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium és a sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium diákjai körében végzett kérdőíves felmérés képezte.

A bevezető részben a kutatás témáját, célját, módszerét és helyszíneit ismertettem, valamint felvázoltam alapvető elvárásaimat és hipotéziseimet.

A szakedolgozat első részében a szleng és néhány hozzá kapcsolódó fogalom értelmezésével foglalkoztam, áttekintést nyújtva a szlengkutatás legújabb fejleményeiről. Külön kitértem a diáknyelv definiálási problémáira és ismertettem jellemző jegyeit, témaköreit.

A második, gyakorlati részben a két vizsgált oktatási intézmény diákjaitól összegyűjtött nyelvi anyag rendszerezésével és értelmezésével foglalkoztam.

Az adatközlők szociolingvisztikai jellemzőinek felvázolása után a diákok szlenghez kapcsolódó nyelvi attitűdjét vizsgáltam, melyből kiderült, hogy mindkét tanintézmény tanulói hasonlóan viszonyulnak az adott nyelvi jelenséghez: többségében pozitívan értékelik, a gyakori szlenghasználók vannak túlsúlyban, főként baráti társaságban használják, a szleng nyelvre kifejtett hatásáról alkotott véleményüket pedig részben befolyásolják a nyelvi babonák.

A gyakorlati rész következő fejezetében a két gimnázium diákjainak szlengszó- és szlengkifejezés-ismeretét vizsgáltam. Alapjául az általam megadott magyarországi és szlovákiai magyar szlengszavak és -kifejezések diákok általi értelmezései szolgáltak. A szlengszavak esetében elmondható, hogy mindkét adatközlő csoportban ismertek voltak a régebbi keletkezésű, közszleng kategóriába sorolható adatok, ill. az olyan szlengszavak, melyek ugyan új keletűek, de egy széles körben elterjedt tevékenységhez kapcsolódnak. Különbségek mutatkoztak a két iskola diákjainak szlengszóismeretében néhány újabb keletkezésű elemnél, illetve abban az esetben, ha a szó vagy bizonyos jelentése csak a szlovákiai magyar nyelvhasználatot jellemzi. Az adatközlői csoportok szlengkifejezés-ismeretében nem fedeztem fel konkrét tendenciákat.

A vizsgált gimnáziumok diákjaitól összegyűjtött szóanyag elemzése alapján a következő hasonlóságok mutathatók ki a két adatközlő csoport szlenghasználatában:

1. A leggyakrabban előforduló szlengszavak és -kifejezések nagy része a közszleng kategóriába sorolható.

2. Nyelvhasználatukban megnyilvánul az angol nyelv intenzív hatása.
3. Jellemző bizonyos szóalkotási módok gyakori előfordulása.
4. Új keletű frazeologizmusok megjelenése.
5. Az internetes kommunikáció elemeinek használata.

Az adatközlői csoportok nyelvhasználatában észlelhetők különbségek is, mégpedig:

1. Szlovák nyelvi hatások a nagykaposi gimnázium diákjai körében (a szókölcsonzések mellett a nyelvi kontaktus hat bizonyos szlengszavak gyakoriságára is), melyek a Kossuth Lajos Gimnáziumban csak a Szlovákiából származó adatközlőknél fordultak elő kis mértékben.
2. A nagykaposi gimnáziumban megjelenő nyelvjárási hangtani jelenségek.
3. Tipikusan az adott ország reáliájához köthető jelenségek megnevezéseiben.
4. Néhány – valószínűleg – csak az adott tanintézményre jellemző szó vagy kifejezés használata.

A fent leírtak alapján megállapíthatjuk, hogy a szakdolgozatom bevezető részében felállított hipotézisek nagy része beigazolódott. Mindössze részben érvényes az a feltételezés, mely szerint a magyarországi gimnázium diákjainak nyelvhasználatában megfigyelhető a szlovák, ill. a szlovákiai magyar nyelv hatása. Ez a megállapítás csak azokra a diákokra érvényes, akik Szlovákiából látogatják az intézményt.

Szakdolgozatom utolsó részében a szleng jelentőségével foglalkoztam az anyanyelvoktatás szempontjából, mely jelentős szerepet játszhat a nyelvi rugalmasság és kreativitás fejlesztésében, valamint fontos motivációs eszköz lehet.

Resumé

Diplomová práca sa zaoberá skúmaním a porovnaním maďarského študentského jazyka na Slovensku a v Maďarsku. Východiskovým bodom tohto výskumu sú anonymné dotazníky vyplnené žiakmi Gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským vo Veľkých Kapušanoch a Gymnázia Lajosa Kossutha v Sátorajjájhelyi.

V úvodnej časti práce objasňujem tému, ciele, metódy a miesta vedeckého výskumu, ďalej načrtnem svoje základné hypotézy.

V prvej časti sa pokúsím vysvetliť pojem slangu a ďalších dôležitých fenoménov, pričom sa snažím uviesť najnovšie výsledky skúmania slangu. Obzvlášť sa venujem problematike definovania študentského jazyka, jeho charakteristickým vlastnostiam a hlavným tematickým okruhom.

V druhej, praktickej časti diplomovej práce sa zaoberám systematizovaním a interpretovaním pozbieraných jazykových údajov.

Po načrtnutí sociolingvistických vlastností skúmanej skupiny študentov som zhrnula ich názor na používanie slangu. Na obidvoch školách sa ukázali podobné výsledky: väčšina respondentov má pozitívny vzťah k danému fenoménu, sú častými používateľmi slangu a to hlavne v okruhu kamarátov, ale na ich mienku vplývajú aj rôzne jazykové konvencie.

V ďalšej časti práce som sa zaoberala skúmaním určenia významu jednotlivých slangových slov a výrazov zo strany respondentov. Východiskovým bodom boli výklady študentov s ohľadom na slangové slová a výrazy z maďarského študentského jazyka na Slovensku a v Maďarsku. V prípade slangových slov som dospela k záveru, že na obidvoch gymnáziách sú známe slová, ktoré patria do kategórie všeobecného slangu a niektoré novšie vzniknuté slová, ktoré sú spojené nejakými všeobecne rozšírenými aktivitami a javmi. Rozdiely sa vyskytovali najmä v prípade niektorých novšie vzniknutých slangových slov, ďalej takých slov, ktoré sú používané iba v študentskom jazyku na Slovensku, alebo majú modifikovaný význam. V určení výkladu slangových výrazov sa neobjavili pravidelné tendencie.

Počas interpretácie nazbieraných údajov som vymedzila nasledujúce podobnosti používania jazyka dvoch skupín respondentov:

1. Najčastejšie sa vyskytovali slová a výrazy z kategórie všeobecného slangu.
2. Značný vplyv anglického jazyka na jazyk respondentov.
3. Časté vyskytovanie niektorých slovotvorných metód.

4. Prítomnosť novších frazeologických výrazov v jazyku respondentov.
5. Používanie prvkov internetovej komunikácie.

Rozdiely zistené medzi skupinami študentov boli nasledovné:

1. Značný vplyv slovenského jazyka v prípade respondentov gymnázia na Slovensku (okrem slovnej zásoby vplýva aj na mieru výskytu daných slov a výrazov), ktorý na gymnáziu v Maďarsku sa objavuje iba u študentov s trvalým bydliskom na Slovensku.
2. Nárečové fonetické znaky v prípade respondentov pochádzajúcich z gymnázia vo Veľkých Kapušanoch.
3. Pomenovania spojené s reáliami daných krajín.
4. Používanie slov a výrazov typických iba pre danú školu.

Na základe interpretácie výsledkov výskumu som dospela k záveru, že moje hypotézy boli správne, až na jednu výnimku. Vplyv slovenského jazyka alebo maďarského jazyka na Slovensku na jazyk študentov gymnázia v Sátoraljaújhelyi nie je značný, jedine v prípade študentov zo Slovenska sa vyskytovali jazykové údaje na podporu tejto hypotézy.

V poslednej časti diplomovej práce sa zaoberám možnosťami využívania rôznych aspektov študentského jazyka vo vyučovaní materinského jazyka. Môže to byť prostriedkom výchovy k jazykovej flexibilitě, ku kreativite a tiež sa môže stať dôležitým motivačným prvkom.

A felhasznált irodalom jegyzéke

- Adamikné Jászó Anna 2001. *Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig*. Trezor Kiadó: Budapest
- A Magyar Köztársaság helységnévkönyve 2010. január 1.
<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/hnk/hnk2010.pdf>, 2011. 4. 2.
- Bárczi Géza 1932. A „pesti nyelv”. *Magyar Nyelv* 27. évf. 228–242.
- Bicskeiné Zsulán Julianna 1998. *A középiskolai anyanyelvi tantárgy-pedagógia vázlat*. JATE BTK. Szeged.
- Bilás Boglárka 2009. *A szlovákiai magyar diáknyelv jellegzetességei egy felmérés tükrében (a Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium diákjainak körében)*. Comenius Egyetem BTK: Pozsony
- Domasnyev, Anatolij I. 1999. *Társalgási nyelv, szleng, zsargon*. In: Fenyvesi Anna – Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?*
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword, 2009. 2. 18.
- Dumas, Bethany K.–Lighter, Jonathan 1978. *Is Slang a Word for Linguists?* [*Nyelvészeknek való-e a szleng szó?*]. *American Speech* 53: 5–17.
- Eble, Connie 1999. *A szleng meghatározásáról*. In: Fenyvesi Anna – Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?*
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword, 2009. 2. 18.
- Erdős Gábor 1988. *Újabb jelentésváltozások az ifjúsági nyelvben*. *Magyar Nyelvőr* 112. évf. 143–148.
- Hochel, Braňo 1993. *Slovník slovenského slangu*. Hevi: Bratislava
- Hoffmann Ottó 1996. *Mini-tini-szótár*.
<http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/mini-tini/tanulm.htm>, 2011. 2. 23.
- H. Varga Gyula 1995. *Létezik-e ifjúsági nyelv?* In: Szende Aladár szerk.: *Anyanyelvi nevelés – embernevelés*.
<http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/ifj-nyelv.htm>, 2009. 2. 18.
- Jelisztratov, Vlagyimir 1998. *Szleng és kultúra*. Kossuth Egyetemi Kiadó: Debrecen
- Kačala, Ján–Pisarčíková, Mária 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Veda: Bratislava
- Karttunen, Kaarina 1979. *Nykyslangin sanakirja (A mai szleng szótára)*. Porvoo–Helsinki–Juva
- Kiss Jenő 2002. *Társadalom és nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó: Budapest

- Kis Tamás (2008): *A szlengszótárkészítés műhelytitkaiból. (Megjegyzések legújabb szlengszótárunk margójára)*. Magyar Nyelvjárások 46: 71–102.
- Kis Tamás (2006): Nyelvi univerzálé-e a szleng?
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm, 2010. 11. 10
- Kis Tamás 1997. *Szemponatok és adalékok a magyar szleng kutatásához*. In: Kis Tamás szerk.: *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Kossuth Egyetemi Kiadó: Debrecen. 237–296.
- Kövecses Zoltán 2009. *Magyar szlengszótár*. (Második, átdolgozott kiadás.) Akadémiai Kiadó: Budapest
- Labov, Teresa 2002. *Társadalmi és nyelvi különbségek serdülők között*. In: Várnai Judit Szilvia – Kis Tamás szerk.: *A szlengkutatás 111 éve*.
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/04_111ev/index.php, 2011. 2. 23.
- Laczkó Krisztina–Mártonfi Attila 2006. *Helyesírás*. Osiris Kiadó: Budapest
- Lanstyák István 1995. *A szlovákiai magyar argó néhány kérdéséről*. In: Kassai Ilona szerk.: *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*. MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztályán: Budapest 189–201.
- Lózsi Tamás 2010. *A csoportnyelvi és az anyanyelvi nevelés*. Anyanyelv-pedagógia 2. szám <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=270>
- Lutz, William D. 1999. *Zsargon*. In: Fenyvesi Anna – Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?*
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword, 2009. 2. 18.
- Mizser Lajos 1972. *A diáknyelv témakörei*. Magyar Nyelvőr 96. évf. 285–286.
- Nagy L. János–Péntek János 2000. *A kreatív nyelvhasználat és az iskola*. Nemzeti Tankönyvkiadó: Budapest
- Nekvepil, Jiří 1997. *A szleng vizsgálatának kommunikatív módszeréről*. In: Kis Tamás szerk.: *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Kossuth Egyetemi Kiadó: Debrecen 81–89.
- Nyelvész Józsi 2009. *Szlengblog – Ha érted, hogy mondom*. Silenos Könyvkiadó: Szekszárd
- Ország László 1999. *Angol–magyar kéziszótár*. Akadémiai Kiadó: Budapest
- Partridge, Eric 1999. *Szleng*. In: Fenyvesi Anna – Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?*
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword, 2009. 2. 18.
- Péter Mihály 1999. „Húsz év múlva” – Régebbi és újabb gondolatok a szlengről. In:

- Fenyvesi Anna – Kis Tamás – Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?*
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword, 2009. 2. 18.
- Péter Mihály 1980. *Szleng és költői nyelvhasználat*. Magyar Nyelvőr 104. évf. 273–281.
- Pusztai Ferenc szerk. 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. (Második, átdolgozott kiadás.)
Akadémiai Kiadó: Budapest
- Rónaky Edit 1997. *Hogyan beszél ma az ifjúság? (Avagy: hogyan hadováznak a skacok?)*
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/ronaky/re_tart.htm, 2009. 2. 20.
- Szilágyi N. Sándor 1999. *A csoportjellegű szövegek*. In: Fenyvesi Anna – Kis Tamás –
Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?*
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/03miaszl/tartal.htm#winword, 2009. 2. 18
- Tolcsvai Nagy Gábor 2003. *Idegen szavak szótára*. Osiris Kiadó: Budapest
- Vidra Anikó. *Az ifjúság sajátos nyelvhasználatáról*.
http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/vidra_elemei/vidra.htm, 2009. 3. 18.
- Wacha Imre 1981. *Beszélgessünk a beszédről!* (Második, változatlan kiadás.) Kossuth
Könyvkiadó: Budapest
- www.google.hu
 - Štatistický úrad Slovenskej republiky <http://app.statistics.sk/mosmis/sk/run.html>,
2011. 4. 2.
 - Štátny pedagogický ústav
http://www.statpedu.sk/documents//31/UO_4r_gym_madarsky_jaz_liter.pdf
 - <http://szleng.blog.hu/2010/01/27/lajkol>, 2011. 3. 11.
 - Termini-szótár <http://ht.nytud.hu/htonline/htlista.php?action=firstpage>

Melléklet

A pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója vagyok. Szakdolgozatom témája a szlovákiai magyar diáknyelv és a magyarországi magyar diáknyelv (azaz a diákok körében alkalmazott szlengszavak és -kifejezések) összehasonlítása. A kérdőív kitöltésével nagy segítséget nyújtasz dolgozatom megírásához. A felmérés névtelen, az összegyűjtött adatokat csak a szakdolgozatban használom fel. Segítségedet előre is köszönöm!

[Megjegyzés: A kérdőívet az adatközlők az adott iskola vezetése által jóváhagyott időpontban töltötték ki.]

A szleng fogalma

A szleng a nyelvnek azon rétege, mely valamilyen zárt közösség bizalmas nyelvhasználatára jellemző. A diákszleng esetében ez a barátok közti fesztelen nyelvhasználat, mellyel hovatartozásukat, egyéniségüket fejezik ki.

Az adatközlő adatai:

1. Neme: a) férfi b) nő
2. Lakhelye: a) falu b) város
3. Állandó lakhelye: a) Magyarország b) Szlovákia c) egyéb:.....
4. Iskola:
5. Évfolyam:
6. Életkor:
7. Idegennyelv-ismeret:
 - a) alapfokú:
 - b) középfokú:
 - c) felsőfokú:

Kérdőív:

I. rész: Karikázd be a véleményed leginkább tükröző választ! Amennyiben szeretnéd bővebben kifejteni, megteheted a „megjegyzések” részben.

1. Mi a véleményed a szlengszavak, ill. -kifejezések használatáról?
 - a) pozitív
 - b) negatív
 - c) közömbös
2. Milyen gyakran használasz szlengszavakat, ill. -kifejezéseket?
 - a) gyakran
 - b) ritkán
 - c) soha
3. Milyen beszédhelyzetben használasz szlengszavakat, ill. -kifejezéseket? (Több lehetőséget is választhatsz.)
 - a) baráti társaságban
 - b) családi körben
 - c) tanítási órán
 - d) egyéb beszédhelyzetben (Nevezd meg, hol!):
4. Szerinted a szlengszavak, ill. -kifejezések használata milyen hatással van a nyelvre?
 - a) gazdagítja a nyelvet
 - b) háttérbe szorítja a nyelv többi rétegét
 - c) semmilyen hatása nincs

Megjegyzések:.....
.....
.....

II. rész: A kérdőívnek ez a része a szlengszavak, ill. -kifejezések gyakorlati alkalmazását vizsgálja.

1. Rendeld hozzá a következő szlengszavakhoz a köznyelvi megfelelőjüket! (pl.: *gőrény* – *alattomos*, *rosszindulatú*, *ellenszenves ember*) Jelöld aláhúzással azokat a szlengszavakat, amelyek aktívan előfordulnak a mindennapi nyelvhasználatodban!

góré

haluskázik

lelkizik

IQ-vitéz

lájkol

gyökér

csávesz

felejtős

kocka (személy)

lájtos

2. Állapítsd meg az alábbi köznyelvi szavak szleng jellegű megfelelőit! Egy-egy köznyelvi szóhoz több szlengkifejezést is rendelhetsz. (pl.: *hazudik* – *etet*, *vetít*, *kamuzik*, *bead valakinek valamit*)

pénz

idegesít

csókolózik

tetszik (valami/valaki)

ügyetlen ember

eszik

barát

osztályfőnök

szórakozás

beszél

3. Magyarázd körülírással a következő szleng jellegű állandósult szókapcsolatok jelentését! (pl.: *el van szállva magától* – *valaki nagyon nagyképű, beképzelt*) Jelöld aláhúzással azokat a szleng jellegű szókapcsolatokat, amelyek aktívan előfordulnak a mindennapi nyelvhasználatodban!

dob egy hátast

betart valakinek

Moziba ne vigyelek?

rákattan valamire

Úgy néz ki, mint aki benéz.

köpött a maci

lövése sincs

Nekem pezsegsz, kicsi Plussz?

eldurran az agya

bele van zuhanva

4. Rendelj minél több szlengszót, ill. -kifejezést az alábbi körülírásokhoz/témakörökhöz! (pl.: *valaki nagyon csúnya: bányarém; ne lásd; ha lemegy a bányába, feljön a szén; ronda, mint a világháború; múmia*)

Valami nagyon jó:

Valami nagyon rossz:

Köszönés:

Tantárgyak nevei:

Érdeklődés módja (Mi újság?):

Valaki rossz jegyet kapott:

Családtagok nevei:

Ember:

Felszólítás beszéd abbahagyására:

Felszólítás tevékenység abbahagyására:

5. Sorolj fel olyan szleng jellegű közmondásokat, szólásokat és szóláshasonlatokat, amelyek a mindennapi nyelvhasználatodban is előfordulnak! (pl.: *Lefejeli, mint kis vakond a kerti csapot. Türelem tornaterem. stb.*)

6. Ha ismersz, ill. használsz olyan szlengszavakat/szlengkifejezéseket, amelyek a kérdőívből kimaradtak, itt feltüntetheted őket. Kérlek, magyarázd meg a jelentésüket is!

Szó- és kifejezésgyűjtemény⁴⁸

Nagykaposi Magyar Tannyelvű Gimnázium:

barát: haver/hawer⁴⁹ (83), tesó (13), span (10), sógor (7), öcsém (4), testvér, friend/frend, bratu, BF (3), skac, tesvír, bro, partyarc, BFF, baribéka, nagyarc, bratyó (2), cimborá, kolega, bloodbro, csávó, koma, tes, szesztárs, kámo, tessír, ismi, freud, puszipajtás, kamoš, bátyám, cigány, hot gay, hapsi, hugyos, jóarc, gyík, bari, bátyu (1)

beszél: dumál (59), haluskázik (15), rizsáz/rizsázik (9), pofázik, jártatja a száját (7), szófosás/szófosása van, ugat (6), csacsog (5), nyomja a dumát, fecseg (4), cseveg, darál, nyomja a vakert/vakerál, sorol, nyomja a dumát (3), csipog, hápog, löki a rizsát, dumázik, szarozik, nyomja a szöveget (2), bassza a fülembe a szót, halandzsál, károg, locsog, pattog, karattyol, nyomatja, mekeg, kommunikál, világol, rizsál, vereti, haluzovál, zagyvál, dumcsizik, brekeg, nyomja a rizsát, jártatja a pofáját, társalog, szövegel, löki a dumát, bla-bla-blázik, nyávog (1)

csókolózik: smárol (84), nyal (62), smacizik (18), nyálat cserél/nyálcsere (9), nyalakodik (8), csőrözik (6), nyelvskander, csőröl (2), nyalják egymást, nyalizik, fal, pinázik, lekap, nyalózik, bekapja a száját (1)

eszik: kajál (48), fal (44), tömi a fejét (38), zabál (34), túr (9), kajol (5), tömi magát (4), papál (3), burkol/búrkol (2), falik, tömi a hasát, bekajál, majmol, habzsol, zabáz, nyammol, tömi a hurkáját, táplálkozik, tömi a belét (1)

idegesít: felbasz/felbax (30), az agyamra megy (11), buzerál (9), fehéz, öli az agyam, felcsez (8), pattog (7), baszogat/baxogat (6), basztat (5), felnyomja az agyam, sztyihál, cseszeget (4), genyózik (3), idegel, szekál, felnyom, gecizik, nyomja az agyamat, picsázik, felfő az agyvize, pofázik (2), szétípi az agyam, rontja a levegőt, baszik alám, bassza az agyam, megy az agyára, felpumpál, felnyomja a pumpát, hergel, emberkedik, viszi magát, bosszantó, idegfeszítő, piszkál, ugat, oxidál, tönkreteszi az idegeim, kiteker, irritál, a tököm tele van vele, nebaszáfel, megöl, idegít, forr az agyvizem, fellövi az agyam, felkúrja az agyam, csesztet, jó ideges vagy (1)

⁴⁸ A szó- és kifejezésgyűjtemény az adatközlőktől összegyűjtött szavakat és kifejezéseket tartalmazza a megadott témakörök alapján. A szavak után zárójelben feltüntettem, hogy hány diáknál jelent meg. Minden, a diákok által megadott szót és kifejezést megadok, még azokat is, melyek köznyelvek, és kevesebb, mint az adatközlők 20%-ánál jelentek meg – ezek szleng jellegének megállapítása további kutatások tárgya lehet.

⁴⁹ Az szavak és kifejezések helyesírását az adatközlők által megadott módon tüntetem fel.

osztályfőnök: ofő (31), osztfő/oxt fő (15), oszfő (10), mama (7), góré (6), főnök (5), bigboss, oszifő (3), osztfőnök, oszi, Zsuzsi, tani, Marichuy, főmama (2), szőke, igazságosztó, anyu, pani triedna, pótanya, dili, boss, főncsi, Mari, class boss, tanárnő, gec, OF, tancsi (1)

pénz: lóvé (47), zsé, money/mani/many/máni (43), lé (34), zsozsó (26), zseton (23), suska (18), cash/kess/kes (17), penyó (7), lepedő, dohány, píz/pínz (6), kápé (5), gázsi (4), susi (3), peró/piró, ojró, rongy, gp (2), cucc, zsozsetta, zsír, manyi, apró, lovetta, kassza, dolcsi, coin, juró (1)

szórakozás: buli (44), party/parti (29), bulizás (10), partyzás/partizás (7), buláj (5), fun, haluskázás (2), humorizálás, csengtetés, hülyülés, lötyögés, dancing, dizsi, csörgés, vergődés, hawai, diszkó, loholás zsaruk elől, csevegés, adja az ívet, haluzoválás, dumaparti, mulat, táncol, buli fanta haverok, partyarc, lazulás, lazítás (1)

tetszik (valami /valaki): lákj/like/lájkol/likeol (40), bejön (23), bír/bírom, jóféle/jóféle (9), fasza/faxa (8), (ez) baba (6), csipázom (5), love/lávolom, király, cuki, ezigen (3), cool, szere, csövi, dűt, sexi, jócsávó, jóbőr, jópina, omg/ómájgat, zsír, ari (2), adja, szimpi, kenyér, van alatta, nájsz, tolnám, nyalogatnám, döngetném, sunáznám, csipem, bírom a búráját, bomba, kóser, teccős, lovézom, klassz, kedvel, teccetős, LOL, kafa, jókép, szeressük, szeretjük, bele van zúgva, oda van érte, Héj cica van gazdád? (1)

ügvetlen ember: szerencsétlen (32), béna (23), bamba (21), balfasz (15), níma (8), balfék, nyomi, lúzer (6), kétbalkezes/kétballás (5), noob, nyomorék, idióta, hülye, gyépés (3), néma, keserves, nyomorák, nyomorult, zsibbadt, zokni, dement, pöccs, kacsalábú, hantróger (2), buta, bélu, lenke, láma, zabigyerek, debil, dzsudi, kispöcs, szere, kutu, barom, ostoba, esetlen, fogyatékos, csámpás, bandzsi, genyó, zsidó, galamb, vézna, stréber (1)

Családtagok nevei: fater (54), muter (53), tesó (29), apu (16), anyu (14), nagy, father (7), anyja, hugi (6), apja, ősök, apuka, anyuka, apa (4), mother, bátyu, anci, mama, öcskös, uncsitesó, anya (3), öcsi, anyuc, tesa, apci, bro (2), fate, tetsó, embeeer, jány, mami, nagyanyám, tes, nagyapám, keke, kepa, keresztapu, apuc, apo, tesvér, nővérke, bátyus, tessír, kiki, mamika, nagyapi, uncsi, sister, nagymuter, nagyapi, apunya, anyunya, sis, dédi, mameli, papeli, öregem (1)

Ember: csávó (29), faszi (9), tag (7), asszony (6), hapsi (5), sógor, csaj (4), ipse, gádzsó, hot gay (3), pasi, pasas, lény, cseléd, bátyám, öcsém, csajszi, man, paraszt, nyanya (2), rossz tag, jó tag, raj, fickó, partyarc, csávócska, szípfijú, jány, fíjjou, csákó, kiscsákó, szép

állat, kis csira, jófej, figura, perszóna, kani, góré, kiscsaj, gyerek, kölök, meleg, srác, dzsudi, tesvír, testvír, csávesz, mester, haver, arc, kolléga, tesó, manus, ürge, cigány, jónép, bődör, csávi, kiscsávó, apafej, néni, tata, bá, člen, človek (1)

Érdeklődés módja: Mizu? (51), Mi a pálya? (23), Mi a helyzet?, Mizujs? (15), Mia?/Mija? (10), Hogy ityeg? (7), Hogy ityeg a fityeg? (5), Mia he?, Mia héj/Mija héj?, Mizus? (4), Iga tornázol?, Mi a hézag?, Mi a szitu?, Hogy s mint?, Hogy vagy? (3), Hogyi vagyí?, micsi, Mi az ábra?, Hogy megvagy?, Élsz még?, Mizuka?, Mi van?, Zúzzunk (2), Valami újdonság?, Há mia?, Mi a hézag baromarcú?, Helyzet?, Na mija?, Mizu veled?, Mia szisztéma?, Történt valami?, Mivan veled?, Hallod?, lökjed, Van valami probléma?, Szitu?, Miújság?, Kell valami?, Na mia te?, What's up?, sup?, Hogyi vagyol?, WTF, Hogy élsz?, Mi pöcs van? (1)

Felszólítás beszéd abbahagyására: fogd (má) be (39), kuss (mán) (32), pofa be (20), kussolj/kussolja (már) (19), csitt (18), dugulj el (11), csitulj (már/mán/má), csitt már/mán/má, pofa súlyba, Fogd be a pofád! (7), pofád lapos!, Pofád befogtad?/Befogtad a pofád? (5), Szád nem jár, (jó)?, Csenbelégy (má)! (3), Tartsd a pofád/szád!, pofád alapállásba, beteg vagy, Feküdj le!, Befogod?, inkább hagyd abba, Ül (má) le!, csittelj, halgass (el), csitesz, Fogd (már) be a szád!, ne ugass (2), Ne verd már a nyálad!, Mit ugatol?, Kussojá, vazze!, Ne csipogj!, Fogd be a lepénylesődet!, necsipázz annyit, Hagyd abba!, Ne nyíjjál már!, Kicsikét pihenj meg!, Ne brekegj!, csend már, Légy csendbe!, elég volt, csempe légy, nyugodjál már, jól van már, Zárd be a bagólesőd!, Nekem dudálsz, kisautó?, Nekem zörögsz papírzacskó?, Nekem csobogsz kispatak?, Na fejezd már abba, de nagyon gyorsan!, Nem veszed észre, hogy nem figyel rád senki?, hallgass a neved, jól van má, kus vaze, sokat beszélsz, Jár a szád, mint a bolondokházában a kilincs., kuss legyen, Nem unod még?, Nem akarsz enni vagy inni?, Pofa be, roló le., Ne szövegelj!, csend, Na menj picsába!, Na befogtad!, Fogd má be, jó?, fejezd be, szád lapos (1)

Felszólítás tevékenység abbahagyására: hagyd (már) abba (16), állj/álljál (már) le, ülj (már) le (12), fejezd (már) be (10), stop (4), nyugodj le, haggyad már/mán/má abba, elég (3), üjjmá, lazulj, Ül le a hátsódra/hátsófeledre!, ebből elég, ülj mán le magadnak, bassz má rá, elég legyen, jól van már, kapcsold ki magad, mennyémá aludni, feküggé le, nyugizz be, állítsd már le magad, Ne pörögjél!, elég lesz, tarts szünetet, Nyugodj mán magadnak!, vegyél vissza, üsd le magad, Vége a filmnek., viselkedj, Ne sztyihálj!, nebasz fejezd be, ne ugrájjá, Befejted?, fűrgyé le, Dobod el?, Ne csináld!, pattanj, pihenj meg, hagyd már abba b meg, lefejellek, lefejellek itt alszol, jó ideges vagy, még egy ilyen letépem a fejed, üljél már, Nem volt már elég?, abbahagytad, ájjá meg, Állítsd le a

tevékenységed!, ne basszá, rakd le a picsádat a helyedre, Mivan be vagy szóva?, Nejárjon annyit a kezed!, elég már, Húzz el, mint a vadlibák!, Kopj le, mint a festék!, dögleszd be (1)

Köszönés: csá, csü (43), hello/helo/helló/hellou (31), csumi, szevasz (19), hali (18), ciao/csáu/csao (17), cső (14), csüsz (11), szia, szeva, szerusz (9), helcsi, pá (8), háj, hi/hi (6) csőváz (5), csúpá, szasz (4), hellóka, csá csumi, szijó, csü-csü, tú, csákány, okpá, szija, csövi (3), pápá, cshőő, szioka, hellósztok, csawes, szijja, csumi puszi majd dumi, erusz, jepi-jepi-jepi, csoki (2), csá csumi csá, cia, csá köcsög, szerbusz, csákó, szerusz bratu, szerusz sógor, szijóka, hahó, szervasz, szijamija, csáo bella, jó csü, csavesz mankesz, csocsesz bangesz, lü, hellóbello, csúke, csatorna, szarsz, szio, tija, csácsá, csüsztok, yellow, ámen, szüsszü, csucusu, üdv, haligali, hello bátyu, puszcsi, cupp, hey, csuka, Mizuj?, Mizu? (1)

Tantárgyak: matek (53), bio (37), töri (35), geo (31), tesi (30), info/infó (19), tót/tóth (14), UAK (9), MOF (9), biosz (6), matika (5), föci, nímet, nas/nasz (4), fifika, telesport, moff (2), katika-matika, UMK, osztfő, mofka, torna, tes, tescsi, polák, fizi (1)

Valaki rossz jegyet kapott: karó/karót kapott (15), egy ötös nem ötös (10), megszívta (5), jószar (4), lesz ez még rosszabb is, benyalta (3), beszopta, szopacs, bakker, besült, sose legyen jobb, jó ideges vagy, bevette, meghúzták, csikó/csikót kapott, szék (2), rábaszott, jószar neki, ketté kaplak, brutál, francba, ott van neked, megkapta, gáz, bomba, otthon nem eszik, baltát tegye el ha hazamegy, oszt mi?, utáлом, többet nem tanulok, szegény, szívás, kampó, lovacska, disznó, szar ügy, megette, elkapták, megszítta, ott a gól, na bumm a tejbe, bunkó, bekapta, így járt, cumi, Várjál, ezt még kiszarod., Megjárta, mint olcsó szajha, akit hasbavágott egy meggyepált arcú dagadt pasas. (1)

Valami nagyon jó: király, fasza/faxa (48), zsír (30), cool/kúl (29), szuper (18), sirály (13), kafa (12), klassz (11), baba (10), tök jó (8), kurva jó/qva jó (7), pro (5), (ez) dűt (5), csúcs (6), dzsukker, pöpec, brutál, odabasz, good, laza, bomba (3), csövi, flanc, geci jó, orbitálisan jó, állati, az igen, állat, baromi jó, óriási, legjobb, profi, frankó, jóféle, extra, csöves, ász, reped, oltári (2), isteni, menyország, klafa, szupper, totálfull, tré, több se kell nekem, originál, wáu, szupcsi, derék, karaj, klappol, gecire fasza, LOL, nagyon zsír, e mán valami, prima, gang, okés, amán jó, durva, fantasztikus, baró, überkirály, ultrajó, süti, csúcs szuper, szupi, faja, kitűnő, mayer, imádom, best, amár jó, titta jó (1)

Valami nagyon rossz: szar (48), jószar/jóószar (23), gáz (7), tré (4), fos, gagyi, nulla, szívás (3), (hát) ez gáz, szörnyű, pocsi, kurvaszar, selejt, wáá, retek (2), mínusz, szopás, kellemetlen, szopacs, cumi, fhúú, dislike, brutális, kenőcs, égő, borzalmas, szét van hullva,

tök gáz, halál rossz, megöl, hülyeség, ökörség, uncsi, silány, a francba, picsába, basszus, durva, szar-meleg, gecire szar, rohadt, felesleges, oltári szar, de zsidbadtság, csúnya, rémes, baszki, bevettük, ótvar, ciki, undorító, elég szar, csőd (1)

Kossuth Lajos Gimnázium:

barát: span (42), haver/hawer (40), tesó (17), bástya (6), koma (4), tesa (3), bigyó, öri-bari, pajti, bratu, srác (2), barcsi, combi, tes, testvér, öreg, pajtás, spanci, frend, öcsém, LGB, tesö, csávó, ember (1)

beszél: dumál (53), pofázik (21), ugat (8), pampog, löki a sódert (5), locsog, vakarózik, rizsázik, fecseg, hápog, fossa a szót/szófosása van (2), löki a rizsát, csörög, durrog, talkol, csobog, dzsanázik, csipog, vakerál, szövegel, szájal, folyik belőle a szó, nem áll be a szája, magyaráz, csacsog, lefecsél, dumcsizik, pletykál, sóderol, nyomja a szöveget, speakol, hablatyol, önti a szót, nyomja a vakert, ömlik belőle a szó (1)

csókolózik: smárol (65), smaci/smácizik (21), csőrözik, nyálcserezik (3), csókiznak, nyal, nyelvez/nyelvezik (2), cuppogás, nyalakodik, puszkózik, nyelvel, kissel, nyáladzik, nyálcsere, nyalják falják egymást, mucizik, puszi, egymás szájába vannak, barátkoznak (1)

eszik: kajál (28), fal (26), kajol, túr (13), burkol (12), tömi a majmot (11), tömi a fejét (6), flamózik (4), zabál, töm (2), turkál, tömi a pofáját, tömi az agyát, temet, habzsol, kepetel, betol valami ételt a rendszerbe, falik, tömi a búróját, abrakol, hamizik, tünteti a kaját, zaba, arca mögé rejti a kaját (1)

idegesít: basztat (9), felcsesz (8), felhúz (6), felnyomja a pumpát (4), felbassza az agyam, kezdősködik, agyára megy (3), felkúrja az agyam, feszkózik, fusztrál, sokkol, felbasz, csesztet, csinálja a fesztivált, kihoz a sodrából, kulák, húzza az idegeit, kihozza belőle az állatot, macerál, zsidbasztja az agyam, fárasztja az agyam, rongál, agy faszt ad, hergel, felviszi a pumpát, felnyom, pampulákol, agyamra mész, dühít, kötölőcködik, fáraszt, tolja az idegeim, pampog, okít, hülyít, baszogat, felborzolja az idegszálaim (1)

osztályfőnök: ofi (58), ofő (13), First Lady (10), góré (3), papamaci, OF, colos, kivégző (2), jegesmedve, főgóré, főnök, ezredes, parancsnok, nagyfőnök, fejes, főnökasszony, jegyzőasszony, a nő, azoszi, magyarázó, buldog, osztfőn, szadista állat, fészek fejü (1)

pénz: lóvé (45), zsé (36), money/mani/many/máni (34), lé (31), zseton (14), cash/kesh/kess (12), suska (10), zsozsó (7), della (6), lovetta, KP, rugó (4), rongy, zöldhasú, gempá (3), kedv, zsuga, milka, szotyí, penya, stegsz/stex (2), piszke, zsozsetta, kavics, ruppi, lepedő, garas, színespapír, szajré, kiló, motyi, dodó, keret, guba, ropogós, dollár, gázsi, rugó (1)

szórakozás: buli (25), party/parti (18), bulizás, partyzás/partyzik, lazulás (4), buláj (3), marhulás, lógás, partytime (2), partyface, élvezkedik, menjünk ki, action, muri, fun, mezei nyulvadászat, móka, császkálás, bulcsi, mulatás, disco, borfeszt (1)

tetszik (valami /valaki): lákj/lájkol (23), bejön (17), csipázza/csipázom (11), csípem (6), bír/bírja, cool, lávol/láwol (3), faxa, bírom a búrád, zsír, helyes, Dzsonesz, csipázod? (2), lovelovom, faja, vagány, jól néz ki, klassz, komál, ott van, király, jóbőr, jóbula, sunáznám, jóféle, belezúg, number one, bejövős, dzsukej, komázom, szeressük, kamálom, kajolom, csocsifaca, Szia édes, kell a mézes? (1)

ügvetlen ember: béna (27), csira, szerencsétlen (13), gyökér (12), balfék (11), nyomi (8), balfasz (7), gyík (4), kétbalkezes, nyominger (3), debil, low, bamba, lúzer, pancser, balek, retyi, csicska/tsitska (2), kerge marha, marha, csápli, keresztény, GyP-s, kok, droid, eredj már, dinnye, nyomorék, bal, fogyi, mob, láma, mesüge, antiász, hülye, elmekárosult, böszme, csocsesz (1)

Családtagok nevei: fater (49), muter (46), tesó (16), hugi (9), anyu (7), tesa, apu, ősök (6), öcsi, öcskös, anya (5), apuci, anyuci, bratyó (4), nagyi, bátyó, apa (3), uncsitesó, father (2), bátyya, maki, apum, anyum, mamcsi, janikák, pletykafészek, fejedelem, keri, nagypapa, apci, keke, cihám, mother, tesóleon, tesaó, mamusz, sutyó, papus, sógor, nővérkém, madre, padre, nényus, öreg, mamóca, anyci, nagypapi, apám, anyám, sisterem, mutti, kriptomumus, dédnagyi, nagyfater, hugci, nővci, nagyanyó, mum, kulákok (1)

Ember: csávó (14), tag (12), man/men (8), pali (7), hapsi, pacák (6), fickó (5), csávesz, állat, ipse (4), faszi, pasi, hapek, alak, manus, humán (3), maca, paraszt, inas, ombre, figura, vénember, gádzsó, fazon, kan, főszer (2), színvonal, emberszabású, fiak, srác, bige, luvnya, hústorony, fej, muksó, bula, tömeg, embör, kacsír, pasas, ürge, asszony, csákó, Batman, Spiderman, Terminátor, homo sapiens, korpusz, masa, őseember, majom, faszika, társadalmi lény, öreg, melák, gádzsi, csaj, csajos, jófiú, vénasszony, öregasszony, haver, monkeyfejű (1)

Érdeklődés módja: Mizu? (55), Mizújs? (16), Mi a pálya? (10), Mi a helyzet?, Mizu van? (5), Hogy ityeg? (3), Mi a szitu?, Mi a stájsz?, szoszi, Mivan?, What's up?, Mi a kotta?, Mi a dörgés?, Mi van veled?, Na mivan mi? (2), Mi az állás?, Hogy vagy?, Hogy vagy tesó?, Mi a hézag?, Mi út van?, Mi a kotta itt a cityben nigga?, Váccáp?, Wazzup?, Mi van veled, semmi?, Mi a hányás?, Mi a téma?, Helyzet?, Mi történt töködön?, Mizó?, Mi zújság?, Mizu van testvír?, Hogy ityeg a fityeg?, Mi az ábra?, Mivan anyáddal?, Hogy megy a

sorod?, Mi a retek van?, Hogy vagy? Sehogy?, Mi van itt a téren, hol a madár se jár?, Mi a pálya rája?, Adjon Isten, Az eső legyen veled., Mi újság van ifjú? (1)

Felszólítás beszéd abbahagyására: kuss (29), dugulj (már) el (16), pofa be (10), csitt, fogd (már) be (11), kussolj (már) (7), Fogd be a pofád! (5), Dugulj (már) be (6), nyelvél dugót, szád/pofád alapállásba, pofád lapos (4), csend/csönd, fejezd abba (3), Csss, ülj (már) le, ne dumálj, Pszt, höss, csitu (2), fogd be a málnaszörpkeresődet, fogd be a kesztyűtartód, pofád befogtad, ne ugass, dugó, Menj már innen, há hogy nézel ki?, dugu van, Beszélsz még?, szádbalépek, csipogó befog, kussoljál, nagy levegővétel, Befogod vagy befogjam?, Menj már, te csicska!, Hagyámán békén!, hagyd abba, kiverem a fogad, pofa befog, Van kutyád? Mert az se érdekel., hagyjál élni, dugulj, Nem fejeznéd már be?, pusztulj el, dugó van, kussolj már el, csend legyen, dugulás, Befogtad?, pofád lapos puttana, lecsaplak, shut up, Fogd be a bűdös pofád!, Hallgass!, bekussolsz, lakat a szádra, bedugulsz, hé, STOP, elég, csituljál el, fejezd be, elhallgass, állj már le, maradj már csendbe, pofa súlyba, Igyunk még eggyel! (1)

Felszólítás tevékenység abbahagyására: hagyd már abba, állj/álljál (már) le (13), fejezd (már) be (11), fejezd (már) abba (5), lödd (mán) le magad (4), ülj le a hátadra, állj vagy lövök, ülj már le, Dobod el?, Állítsd le magad!, Fekszik, nyugszik, döglük., Nyeee, Ne csináld! (2), ezt befejezted, Addig maradj nyugton, amíg szépen fagyunk!, Szerintem neked jobb, ha ezt abbahagyod., Há fejezted mán be, mer kiütlek!, maradj már magadnak, Hütsd már le magad!, Abbamaradnál?, állj vagy ütök, hee, Ne szójjá be!, Hagyd abba?, Állj már üresbe!, ül, Mit szarakodsz?, takarodjál már, bújj már el, Fejezd befele!, Tűnj a szemem elől!, elég, Húzz el onnan!, Ne csináld, mert rossz vége lesz!, nyugodjál már le, Állj a géptől el!, jól van elég már, elég legyen, jó lesz mán, nyugodj le, ne csinálj semmit, szard már le, ülj magadnak, haggyad mán, haggyad abba, Ne csináljad már!, Menj a rákomba! (1)

Köszönés: csá (41), cső (34), helló (26), szevasz, szeva, csákány (11), hi/hy (5), csumi, hali, szia (10), csőváz, ciao/csáo, csövi, csá csumi (4), csőcső, szija, csoki, csöcsi, csocsi, hellóka/helóka (3), hola, csuma, cshő, szerusz inas, szasz, szio, csöcs, pacsi, pá, csőtészta, pápá, csü (2), Nyald meg a seggem!, Hello szevasz van nálatok terasz?, hello szia, csőke, szervusz faction, szoszémó, szasztámó, sziamia, hellobello, cijo, szerbia, csokoládé, daszvidánya, tső, aloha, szoszi, csá diga, csokika, csumpedra, csácsi, ahoj, szerusz, puszilla, légy rossz és nedves, helláj, napá, üdv, toljuk el a bringát, Miújságvan?, szioka, Hawaiian, sya, csókoltatlak, szijóka, csá csumi csőtészta, csumbájspielen (1)

Tantárgyak: föci (44), töri (37), biosz (29), tesi (28), ofi (22), matek (21), infó (13), muzsika (4), irci, számtek/számtech (3), kornyika, törci, kornyikálás, ofő, fötszi (2), kínok 45 perce, kínok boltjai, számcsi, csizmaóra, gyakszi, bioszféra, fizu, matika, kíznás, nyelvelésóra, body fit, biga (1)

Valaki rossz jegyet kapott: karó/karót kapott (38), bekarózott (8), kapa (6), kapazin (5), cumi, szívás (3), benézte, cégér, $\sqrt{2}$, meghorgolták, fásít(ás), karót nyelt (2), beteg a tanár, rossz a csillagok állása, bezúgott, kibaszás, kicseszés, szar az élet, fail, Figyelj anyja írtunk és kijavították., köttös, debilség, szívott, Megszívta a broki., Hallod apa, írtunk matekból., fát ültet, van egy fája, benyelt egy karót, benézte, mégcsak nem is görbe, kerítést épít, behozta a karót, 1. osztályú, szar már neked, kapálhatja a kiskertet, sukár vagy more, meghúzták, megszívja, 1 karó nem a világ, egyes, deszka, káró $\sqrt{1,0^2}$, csak így tovább, köcsög volt a tanár, kapanyin, karesz, bukó, beszopta, beszívta, elteheti magának, kulák vagy, nyomorék, ügyi vagy (1)

Valami nagyon jó: király (35), zsír (23), cool/kúl (20), fasza/faxa (14), sirály (11), klassz (8), szuper (6), dzsuker/dzsukel, faja/faya (5), fain, remek (4), sukár (3), szenzációs, menő, LOL, faintos, kaffa (2), überállat, zsírkaraj, zsírkurvajó, qvajó, eszméletlen, istenkirály, fantasztikus, fullkirály, nagyon gi [dzsi], csodálatos, baró, karaj, szupcsi, fantörpikus, istenes, állat, yesterday, raj, kitűnő, észbontó, yess, penge, hurrá, tök frankó, lájkolom, gizda, atom jó, nagyon extra, nagyon eltalálták, tuningos, zsilet, süti, überkirály, oké, tökjó, briliáns, totál király, naon ott van, kulák, bodák, felejtős, csicska, gyökér, Olyan jó, hogy becsokizol. (1)

Valami nagyon rossz: szar (29), gáz (12), tré (9), ratyi (6), fos (4), béna, gagyi, szívás (3), nagyon szar, fostos, kaki, ciki, csóri, csecs, gány, pocsek (2), nagyon faxa, qva szar, rohadjon meg az egész, kula, depi, basszus, fú he, ergya, szörnyű, szecska, „remek”, „nagyon jó”, cégér, rettenetes, nagyon nem jó, elrontották, szivacs, pagyi, borzasztó, oh shit, ótvar, tróger, mínusz, gánya, gyatra, csír, bad, nulla, szopóka-nyalóka, gyér, szarcsi-foscsi, felhő, ginyár, MG (1)

Táblázatok⁵⁰

1. sz. táblázat: Az adatközlők lakhelyi és nembeli megoszlása

	Az adatközlők neme		Az adatközlők lakhelye	
	férfi	nő	város	falu
Nagykapos	45,79%	54,21%	39,25%	58,88%
Sátoraljaújhely	41,86%	55,81%	61,63%	34,88%

2. sz. táblázat: Az adatközlők véleménye a szlengszavak, ill. -kifejezések használatáról

	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)
pozitív	62	57,94	54	62,79
negatív	3	2,8	1	1,16
közömbös	41	38,32	31	36,05

3. sz. táblázat: Az adatközlők szlenghasználatának gyakorisága

	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)
gyakran	63	58,88	54	62,79
ritkán	43	40,19	32	37,21
soha	0	0	0	0

⁵⁰ Ha a százalékos adatok nem adják ki együtt a száz százalékot, annak az az oka, hogy nem minden adatközlő adott meg választ vagy több válaszlehetőséget is megjelöltek néhány kérdés esetében.

4. sz. táblázat: Az adatközlők szlenghasználata különböző beszédhelyzetekben

	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)
baráti társaságban	104	97,2	86	100
családi körben	50	46,73	45	52,33
tanítási órán	29	27,1	15	17,44
egyéb	10	9,35	7	8,14

5. sz. táblázat: A szleng hatása a nyelvre

	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)
Gazdagítja a nyelvet	46	42,99	34	39,53
Háttérbe szorítja a nyelv többi rétegét	43	40,19	40	46,51
Semmilyen hatása nincs	20	18,69	12	13,95

6. sz. táblázat: Az IQ-vitéz különböző jelentéseinek ismerete

	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)
buta	44	41,12	67	77,91
okos	52	48,6	14	16,28

7. sz. táblázat: Az csávesz különböző jelentéseinek ismerete

	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)	Az adatközlők száma	Az adatközlők aránya százalékokban (%)
köszönés	59	55,14	6	6,98
fiú, férfi	29	27,1	74	86,05

8. sz. táblázat: A megadott szlengszavak ismerete⁵¹

Az általam megadott szlengszavak	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Ismerik a jelentését ⁵² (%)	Más jelentésben ismerik (%)	Ismerik a jelentését (%)	Más jelentésben ismerik (%)
<i>góré</i>	95,33	0,93	87,21	1,16
<i>haluskázik</i>	97,2	0,93	39,53	24,42
<i>lelkizik</i>	69,16	20,56	63,95	22,09
<i>lájkol</i>	93,46	1,87	89,53	0,00
<i>gyökér</i>	83,18	4,67	86,05	0,00
<i>felejtős</i>	27,1	35,51	47,67	23,26
<i>kocka</i>	27,1	45,79	73,26	18,6
<i>lájtos</i>	89,72	6,54	83,72	8,14

9. sz. táblázat: A megadott szlengkifejezések ismerete

Az általam megadott szlengkifejezések	Nagykapos		Sátoraljaújhely	
	Ismerik a jelentését (%)	Más jelentésben ismerik (%)	Ismerik a jelentését (%)	Más jelentésben ismerik (%)
<i>dob egy hátast</i>	71,03	14,95	84,88	11,63
<i>betart valakinek</i>	38,32	11,21	56,98	25,58
<i>Moziba ne vigyelek?</i>	88,79	0,93	88,37	4,65
<i>rákattan valamire</i>	91,59	0,93	90,7	0,00
<i>Úgy néz ki, mint aki benéz</i>	17,76	18,69	40,7	20,93
<i>köpött a maci</i>	86,92	7,48	11,63	60,47
<i>lövése sincs</i>	98,13	0,00	91,86	3,49
<i>Nekem pezsepsz, kicsi Plussz?</i>	74,77	0,93	79,07	1,16
<i>eldurran az agya</i>	72,9	18,69	83,72	10,47
<i>bele van zuhanva</i>	81,31	5,61	68,6	17,44

⁵¹ Azokat az adatközlőket, akik nem adtak meg semmilyen magyarázatot nem jelöltem a táblázatban, tehát a megadott százalékok összege nem 100%.

⁵² A szlengszótárakban megadott vagy a közismert jelentést értem alatta.